

CONVERSATIO.

65

amaritudinem tradit: mellis autem si duplū iniicitur absynthio, non poterit eius obtineri dulcedo. Greg. in Moral.

Sunt quædam quæ in familiarium conuersatione corrigi nequeunt, sine culpa corrigētis. Id. 21. Mor. Subleuatio est laboris, uisitatio collaborātis. Ibidē. Res eximij præmij est inter malos laudabiliter conuersari. Greg. in Moral.

Conuersationis alienæ sumus curiosi exploratores, aut iudices temerarij. Bern. super Can. serm. 45.

Conuersari sic debet Christi minister, ut ex moribus exterioribus compositiones interiores estimentur. Bern. de tripl. iud.

In initio conuersationis nulla virtus magis necessaria est, quàm simplicitas humilis, & grauitas uerecunda. Idem in Ep. D.

Qui socij laboris sūt, & participes mercedis sint. Ibi. Conuersatio monasterij baptismus secundus est. Bern. depr. & disc.

MANSUETUDO.

EX GRÆCIS ET LATINIS.

HOMINEM ingeniosum, mansuetū & uirilem difficile inuenies. Plato de Scien.

Mansuetudo uirtus est animosæ partis, qua præditi ægrè mouētur ad irā. Arist. de diuis.

Mansuetudinis est posse ferre moderatè obiecta crimina & contemptus, nec celeriter rapi in ultiones.

¶ nec

MANSVETUDO.

neceſſe de facili mobilem ad iras, eſſe autem moribus comitem & mitem, & ingenio quieto & ſtabili. Ariſt. ibidem.

Tunc præcipua manſuetudinis laus, cum iræ cauſa iuſtiſſima. Plini. libr. 9.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTRIBVS

¶ Vir bonus tanto melior, quanto mitior: & quanto fuerit excelfior poteſtate, tanto humilior pietate. Auguſt. ad macedo.

Vir bonus & benignus & ſi patiatuſ malum, pro nihilo ducit. Iniquus autē & paruum malum audiens à proximo ſuo contumeliam arbitratur. qui charitate plenus eſt, tráquillo & ſereno vultu procedit, vir autē odio plenus ambulat iracūduſ. Idē de Sal. doct.

Pax & máſuetudo characteres ſunt aĩæ pię Baſ. í ep.

Manſuetuſ homo cordis eſt medicuſ. Ambr. de off.

Beatuſ, qui ſeueritatem & manſuetudinem tenet, vt altero diſciplina ſeruetuſ, altero innocentia non opprimatur. ibidem.

Sunt quidam mites, ſed quam diu nihil dicituſ, aut agituſ, niſi pro eorū arbitrię. patebit autem quàm longe ſint à vera manſuetudine, ſi leuiſ oriatur occaſio. ibidem

Regat diſciplinæ rigor manſuetudinem, & manſuetudo ornet rigorem, & ſic alterū commēdetuſ ab altero, vt nec rigor ſit rigiduſ, nec manſuetudo diſſoluta. Greg. 19. mor.

Multi

MANSUETUDO.

66

Multi mansuetè patientes iniuriam, postea mansuetudinem in malitiam vertunt. idem in past.

Mansueti cùm præsunt, sæpè torporem desidię patiuntur. Greg. ibidem.

Magna est virtus, si non lædas, à quo læsus es: magna est fortitudo, si etiam læsus remittas: magna est gloria, si cui potuisti nocere, parcas. Isi. in so.

Mansuetudine nihil potentius est, quia & furor mansuetudine vincitur: Chr. sup. Gen.

Mansuetudo præcipue eos ornat, qui in potestatib9 præsunt. idem hom. 84.

Mansuetudo in homine veluti nerui in corpore. Mansuetudinem in periculis, mansuetudinem in correptione ostendamus. idem hom. 18.

Mitis orphanorum pater est. ibidem.

Mansueti benignè corripiedi sunt, inquieti autem seuerè. Ber. sup. Can. serm 47.

Mansuetudo in tribus probatur, in verborum iniurijs, in rerum damnis, in corporis læsione. idem sup. psal.

Mansuetudinem homini connaturalem concupiscentię carnales exterminant. idem ser. 37.

Hoc Christus suis miraculis mirabilius præbuit, quòd delinquentiũ corda mansuetudine potius, quàm terrore correxit. ibidem.

Imaginem habeo dum rationis sum particeps, ad similitudinẽ autẽ fio, dũ benignitatem colo. ibidẽ.

SIMPLICITAS.

I ij

Simp

SIMPLICITAS.

Simplex eris, si te mundo non implicaueris, sed explicaueris: explicando enim te mundo, simplex: implicando duplex eris. August. super Ioan.

Simplicitas duplex est, quedam enim contraria est discretioni, quæ reprobatur: quedam contraria docto, quæ bona est. Ibidem.

Habe simplicitatē colubæ, nec cuiquā machineris dolos: & astutiā serpentis, ne aliorū supplāteris insidijs. quia non multū distat in vitio, aut decipere, aut decipi posse. Hiero. ad Rusti.

Prudentia absq; simplicitate malitia est, & simplicitas absq; ratione stultitia nominatur. Ibidem.

Nihil diuitius viro simplici, quid enim simplicitate diuitius? quæ sicut bonus pater familias satis sibi abundat, & sua puritate contenta non querit alienum, nec abrodit, nec se in artes varias sæpe commutat sicut astutia, quæ vt sit cauta timet omnia, nec suis consilijs credit: versat ipsa suas sententias: simplicitas autem timere non nouit. Hiero. sup. Oseam.

Simplices perfectissimis adhæretes eorū intellectu pascuntur. Greg. 2. mor.

Omnibus nobis in conuersationis initio nulla virtus magis necessaria est, quàm simplicitas humilis & grauitas verecunda. Berna. in ser.

Simplicitas quasi sine plicatione dicitur. Ans. sup. ep. ad Rom.

Simplicitas sapientiæ cōiuncta est. Tert.

Sæpe

Sæpe hostis grauibus cogitationibus subtilitatem immiscet, vt dū laus de subtilitate quæritur, puritatis simplicitas amittatur. Idem,

Sicut paruulus non perseverat in iracundia, non leſus meminit, videns pulchram mulierem nō delectatur, non aliud loquitur: sic & nos nisi talem habuerimus innocentiam & animi puritatē, cœlorū regna non intrabimus. Idem.

Simplicitas & mores minimè dolosi facile secreta mentis enunciant. Basil. in ep.

HVMILITAS.

EX LATINIS, ET GRÆCIS.

NE nimiū de te humiliter sentias. Stob. lib. 1.
Humilitas cū grauitate pulchra est. Ibidem.
Vim rebus aliquando ipsa verborū humilitas adfert, Quint. lib. 8.

Nulla tanta humilitas est, quæ dulcedine gloriæ non tangatur, Max. lib. 8.

Humilis satis est, qui æquo iure in ciuitate viuit, nec inferendo iniuriam, nec patiendo etiam. Lilius, 1. dec. lib. 5.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS
ILLVSTRIBVS

Omnes delectat celsitudo, sed humilitas gradus est, Quid tendis pedem? cadere vis non ascendere; à gradu incipe & ascendisti. Aug. de ver. do.

Perfacile est vestem contemptam habere, inclinato

HVMILITAS.

capite incedere, velū super capillos dimittere:
sed verum humilē patientia ostendit iniurię. idē
sup. Ioan.

**Excelsa est patria, humilis est via: ergo qui quærit
patriam, cur recusat viam?** ibidem.

**Multo facilius inuenit siderum conditorem humi-
lis pietas, quā siderum ordinem superba curio-
sitas.** ibidem.

**Maximē humilitas reuocat, vnde nos deiicit super-
bia: & ipsa humilitas commoda est percipiēdæ gra-
tię Christi, qui singulare humilitatis exemplum
est.** idem sup. ep. ad Gal.

**In cunctis, quæ agitis, radicem boni operis humili-
tatē tenete, nec quibus iam superiores, sed quibus
adhuc inferiores estis aspiciate, vt dum melio-
ra vobis exēpla proponitis, ad maiora semper
ascendere ex humilitate valeatis.** Greg. in hom.

**Omnipotens Deus in ipsis spiritualibus profectib⁹
modum ponit, vt ex hoc, quod homo apprehen-
dere conatur, & non valet: in illis quæ valet, se nō
eleuet, vnde Paulus modo cœlum ingreditur, mo-
do tentatur.** idem. 12. mor.

**Humilitas subdito rū acquirit arcana, quæ superio-
res per superbiam perdunt.** ibidem.

Humilitas magna acta laudabiliter celat. ibidem.

Humiles ad locū superborū eriguntur. idē. 25. mor.

Deū non nisi humiles cōtēplari possunt: idē 27. mor.

**Humiles dum se deiiciunt ad Dei similitudinem as-
cendunt.** Greg. in past.

Perfec.

HVMILITAS.

Perfecte humilitatis est indicatiu peccatū accusare, & accusantibus nō negare. idem 22 mor.

Ex humilitate vera secuta nascitur authoritas. ibid.

Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi in vētum puluerem portat. idem hom. 6.

Multi homines & culpam confitentur & humiles nō sunt, multos enim nouimus qui arguente nullo peccatores se esse confitentur, cum vero de culpa sua fuerint fortasse correpti, patrociniū defensionis querūt, ne peccatores esse videātur. Gr. 15. m.

Viuius solum tempore, quo innocenter & humiliter viuius. ibidem.

Nihil sic à pueritia vitare conatus sum, vt tumentem animum & erectam ceruicem Dei contra se odium prouocantem: noui enim magistrum & Dominum meum in carnis humilitate dixisse, discite à me quia mitis sum & humilis corde. Hiero. in epi.

Ne nimium religiosus videri velis, ne plus humilis, quā necesse est, gloriam fugiendo ne quæras idē. in epi.

Rara in iuuenibus virtus est humilitas. Amb. in ep.
Humilitas nō est sine magnitudine animi. Chr. sup. Ioann.

Humilitas nō est facere, qd' necessitate cogaris. ibid.
Lumen intelligentiæ humilitas aperit, superbia abscondit. ibidem.

Humilitas in honorē honor est ipsius honoris, & dignitas dignitatis, omnis enī dignitas ipso dignitatis

HUMILITAS.

noie indigna est, si humilia dedignatur. Ber. Ho. 4.
Laudabilis virtus virginitas, sed magis necessaria humilitas: potes enim sine virginitate saluari, sine humilitate non potes. Ibidem.

Quod Deus fœminæ obtemperat, humilitas est sine exemplo: quod fœmina Deo principatur, sublimitas est sine solio. Ibidem.

Solam gratiam, quam prefert, meretur læta & absoluta humilitas: quæ enim coacta fuerit, vel extorta, & si vitam obtinet propter patientiam, gratiam tamen propter tristitiam nō habet. Ibidem.

Primus humilitatis gradus est nolle dominari: secundus velle subijci: tertius in ipsa subiectione quassibet contumeliâs æquanimiter pati. Idem. in sent.

Honorari appetunt multi in schola humilitatis. Ber. sup. Euang.

Humilitas cordis receptaculū græ est. Id. ser. de ann.

Humilitas & mansuetudo collectaræ sunt. Idem de virg. Ma.

Humilitas tanta virtus est, quod meretur, quod nō docetur. Idem sup. Can. ser. 27.

Humilitatis summa in eo consistit, si voluntas nostra per omnia diuinę voluntati subiecta sit. Idem de submi. nost. vol.

Nō magnum est esse humilem in abiectione magna rara tamen virtus est humilitas honorata. Bern. sup. Euang.

Solus, qui verè humilis est, parcit animæ suę, qui ne putetur, quod nō est, semper quātū in se est, vult nesci-

nescire, quod est. Ibidem.

Humilis sis ad petendam veniam, facilis ad dandam;
& sic omnia membra in pace erunt. Ibidem.

Humiles, qui de se præsumere nesciunt, martyrio idonei sunt. Bern. ser. 48.

Humiliare & apprehendisti. Idem de quadr.

Humiliatos plures videmus, sed non humiles. Idem de ver. Ap.

Humilitas in paupere grata est, in diuite gloriosa. val. in ep.

Superbia ex Angelis demones fecit: humilitas autem sanctos homines angelis similes reddidit. de off.

VERITAS ET AFFIRMATIO.

EX GRÆCIS.

Propter veritatem debet sibi philosophi contra-
dicere. Arist. top. 1.

Duo sunt opera sapientis, vñ est nō mentiri, de
quibus nouit: aliud mentientem posse manifesta-
re. Idem Elench. 1.

Ex falsis sequitur verum, ex veris nil nisi verum. Idem
prior. 2.

Illud quod est causa, vt alia sint vera, est verissi-
mum. Idem metaph. 2.

Non satis est verum dicere, sed falsi causam assigna-
re. Idem eth.

Solutio dubitationis, est inuentio veritatis. Ibidem.

Magis dicimus illū scire rem, qui scit eā affirmatiuē,
I v quam

VERITAS ET

quàm qui scit eam negatiuè. Arist. Metaph. 3.

Simplex veritatis oratio est, nec variarum opus habet interpretationum. iniquus autem sermo ægro tans in se ipsum, medicaminum opus habet sapientum. Eurip. in Ph.

Lingua errans interdum vera dicit. Ibidem.

Veritatem inquirens non omnibus modis victoriam quæres, inuenta autem veritate eris inuictus.

Scob. Lib. 2.

Venit veritas aliquando in lucem nõ quæsitâ. Ibidem.

Mendatium illiberale est, veritas generosa. Ibidem.

Mendatium aliquando veritatis opus est. Ibidem.

Tunc rem Deo similem faciunt homines, cùm veritatem exercent. Scob. ibidem.

Cauendũ est oratori præsertim in rebus dubijs affirmatio, quæ cõtetiore facit auditorẽ. Demost. 1. olint.

EX LATINIS.

¶ Patet omnibus veritas, nondum est occupata: qui ante nos fuerunt, non domini sed duces sunt, multum ex illa etiam futuris relictum est. Sene. ep. 3.

Veritas in omnem partem sui eadem est: tenue est mendatium, et perlucet si diligenter inspexeris. idem ep. 80.

Potest nocenti contingere vt lateat, latere fides nõ potest: idem Ep. 98.

Miser, qui se testem contemnit. idem Ep. 43.

Temere affirmare de altero periculosum, est propter occultas hominum voluntates & multiplices naturas. Cicer. ad Brütũ.

Non ex similitate aut leuitate testium causa honestorum hominum prouidenda est. Idem pro Scyl.
 Tantam semper potetiam veritas habuit, vt nullis machinis vel cuiuscunque hominis ingenio, aut arte subuerti potuerit, & licet in causa nullum patronum, aut defensorem obtineat, tamen per se ipsa defenditur. Cicero. in vat.

Est interdum ita perspicua veritas, vt eam infirmare nulla res possit. Interdum tamen adhibenda est vis veritati, vt eruatur. Idem pro Cluen.

Pueritia, somnus, imprudentia, violentia, insania, eius generis sunt, à quibus sapissimè veritas auditur. Idem in Top.

Veritas in presentia, quib⁹ resistit, offendit. Plin. li. 3.
 Historia non debet egredi veritatem, et honestè factis veritas sufficit. Idem lib. 7.

Famæ ac fide damna maiora sunt omni æstimatione. Lini. Dec. lib. 3.

Fide abrogata omnis humana societas tollitur. Ibidem. Lib. 6.

Affirmationem sumit ex homine, quicquid non habet ex veritate. Quint. Decl. 17.

Superest vt ostendamus verum dixisse de futuris, quem de præteritis non possumus probare mendacem. idem Decl. 4.

Non boue Mactato cœlestia numina gaudent,
 Sed quæ præstanda est, & sine teste fide.

Reddite depositum, pietas sua fœdera seruet;

Fraus absit vacuas cedis habete manus.

Quid.

Nec

VERITAS ET

Nec rumpite fœdera pacis.

Sed regnis præferre fidem. Sil.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTRIBVS.

¶ Veritas cùm inquiritur arrogantia deponatur.
Aug. 6. confess.

Veritatis sola inquisitio, perfectum sapientię munus
est. Idem Lib. 1. de acad. dis.

Non parum in Philosophia profectum puto, cum in
comparatione recti veri; inueniendi contēnitur
à disputante victoria. Ibidem.

Non est bonum homini hominem vincere. Sed bo
num est homini, vt eum veritas vincat inuitum.
Ibidem.

Turius auditur veritas quàm prædicatur. Idē de
Doct. Christ.

Si de veritate sumitur scandalum, vtilius permittit
turnasci scandalum, quàm veritas relinquatur.

Idem de Lib. Arb.

Lex omniū artiū ipsa veritas est. Idē de doct. Christ.

Veritatem & si splendor orationis ornet, non tamen
facit. Idem 2. confess.

Contra veritatem cognitam dimicare idolatriam su
perat. Idem Epist. 48.

Qui veritatem occultat, & qui mendacium profert,
vterq; reus est: ille quia prodesse nō vult: iste quia
nocere desiderat. Idem de ag. er.

Veritatem in loco expedit celare, vt nunquam ad
uersari fas est. Aug in psal.

Nemo

Nemo potest veraciter amicus esse hominis, nisi fuerit prius ipse veritatis. Ibidem.

Veritatis inquisitio peccatis impeditur. Idem de ver. rel.

Veritas humilibus tantum ostenditur. Idem. q. ex utroq.

Fidèle est testimonium, quod causas non habet mentiendi. Hier. in Epist.

Tantus in te sit veritatis amor, ut quidquid dixeris iuratum putes. Idem ad ecl.

Si propter timorem mortis tacere veritatem impietas est, quomodo non est maior impietas propter miserum ventrem, & honoris vanam spem tacere veritatem? Ibidem.

Natura veritatis est magistra. Ambr.

Veritas nihil erubescit, nisi abscondit. Tertul.

O quanti veritatem quaerunt non in veritate, sed in vanitate: & quod miserrimum est, in verbis vitae luera mortis negociantur. Ricar. in quod. ser.

Certitudo dummodo habeatur, non curetur de modo. Ibidem.

Nihil est ad defendendum puritate tutius, nihil ad dicendum veritate facilius. Greg. in Hom.

Ille veritatis defensor esse debet, qui, quae recte sentit, loqui non metuit nec erubescit. Greg. ibidem.

Nihil ita manifestam facit veritatem, ut brevis & pura narratio. Bern. de consider.

Veritas magis elucet impugnata. Ibidem.

Turpe est falsitate aliqua posse seduci, veritate autem non posse reduci. Idem in Epist.

PRÆDICATIO.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTRIBVS.

CVM vobis prædicatur, nobis ipsis clamamus; nos ipsos arguimus: vt si vsq; modo deliquimus, sic emendemus, vt nunquam de reliquo faciamus. In comm. ser.

Vnde viuitur necessitatis est accipere, charitatis est præbere: non tanq̄ veniale sit euangelium, vt illud sit præteritum eius, quod sumunt, qui annunciat vnde viuant, accipiunt siquidem sustentationem necessitatis à populo, mercedem dispensationis à Deo. Idem de Past.

Non debemus euangelizare, vt manducemus, sed manducare vt euangelizemus. Idem de Verb. Do.

Quoties vobis aliquod durum dicimus, non ideo dicimus, vt à vobis tale aliquid suspicemur: sed ideo etiam illa, quæ non facitis denunciamus, vt illa, in quibus fortè fueritis præuenti, sanare possitis. Solet enim fieri, vt dum maiora timetur, maiora caueatur. Ibid.

Qui potest capere, capiat: qui autem non potest capere, non mihi ascribat, sed tarditati suæ, & conuertat se ad illum, qui aperit cor, vt infundat quod donat. August. super Ioan.

Merces intelligentiæ diuturnus sermo esse non debet. Idem super Psalm. 32.

Si vultis fratres quietè audire, nolite habere cor in auribus, sed aures in corde. Idem de Nat. Bap.

Si cubi diligentia medicinæ huius impesa non prodest.

suf.

sufficit ad rationem Deo reddendâ, quòd non cessauit impendi. Idem contra Cres.

Non minus reus erit, qui verbû Dei negligenter audie, quàm qui corpus Christi sua negligètia in terram cadere permiserit. Idem Hom. 16.

Cùm prædicamus ad populum etiam ipsi populo sedilia subiaceant, ne quisquàm infirmior stando lassatus à saluberrima intentione auersetur, aut etiã cogatur abscedere. Idem de Cath. rud.

Iuuenes etiam rectè sapientes non debent ad prædicandum proficere. Greg. 10. Moral.

Infirmis mentibus non debent alta prædicari. Idem. 11. Mor.

Prædicans Iesum debet eius passiones imitari. Greg. super. 1. Regum.

Prædicatio non facile accipitur eius, qui leuibus esse moribus videtur. Idem super Ezech.

Laudem de prædicatione quærere, est rem magni uili prætio uendare. Ibidem.

Prædicator audientis modum consideret. Greg. 17. Moral.

Prædicator prius euellat nociua ab auribus, & postea plantet utilia. Idem 18. Mor.

Prædicator causarum origines à sanctis paginis sumat. Ibidem.

Cum auditores uitã prædicatoris suscipiunt, vim prædicationis necessario adnirantur. Greg. 19. Mor

Boni prædicatores honorẽ propter elationẽ fugiunt, licet honorari propter imitationẽ uelint. Ibidem.

Prædi

PRÆDICATIO.

Prædicator verba auribus dare potest, aperire corda non potest: profectum ergo auditorum non sibi tribuat sed Deo. Greg. 19. Moral.

Cum doctrinæ discretio cautè à prædicatoribus custoditur, ei diuinitus largior copia prædicationis datur. Ibidem.

Prædicatorès sancti propter persecutionem à prædicatione non desistunt. Ibidem.

Prædicator post aliorum curationem, ad seipsum redeat. Greg. ibidem.

Prædicator carnalis dicitur lucerna cæca. Idem super. 7. Reg.

Prædicator in ordine prædicationis perfectus nõ est, si contemplationis reuelatione caruerit. Ibidem.

Forma bellica prædicatoribus est obseruanda: ponunt enim contra demones insidias, munitiones, castra. Idem. 12. Mor. & c.

Humani generis redemptor per diem miracula in vrbibus exhibebat, & ad orationis studium in noctibus pernoctabat, vt perfectis prædicatoribus inueniat, quatenus nec actiuam vitam amore prædicationis funditus deserant: nec cõtèmplationis gaudia operationis nimietate penitus excludant: sed quieti contèplantes sorbeant, quod loquentes erga proximum refundant. Idem in Mor.

Ad supremum desiderium auditores inflammare nõ possunt verba quæ frigido corde proferuntur, nec enim res quæ in seipsa non ardet, aliud accendit. Idem super Ezechi.

Qui

PRÆDICATIO.

72

Quis speculator dei futurus est, multo tēpore debet quiescere, & delere ea quæ videt, in alijs corrigenda. Hier. super Ezechiam.

Omne quod non edificat audientes, in periculū vertitur audientium. Idem in Epist.

Docente te in Ecclesia non clamet populus, sed gemitus suscitentur: lacrimæ auditorum, laudes tuæ sint: Verba Presbyteri scripturarum lectione condita sint, verba voluere celeritate dicendi apud imperitorum vulgus admirationem sui facere indoctorū hominum est. Hieron. in Epist.

Neminē specialiter meus sermo lesit: in generale de vitijs disputat: q̄ mihi irasci voluerit, ipse se quod talis sit confitetur. ibidem.

Aperi ostium, sed prius vt aperiatur implora, vita enim verbum erigit, & acquirit: sermo enim sine vita non est Dei sermo. Ambr. super Luc.

Ille cui dispensatio verbi commissa est, etiam si sancte viuat, et tamen erubescit aut metuit perditē viuentes arguere, cum omnibus periet qui eo tacente perierint, quid ergo ei proderit nūc puniri suo, qui alieno est puniendus peccato. Prosp. de ver. conct.

Verba salutis sæpius audita reprobis vilescunt. Ber. ferm. in die ap.

Verbum Dei aliter sapit electis, aliter reprobis. Idem Verb. abr.

Prædicator plus intendere debet ad influēda corda, quæ ad exprimenda verba, Idem super ea. &c.

K Quæ

PRÆDICATIO.

Quando miraculum facit per prædicatores Deus, tonat per nubem, terret per nubem, & corrigit per pluuiam. Prædicatores ergo isti per quos prædicatur Euangelium, nubes sunt Dei. Super Psalm. 35.

Quod tuum est spargis & perdis, si priusquàm in fundaris tu totus, sermiplenus festines effundere: quam obrem si sapis, concham te exhibebis nõ ca nalem. Idem. 2. de Confid.

GVBERNATIO ET REGIMEN.

EX GRÆCIS.

Perfecta gubernatio, est apud vnũ, vel paucos: multitudo nõ potest regere. Plato. de Reg. Non populus causa gubernatoris, sed gubernatio causa populi fit. Idem.

Vocante te patria ad Rẽpublicam gubernandã, absurdũ forsan est nõ parẽre, præsertim cõ simul accidit, vt aditus paucis hominibus relinquatur. Idem Epist.

Custodes legum diligenter præuideant, primum ne fiant delicta, deinde facta pro vt ius postulat puniãtur. Plat. de Leg.

Vbi præsens fuerit Philosophus, ibi ciuitas erit fœlix. Arist. Rhet. 2.

Ars gubernandi ciuitates principatum tenet in omnibus artibus. Idem. Eth. 1.

Regens naturaliter est dignior rector. Idem Polit. 1.
Melius

Melius est ciuitatem regi à viro optimo, quam à lege optima. Idem. Pol. 3.

Oportet prudētes magistratus non propter officiū, sed virtutis causa admirationem sui parēre, vt etiam immutata fortuna eisdē laudibus digni cenfeantur. Idem apud Stob.

Statim leges ac mores populi mutare, nouisq; eā legibus velle subito moderari, non modò non facile, verū nec tutum quidem omninò est, vt res quæ multo tempore & ingentibus viribus indiget. Plat. de Polit.

Vir ciuilis, & rep. tractare incipiens, ad naturā populi se accommodet, atq; scitè consecetur ea quibus populus soleat delectari, & quibus adduci facile possit: donec opinione virtutis & fide iam cōparata authoritati possit inniti. Ibidem.

Quæuis Reipublicę administratio, inimicitias & dissidia quædam affert. Simonid. de Polit.

Magistratum quem diu gesseris deponere difficile est. Ibidem.

Mirabor non tantum si tyrannum, sed si gubernatorem videro senem. Plut. de cōi. 7. Sap.

Oportet quidem leges acriter statui; mitius tamen quàm ipsę iubent pœnas sumere. Stob. Lib. 2.

Rebus, quas tu peragere non potes, tales præfice viros, ceu ipse præstiturus sis culpam eorum, quæ illi deliquerant. Isoc. ibidem.

Administrans Remp. res publicas priuatas, priuatas autem publicas existimet. Ibidem.

GVBERNATIO ET

Perindè periculosum est, vt insanienti gladium, sic improbo viro magistratum committere. ibidem Stob.

Gubernare oportet malos a bonis, & parere se melioribus. Eurip. apud Stob.

Vt ad ignè, sic ad Rép. accedendū est, nec nimis ppe ne vraris, nec lōgi⁹, ne frigeas. Arist. apud eūdem.

Ideo ad Rempubicam gubernandam, nō accedebis quia si male rexeris Dijs displicebis: si bene ciuibus. Chrysip. ibidem.

Bonus princeps à magistratu discedens, non diti⁹ or, sed clarior euadat. apud Stob.

Principatum quem gesseris ornes, te autem non immites. ibidem.

Non oportet noctem integram dormire, virum cui cōmissa populicura est. Hom. Illia 6.

Vt vulgus aliquid temere ex rebus tuis postulans, non mouet te; sic in Reip. causa populum te orantem non reucrearis. ibidem.

In publicis ofitijs priuata persona deponenda est, & sumenda publica. Demostenes de, coron.

EX LATINIS.

Nimis multa audire cogūtur, nec minus fieri potest, quib⁹ tota Resp cōmissa est. Cic. pro Milo.

Queritur in re domestica continentia laus, in publica dignitatis. idem pro Flac.

Nunquam pæstantibus in Republica gubernanda viris laudata fuit, in vna sententia perpetua permasio. Idem ad Lentulum.

Magi.

Magistratus lex est loquens. idem. 3. de leg.

Nulla reconciliare facilius possunt multitudinis benevolentiam, ij qui Reipublicæ præsumunt, quam abstinentia atq; cōtinētia. Cic. off.

Qui Reipublicæ præsumunt legibus similes sint, quæ ad puniendum, non iracundia, sed æquitate feruntur. idem in off.

Omnino qui Resp. præsumunt, duo Platonis præcepta teneant: vt vtilitatē Ciuium sic tueantur, vt quid quid agant ad eam referant, obliuiscuntur cōmodorū suorū: alterum vt totū corpus Reip. curent, ne dū partes aliquas tueantur reliquas deserant. vt enim tutela: sic procuratio Reipublicæ ad eorum vtilitatem, qui cōmissi sunt, nō ad eorum quibus cōmissa est gerenda. idem. 1. off.

Boni Magistratus est non solū quid agatur videre, sed etiam quid futurum sit prouidere, & intercludere omnes seditionum vias. idem pro Mure.

Bono viro non minoris curæ esse debet qualis Resp. post mortem suam futura sit, quàm qualis hodie sit. idem in Læli.

Caput est in omni procuratione negotij, munerisq; publici, vt auaritiæ tollatur vel minima suspitio. idem off.

Prætoris manus non solum à pecuniæ lucro sed etiā oculos à libidinoso aspectu cōtinere debet. Max. lib. 4.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS
ILLVSTRIBVS.

GVBERNATIO ET

Tria oportet habere eos qui dominantur, terrorem, ordinationem, & amorem: nisi enim ametur dominus, pariter & metuatur, ordinatio eius constare non potest. Aug. de ir, abus.

Quando necessitas disciplinæ in moribus coërcēdis dicere nos verbū durum compellit si etiam nos ipsi modum excessisse sentitis, non à vobis exigitur vt à vestris subditis veniam postuletis, nec apud eos quos oportet esse subiectos: dum nimia seruetur humilitas, authoritas regendi frangatur. idem in Reg.

Pro omnibus tibi subiectis qui in domo tua sunt rationem Deo redditurus es. idem ad quēd. Com.

Omnia indigent dño, & misera, & fœlicia, quia sine ipso non subleuatur miser, & fœlix non regitur. Aug. sup. Psal. 32.

Recta domus vbi vir imperat, fœmina obtemperat: rectus ergo ille homo vbi spiritus imperat, caro seruit. idem. sup. Ioan.

Benè sancti viri (scripturæ testimonio) reges vocantur, quoniam tentationum suarum motibus non consentiēdo succumbere, sed regendo præesse noverunt. Greg. in Moral.

Reuera mihi videtur ars artium & disciplina disciplinarū hominē regere: qui certe est inter omnes animantes, & moribus varijs, & voluntate diuisus. Greg.

Sepè suscepta cura regiminis cor per diuersa diuertebat, & impar quisquē inuenitur ad singula, dum
con.

REGIMEN.

confuse diuiditur ad multa. idem in Past.

Omnis qui dispensandis terrenis rebus præsidet, oc-
culti hostis iaculis latius patet. Greg. in Mor.

Tunc Ciuitas bene ordinata est, cum Sanctę Eccle-
się res recte aguntur, cū & fortiores viribus neces-
sarijs insistent operibus, & seniores maiori prudē-
tia præditi, de ijs quę agenda sunt salubriter con-
sulunt. Rab. sup. proci.

Quemadmodum cum videris arborem folijs pallē-
tibus marcidā, intelligis, quod aliquā culpā habeat
circa radicem, ita cum videris populum indisci-
plinatum, intelligis sine dubio quòd sacerdotium
eius non est sanum. Ber. de Sum.

SVBDITVS.

SEX GRÆCIS ET LATINIS.

SVBDITI non tantū morigeri sint, sed amā-
tes etiā magistratū. Pytha. apud Stob.
Semper præsens status subditis est molestus. ibid.
Serua te oratione non vi cōtra potentiores. Eurip.
in Orest.

Qui non assueuerūt ad nutum cuiq̄ parere, moleste
erunt cuiusque superbi hominis imperiū. De-
mosthenes. 1. Olynt.

Nemo alienigenam dominum pati vult. Curt.
lib. 7.

Eiisdem iuris esse debent, qui sub eodem rege victu-
risunt, idem lib. 10.

SVBDITVS.
EX SA CRIS ET ALIIS VIRIS
ILLVSTRIBVS.

¶ Quidquam malorū si abiniquis dominis irrogatur iustis, non est pœna criminis sed virtutis examen. Aug. 4. de. Ci. d.

Qui cōtra præpositā sibi potestātē murmurat liq̄do patet, quod illum redarguit qui eādē potestatem homini dedit. Greg. in mor.

Subditi se posse melius agere putāt, quam præfectos si eos præesse contingat, temere enim de moribus iudicant regentium. idem. 15. mor.

Vsus rectę conuersationis, hoc exigat, vt præesse nō audeat, qui subesse non didicit, nec obedientiam subiectis imperet, qui non nouit prælatis exhibere. ibidem.

Peccatum subditi, culpa reputatur pastoris si tacuerit. idem sup. Ezech.

Subditi humiles sæpe accipiunt visiones, quę superioribus non dantur. ibid.

Ad præfectorū laudē, subiectorū redūdat virt⁹. ibid.

Genus obsequij iudicatur vicia atq; moras regentis imitari. idem.

Tales se qui præsumunt, exhibeant quibus subiecti occulta sua proderet non erubescant, & cum temptationum fluctus paruuli tolerant, ad pastoris mētē quasi ad patris sinum recurrant. Gr. in past.

Curandum est vt rectorem subditis, pietas matrē & patrem exhibeat disciplina, atq; inter hæc sollicita circumspectione curandum ne aut destructio rigida

da sit, aut pietas remissa. ibidem.

Non enim caro subiecta animæ, nec vitia rationi, si animus non est subditus creatori, tunc autem recte nobis subiiciuntur omnia quæ sub nobis sunt, si nos subijcitur eij a quo nobis illa subiecta sunt. Isidor.

Talis viceffitudo recipitur vt qui amanti Dño feruire noluerit, odientibus inimicis subijciatur, Cafi od. sup. psal. 114.

Seductori dat manum, qui dissimulat dare prælato. Ber. sup. cõ. ser. 77.

A quo diuina potius consilia requiri debent, quã ab illo cui credita est dispensatio ministrũ Dei. Ipsum proinde quẽ pro deo habemus tanquã Deũ in ijs quæ aperta nõ sunt, cõtra Deũ audire debemus. infirmę enim volũtatis inditiũ est statuta seniorũ studiosius discutere, herere ad singula quę iniũgũtur, exigere de quibusque rationẽ. id. de præc. & disce, &c.

OBEDIENTIA.

EX GRÆCIS.

Q Vãto quis diligẽtius obsequitur, tãto maiorẽ gratiã obtinebit. Arist. in Econ.
Nullum est maius quã inobedientiẽ malum. apud Scob.

Quæ hoc tẽpore habemus bona ob nullã aliam causam adepti sumus quã ob præstitã obedientiam principi. Xenoph. apud Scob.

OBEDIENTIA.

Obedia Ciuium, fœlicitas vrbiũ est. *ibidem.*

EX LATINIS.

¶ Deo parere libertas est. *Sene. deit. vbeat.*

Corrumpitur atq; dissoluitur imperantis officium, si quis ad id quod facere iussus est non obsequio debito sed consilio non considerato respondet. *Gel. li. 1.*

Maiores est obsequij gloria in eo quod quis minus velit. *Plini. in Pan.*

Suis quique parent placidius *Curt. lib. 6.*

Obsequio mitigantur imperia. *idem lib. 8.*

Bis peccas cum peccanti obsequium accommodas. *Pub. Mim.*

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTRIBVS

¶ Cum Christo iubente seruis homini, non homini seruis, sed illi qui iussit. *Aug sup. Psal. 124.*

Obediendum est Deo, etiam ratione non data. *idẽ in senten.*

Obediencie bonum in primo declaratur homine, & in illius precepto. *idem sup. Psal. 70.*

Sola est que fidei possidet meritum obediencia. *idem*

Obediencia non seruili metu, sed charitatis affectu seruanda est: non timore poenae, sed amore Iusticie. *Greg. 12. Mor.*

Obediencia victimis iure preponitur: quia per victimas aliena caro, per obediencia vero propria mactatur. *Idem 13. Mor.*

Nullum malum debet per obediencia fieri: aliquando vero bonum debet per obediencia intermitteri. *Gr. 5. M.*

Obediencia

Obedientia debet in aduersis aliquid de suo habere, in prosperis nihil. *ibidem.*

Obedientia vincimus demones, cæteris virtutibus oppugnamus. *idem in. 1. Reg.*

Non potuit Deus perfectius ostendere bonum obedientiæ, nisi cum prohibuit ab ea re quæ non erat mala: sola ibi obedientia tenet palmam sola ibi obedientia inuenit pœnam. *Aug. sup. psal.*

Qui patri spūali modò obediēs, modò obediens est, ei est comparandus qui in oculis modò collirium modò calicem ponit. *Clem.*

Rem dicturus sum mirabilem, sed inde omnino ne hesites: Expediit in Deū magis peccare quā in Duce nostrum. nam si Deum ad iracundiā prouocaueris, Dux noster illū recōciliare potest: si vero ducē ipsū perturbauerimus, nullū habebimus qui nobis illum propitiū faciat. *ibidem.*

Nullo alio vitio tam præcipitem diabolus monachū perducit ad mortem, quā cū neglectis consilijs seniorum suo iudicio persuaserit discretioniquè confidere. *Cassian. in Epist.*

Illum optimum conscientię gradum dixerim, cum eo animo opus iniustum suscipitur, quo præcipitur. *Bernar. de præ. & discipl.*

Novit verus humilis atq; obediēs, & minima nō cōtēnere, & maximè curare quæ maxima sunt. *ibid.*

Et si omnis inobedientia inexcusabiliter sit culpabilis, nulla tamē æternaliter damnabilis, nisi quā remedium penitentię non sanat. *ibidem.*

Hoc

O B E D I E N T I A

Hoc aduertendum est quod quædam sunt pura bona
quædam pura mala, & in ijs nullum deberi homi-
nibus obediētiam, quoniam illa ommitenda sunt
cum prohibentur, nec ista vel cum iubentur com-
mittenda. Porro inter hæc sunt media quedam
quæ pro modo, loco, tempore, vel persona, mala
possunt esse et bona, & in ijs lex posita est obediē-
tiæ. Ber. Epist. ad Adam.

Verus obediens mandatum non procrastinat, sed
etiam parat, aures auditui, linguam voci, pedes iti-
neri, manus operi, & se totum colligit vt manda-
tum perlegat imperantis. Ber. Ibidem.

Non est dubium quim maiorem gratiam mereatur,
qui se paratum exhibeat ante mandatum, quàm
qui obedire satagit post mandatum. Ibidem.

Obedientia circa difficilia gratior, contemptus, cir-
ca minima culpabilis. Ibidem.

Molesta obedientia est suspicari de omni præcepto,
Ber. de pr. & disp.

Oculum & aurem quos inobedientia clausit, ape-
riat obedientia. Idem super Ca. serm. 22.

Obedientiæ speculum Christus est, Idem de grad. &c.

Obedientiæ falsus numus est, propria voluntas, bon⁹
autē charitas. Idem ser. de. S. And.

Quisquis vel occulte, vel aperte satagit vt quod ha-
bet in voluntate spiritualis pater iniungat, ipse se
seducit, & quasi de obedientia blanditur, nec ipse
in ea re prælato, sed magis ei prælatus obedit. ibid.

Si iubente seniore vt fileam, verbum mihi fortè per-
oble-

oblivionem elabitur, reum me confiteor obedientiæ, sed venialiter: si vero ex contemtu sciens & deliberans in verba prorumpo, & rupero silentij legem, prævaricatorem me constituo & criminaliter, & si impenitens persevero vsq; ad mortem peccavi damnabiliter. Idem de prec. & disp. &c.

LIBERTAS, LICENCIA, ET
DISPENSATIO

EX GRÆCIS.

OPVS libertatis est vivere vt quisque vult, quia servus nõ vivit, vt vult. Arist. Poli. 6. Libertas, senectutis beneficium est. Plut.

de Cup. diuic.

Sacius est libertatem nobis conseruare, quàm alijs auferre. Ibidem.

Quod optimum inter homines est, libertas est. Lucret. 7.

Heu non est mortalium qui sit liber, aut enim pecunie, aut fortune seruit, aut multitudo ciuium, aut legum præscripta coërcet eum, ne vtatur moribus ex arbitrio. Eurip. in hæ.

Seru non liberi est, quæ quis sentiat nõ dicere. Ibid.

Tyrãnidis & liberatis, naturale desiderium est. Demost. in Orac. Ph.

Libertas nomen virtutis est seruitus autem malitiæ. Scob.

EX LATINIS:

Libre

LIBERTAS, LICENTIA, ET

¶ Liber est is æstimandus, qui nulli turpitudini ser-
uit. Cicer. 4. ad Her.

Ita præclara est recuperatio libertatis, ut ne mors
quidem sit fugienda pro repetenda libertate.

Idem Phil. 10

Bestiæ quas delectationis causa concludimus, cū co-
piosius alantur quàm si essent liberæ nõ tamen fa-
cile paciuntur se contineri. Idem. 5. de fin.

Seruitus & libertas si modũ obseruent, vtraque bo-
na sunt: si modum excedant vtraquẽ mala. Se-
nec. Epistol. 9.

Proprium est paupertatis cum alia deficiunt, exerce-
re libertatem. Quint. decl. 9.

Liberis, preiurium seruitutis ingratum est. Cur. lib. 6.

Libertatis magna custodia est, si magna imperia diu-
turna esse non finas. Liui. 1. Dec. Lib. 4.

Alia alijs, licentia est. Ibidem.

In æstimabile bonũ est, suum fieri. Senec. Epist. 71.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTRIBVS.

¶ Prima libertas voluntatis erat posse peccare, nouissi-
ma erit multo magis non posse peccare. August.
de cor. & gr.

¶ Quem delectat vera libertas, ab amore rerum muta-
bilibium liber esse appetat. Idem de Ver. Relat.

¶ Bonus homo liber est, etiam si seruiat. Idem. 4. de
Ciu. Dei.

¶ Tunc vero efficimur liberi, cum Deus nos fingit, for-
mat, & creat: non vt homines quod iam fecit, sed
vt

ut boni homines simus, quod nunc gratia sua facit. August. in Ench.

Libertas sine gratia, non est libertas sed contumacia. August. Ep. 89.

Ille quamvis conditione seruitutis liber est, qui amore non capitur, auaritiæ vinculis non tenetur, metu criminis non alligatur, qui securus expectat præsentia, quem non pauent futura. Ambr. de Ioseph.

Rescindenda insipienti potestas, non adiicienda libertas. Ibidem.

Sola apud Deum libertas est, non seruire peccatis: sola apud Deum nobilitas clarum esse virtutibus. Hierony. in Epist.

Libertas indignatur, si opprimatur. Ibidem.

Libertas ibi est, ubi Domini spiritus est. Ansel. super Epist. ad Gal.

Ignorat mens gratiam libertatis quam ligat seruitus timoris. Greg. in Pastor.

Liber est quem conscientia non accusat. Idem in Reg.

Libertas Christiana non sit velamen malitiæ. Idem de fid. & op.

Non est alienus à scelere qui ut faceret impetrauit. Cipr. in Epist.

Triplex libertas est, prima naturæ, secunda gratiæ, tertia vitæ vel gloriæ, primo namque in liberam voluntatem, ac voluntariam libertatem conditi sumus. Prima ergo libertas habet plurimum honoris, secunda plurimum virtutis, nouissi-

SERVITVS.

nouissima cumulum iucunditatis, in prima præ-
stamus cæteris animalibus, in secunda carnem, in
tertia mortem subijcimus. Ber. de Gra. & li. ac. 6.
Libera voluntas nos facit esse nostros, mala diaboli,
bona Dei. Idem.
Libertas vbi non est, nec metus est. Idem.
Dispensatio prælatorum mala, dispensatio non est,
sed discrepatio. Ber. de Conf. lib. 9.
Extorta seu coacta licentia, non licentia sed violètia
est. Idem.
Ad vtilitatem Ecclesiæ, aliqua sunt dispensanda, vbi
necessitas exigit. Idem de pr. desp. &c.

SERVITVS.

EX GRÆCIS.

SERVOS negantes atq; contradicentes ma-
gis flagellamus. Arist. ret. 2.
Domini ad seruum non est amicitia secū-
dum quod seruus, sed secundum quod homo: quia secū-
dum quod seruus dissimilis est, vt homo autē si-
milis. Arist. 8.
Multi serui quandoq; deterius seruiunt paucis.
Idem Polit. 2.
Prius decet dominum expergisci quā seruum, & po-
sterius, ire cubitum. Idem.
Oportet seruo dare operam, & victum sufficientem.
Ibidem.
Impossibile est negligentis domini seruos esse dili-
gen.

gentes. *ibidem.*

Serui non de aceruo, sed de semine furantur. *Plut. de amic.*

Seruus vino hilaris non obiurgandus, id enim de-
mentius est. *Diogenes. lib. 4.*

Omne qd' ex necessitate est, seruit⁹ est. *Eur. i Orest.*
Probis seruis calamitas est, res dominorum male ce-
dentes, animoq; disrutiant. *idem in Med.*

Angit me seruus, maiores Domino spiritus ha-
bens. *idem.*

Serui & obscuri homines mechanici, remedia sunt
mortalibus, & inuenti ad eos vsus qui viros dede-
cent. *Stob. lib. 1.*

Non est vlla possessio in vita iucundior q̄ ben euolū
sibi seruum adipisci. *ibidem.*

EX LATINIS.

¶ Serui sunt, immo homines: serui sunt, immo con-
tubernales, serui sunt immo humiles amici: serui
sunt immo conserui, si cogitaueris in vtrosq; tan-
tundem licere fortunæ. *Sen. Ep. 47.*

Totidem sunt hostes, quot serui. *ibidem.*

Colant te potius serui, quam timeant. *ibidem.*

Tarda & trepida sunt officia seruorū. *Quint. decla. 2.*

Genus seruitutis est, coacta libertas. *id. decla. 7.*

Vltima malorum etiam seruorū sine exceptione cō-
ditio est esse venalem. *idem decla. 9.*

Serui quos bellorū iniquitas victoribus in prēdā de-
dit, eisdem legibus, eadē fortuna, eadē necessita-
te, nati sunt, ex eodē loco spiritū trahūt, nec natū

SERVITVS.

ra illis sed fortuna dedit dominū. idem decl. 13.
Cū omnis seruitus est misera, tū vero intolerabile seruire impuro, impudico & effeminato. Cic. Phil. 3.
 Seruorum fides quò minus expectata eò laudabilior. Max. lib. 6.

Callidus seruus dño imperat. Terent.
 Seruum nolle mentiri noua religio est. idem.
 Seruorum vitium loquacitas est. idem.
 Est ingeniosior ad excogitandum seruitus libertate. Plin. in pan-

Frequēs recognitio seruorum, nec impunitis' spem nec peccandi locum prebet Colu. in lib. 11.

**EX SACKIS ET ALIIS VIRIS
 ILLUSTRIBVS.**

¶ Omnis hominū dominatus in homines, aut dominorū aut seruiētū morte finitur. Aug. de ver. rel
 Libera semper est seruitus apud Deum, cui non necessitas seruit, sed charitas. ibidem.

Nomen & conditionem seruitutis, culpa genuit, non natura: & prima huius subiectionis causa peccatum est. idem de ver. Mo.

Seru⁹ fidelis domino absente pbatur, Chr. sup. Euā.
 Prudenter sibi Dominus seruire vult: non vt nimie tate sua debiles fiāt, & postea medicorū suffragia querat. temperandū est itaq; quantum fieri potest vt inceptū obsequiū magis prouehatur, quā per incōsiderationē minuatur. Amb. sup. Ep. ad Tim.
 Liberis hominibus, omni supplicio grauior seruitus est. idem, 1. offi.

Defendere dominū famulus tenetur. Apud Iurist.
 Nihil facit seruus, si multi dñi imperent. Lact. li 4.
 Inutilis seruus, dominum durum vocat. Greg. ho. 7
 Non seruire Deo, non Deo sed homini molestum
 est. Aug. li. 14. de Ciuit. Dei.
 Non solum effusio sanguinis, in confessione marty-
 rium reputatur: Sed deuota quoq. mētis seruitus,
 quotidianum martyrium est. Hier. in Ep.

DIGNITAS ET HONOR.

EX GRÆCIS.

Siquis est in Philosophia honorat⁹, irascitur ei
 qui despicit eam. Idem rhet. 2.

Honor virtutis præmium est, nō aurum. Idem. 4.
 Ethic.

Firmissimas honorum custos, modestia est. Plut.
 de Polit.

Nullus honor est, qui in deferentem magis, quam
 quibus defertur sese trāsferat, ac is qui in senes ef-
 funditur. ibidem.

Non loca viros, sed viri loca faciunt honorata. idē
 in Apoph.

Mediocres honores tempore augentur, exceden-
 tes cito euanescent. ibidem.

Summa authoritas etiā si maledixerit, persuadebit,
 eadem enim ratio à gloriosis, & in gloriosis pro-
 secta non idem valet. Eurip. in poli.

EX LATINIS.

DIGNITAS ET

Tuemur quæ dicta sunt ab ijs, quos probamus. Cic.
de nat. Deor.

Is verus triumphus est, cum bene de rep. meritis
testimonium à consensu ciuitatis datur. idem
Philip. 24.

Honos alit artes, omnesq; incēdimur ad studia glo-
ria, iacentq; ea semper quæ apud quosq; improbā-
tur. idem i. Tusc,

Est angusti animi atq; demissi, triumphii honorem
atq; dignitatem contemnere. ibidem.

Magistratus Magistratu, honor honore petitur. Ci-
ce. 2. de oratore.

Potior est bonis, dignitas sine vita, quā vita sine di-
gnitate. Max. lib. 3.

Sæpè quam absentes habemus autoritatē, præsentis
amittimus. Cæsar.

In re magna, ratio vincat autoritatē. Plin. lib. 1. Epist.

Omnes recusare honores ambitionis est, eligere ve-
ro paucissimos, moderatōnis. idē. in pane.

Qui sæpius dignitatē recusat, tanq; minorem recti-
sat. Ibidem.

Dignitas in certamine relicta, potentioris erit. Livi.
Dec. 1. lib. 6.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTRIBVS.

Si non inuenisti homo rationem & fugis ad autori-
tatem approbo. Aug. de Verb. Apost.

Dignitatem pleriq; ambiunt, laborem pauci. ibid.

Autoritati rationi junctę standum est. idem de
quant

quant. An. ca. 7.

Gloriam, & honorem non debet sequi virtus; sed ipsa virtutem. Idem, 5 de Ciuit. Dei.

Honoris comes, inuidia est. id. de Mir. sac. scrip.

Quâto plus honoramur tâto plus periclitamur. idē. sup. psal. 106.

Qui in officio sunt, tandiu honorandi quandiu præsent. idem quæst. ex vete. test.

Cum eleuatur deijcitur qui honoribus profecit, & moribus cadit. Greg in reg.

Sicut leuius est de plano corruere, sic grauius est de sublimi cadere dignitate. idem in past.

Sicut toto desiderio debemus occupationem fugere, ita si desit qui præsideat, occupationis onus libenti animo suscipiendum est. idem in reg.

Talis esse debet dispensatio regiminis, vt is qui præest ea se circa subditos mēsurā moderetur, quatenus aridens timeri debeat, & iratus amari, vt nec nimia lætitiā, vilem reddat: nec immoderata seueritas, odiosum. Greg. 3. Mor.

Honor non solum maioribus sed etiam æqualibus exhibendus est. idem.

Dignitates sunt fugiendæ ijs, qui se impares agnoscunt. idem in reg.

Honores sæpè mutant mores. ibidem.

Honor malis exhibitus, in eorum cōmutatur ruinam, idē sup. psal. 7.

Multi secularib⁹ dignitatib⁹ præditi vas fictile quod portant, quāto cito sit exterendum non attendunt

VIRTUS.

dunt. idem i. Mor.

Circa vitam tuam esto austerus, circa alienam benignus: sentiant te homines grauiam facientem & paruam mandantem. Chr. super Math.

Gloriam aliorum, putat pius esse suam. idem ser. de mans.

Honorans alios, se ipsum honorat ibidem.

Honoris magnitudo ijs, qui non sunt digni honore, stimulus incipit esse pœnarum. ibidem.

ifferētia dignitatis t. cta est inter sanctos, vt vn⁹ sit Episcopus, alter minister: contumacia vero carnis & peruersitas mūdi, & operatio inimici coëgit vt honores videantur esse, sed re vera non sunt nisi ministeria. ibidem.

Nullus à se ipso habere potest, auctoritatem, vel nobilitatem, sed oportet per alterum conferatur: immo qui sua auctoritate assumeret in crimen falsi incideret. Apud Iurisp.

Dignitatē habens à principe dignior reputatur. ib.

Dignitatibus viri dādi, nō viribus dignitates. Apud Plat.

Authoritas præcipientiū, & qualitas præceptorum attendenda est. Ber. de præcep & dispen.

VIRTUS.

EX GRÆCIS.

Virtus sanitas, prauitas morbus est. Plat. d. rep.
Virtutis vna species, prauitatis innunere. ib.

Circa

Circa difficilia, virtus semper versatur. Arist. Eth. 2.
 Non ut sciamus quid sit virtus perscrutamur, sed ut
 boni efficiamur. ibidem.

Maior virtus est, bona facere, quàm mala non perpe-
 trare. idem Eth. 4.

Virtuti perfectę non fit condignus honor. ibidem.

Virtus & malitia determinant nobiles & ignobiles,
 seruos & liberos. idem. poli. 1.

Virtutes non se inuicem sequuntur, fieri enim po-
 test, ut prudens quispiam ac iustus, idē intēperās
 ac incontinens sit. idem apud Diog. lib. 6.

Virtutem prorsus tollimus, cū discendam negamus,
 quādo disciplina generatio quædam est, qua sētus
 in animo dilcētis à doctore pducitur. Plut. de cur.

Nec in domo nec, in ciuitate diuite habitat vir-
 tus. Volat.

Virtus in homine absolutio est humanæ natu-
 ræ. Stob.

Tanquam in asylum ad virtutem confugiendum
 est. ibidem.

EX LATINIS.

¶ Multum sibi adiicit, laceßita virtus. Sen. Ep. 13.

Quemadmodum virtutes retentę exire non possūt
 facilisque eorum tutela est: ita initium ad illas
 eundi arduum est. ibidem.

Nulla virtus latet, & latuisse non ipsius est dānū. idē
 Ep. 80.

In optimis quoq; antequam erudias, virtutis materia
 non virtus est. Idem Ep. 91.

VIRTUS.

- Marce sine aduersario virtus. idem. de prouid.
In quibusdam vitia ipsa delectant; in quibusdã virtutes non habent gratiam. Quint. lib. II.
Qui virtutẽ præcio metiuntur, nullam virtutem, sed malitiam putant. ibidem.
Nulla potest esse virtus nisi gratuita: nã quæ voluptate, quasi mercede aliqua ad officium cõpellitur, ea non virtus sed virtutis simulatio est. Cice. 5. Tusc.
Si ipsam honestatem vndique perfectam penitus videremus: quo nã gaudio cõpleremur, cũ tã opere illius adũbrata opinione lætamur? idẽ. 5. de finib.
Virtutem etiam in hoste diligimus. idem in Læl.
Conciliatrix a micitia est virtutis opinio. ibidem.
Propter virtutem iure laudamur, & in virtute recte gloriamur. idem. 3. de nat. Deor.
Non sunt isti audiendi qui virtutem duram & quasi ferream esse volunt. idem in Læl.
Virt⁹ omnia quę cadere in hominẽ possũt subter se habet, eaq; despiciẽs, casus contemnit humanos, culpaq; omni carẽs, præter se ipsam nihil sentit ad se pertinere. idem Tusc. 5.
Cũ fateamur satis vim esse in vitijs ad miseram vitam, fatendum est etiam eandem vim in virtute esse ad beatam vitam. ibidem.
Sola virtus in sua potestate est: omnia, præter ipsam fortunæ sunt dominationi subiecta. idem ad Her.
Durius est conditio spectatę virtutis q̃ incognitę. ib.
Præsentem virtutem non odimus, sed certẽ negligimus.

Publica religione consecrata virtus, nulla priuata
laudatione indiget. Max. lib. 3.

Si virtus p se estimatur, vitæ magister est optim⁹. Ib.

Sola virtus nascitur, non fingitur. Ibidem.

Virtus post vitia magis se attollit,

Virtutibus abundat, qui alienas amat. Pli. lib. 1. Ep.

Cui vna virtus contigit, omnes contingunt. Ibidem.

Nihil tam arduum natura constituit, quo virtus non
possit eniti. Cur. lib. 7.

Virtus est vitium fugere, & sapientia prima stultitia
caruisse. Hora. lib. 1. ep.

Vilius argentum est auro, virtutibus aurum. Ibidem.

Ipsa qdē virt⁹ sibi met pulcherrima merces. Sil. li. 3.

Peregrina in teris virtus est, in cælo ciuis.

Virtus maturescit, senescētibus vitijs. Liu. 1. dec. li. 2.

Pertinax virtus, omnia vincit. Ibidem.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS

ILLVSTRIBVS.

In hac vita virtus, non est nisi diligere quod dili-
gēdū est, id diligere prudētia est, nullis inde auer-
ti molestijs fortitudo est, nullis illecebris temperā-
tia, nulla superbia, iustitia est. Aug. Ep. ad Maced.

Virtus eo pluris æstimanda, quo plura contemnit,
magne fœlicitatis est cum fœlicitate luētare, ma-
gnæ fœlicitatis est à fœlicitate non vinci. Idem
in quod. serm.

Nemo potest habere regnum virtutū, nisi prius ex-
cusserit iugum vitiorum. Ibidem.

Virtutes nisi ad Deum referantur, vitia sunt, Aug. 9.

VIRTUS.

- de Ciuit. Dei.
Virtus, interioris hominis pulchritudo est. Idem
Epistol. 35.
Virtutis premiū ipse Deus est. idem. 22. de Ciuit. Dei.
Ad virtutē, vnica & simplex est via. id. 9. de Ci. Dei.
Non virtus est non posse peccare, sed nolle. Ambr.
super Luc.
Eo virtus eminentior, quo status inferior. ibidem.
Nulla sine labore virtus est, quia labor processus vir-
tutis est. idem super psalm.
Qui deficit sibi vt virtuti adhæreat, amittit qđ suū
est & accipit quod æternum est. ibidem.
Vis virtutes tuas augere, noli pdere. Chry. sup Ioā.
Gradus est ad virtutem minus impudenter pecca-
re. Ibidem.
Gradus primus virtutis est, alienæ virtut. applau-
de- re. ibidem.
Virtus tanta res est, vt impugnantes illam admiren-
tur. Ibidem ad Theod.
Sicut malitia etiam ante gehennam, eos qui ea parti-
cipant cruciare consuevit, ita virtus etiam ante re-
gnum, eos qui hic eam operantur præparat volu-
ptati, & cum spe optima & delectatione viuere fa-
cit. idem super Ioan.
Sicut aurum vestemq̄, preciosam, cum in publico
ponimus, plurimos ad insidias prouocamus, nec
in tuto seruamus: sic etiā virtutē diuitiæ, si eas in
memoria quasi venales portamus, armamus ho-
stem, irritamus inimicum. idem super. Mat.

Aspe-

Asperâ notis & insuauê virtutis viâ, nimia facit virtiorû cõsuetudo, quæ si in alterâ partê trãseratur, inuenietur semita iustitię lenis. Hiero ad Celad.

Sî ma tibi sciëntia, summa notitia sit, vitia virtutesq; distinguere, quæ quanquam contraria sibi sint, aliqua tamen ex eis tanta iunguntur similitudine, vt discerni omnino vix possint. ibidem.

Efficax quãdã res est ipsa virtutis species, quæ puris oculis ostensa nos rapit in amorem sui. ibidem.

Omnes virtutes ita coherēt, vt qui vna caruerit, cæteris careat. Hier. in Epist.

Virtutis bonus odor est, sicut malus vitij. ibidme.

Virtutis finis est, in vsus multorum defundi. ibidē.

Philosophus gloriæ animalis, & popularis aurę mancipium totam simul sarcinam deposuit, & tu reputas in virtutis culmine positum satis esse, si partem ex toto offeras, te ipsum vult Deus, non tua. idem in Epist.

Plerumq; virtus, cum indiscrete tenetur, amittitur: cū discrete intermittitur tenetur. Greg. in Mor.

Quid est virtus nisi medicamētum, & quid est vitiū nisi vulnus? quare ergo nos de medicamēto vuln^o facimus? facit Deus, de vulnere medicamētum, vt qui vitio percutimur, virtute curemur. ibidem.

Nemo virtutes faciet, nisi qui sequi potest. ibidem.

Virtus non potest cerni, nisi habeat vitia contraria, aut non potest esse perfecta, nisi exerceatur aduersis. ibidem.

Virtutis via nō capit magna onera portātes. ibidē.

Non

V I R T U S.

Non caret egregia virtus, vel laude, vel premio, etiã
si egregijs conatibus non respondeat euentus.

Meum firmum est quod ex virtute mea habeo. apud
Iurisconsul.

Tolle discretionem, & virtus vitium erit. Ber. in Ep.

Laudo factam de necessitate virtutem, sed plus illã
quam eligit libertas, nō inducit necessitas. Ibidẽ.

Forma virtutem reddit illustriorem, sed non maio-
rem. Ibidem.

Rara virtus est alienæ non inuidere virtuti, multo
rarior gaudere ad illam. Idem in Ep.

Virtus maxima est, inter prauos bene viuere. Ibidẽ.

Virtus in nobili plus placet, &c.

B O N I T A S.

E X G R Æ C I S.

OMNIA bonum appetunt. Arist. Rhetor. 1.
Illud est melius quod optimo est propin-
quius. Ibidem.

Illud quod paucioribus actionibus, bonitatem suã
participat, nobilius est eo quod pluribus. Ibidem.

Bonus nunquam res turpes sua sponte agit. Idem
Ethicorum. 4.

Non est illæ bonus, qui ne in malos quidem acerbus
est. Plata. de inuid. & odi

Boni viri, Deorum imagines sunt. Diog. lib. 7.

Nullus malus lubens, nec inuitus bonus. Plat.
de iust.

Bonus homo semper bonus, nec pro calamitate ingenium perdit. Eurip. in Hecub.

Si vis esse bonus primū crede qđ malus sis. Scob. li. 1.

Boni paucis legibus indigent. Ibidem.

Boni faciles sunt deceptui. Ibidem.

EX LATINIS.

¶ Magna bonitatis pars est velle fieri bonum. Senec. Epist. 34.

Bonus vir, sine deo, nemo est. Idem Epist. 4.

Vir bonus nec fieri, nec intelligi cito pōt. Id. ep. 42.

Ad neminem venit ante mēs bona, q̄ mala. Idē ep. 52.

Quandiu sim, alienum est, quandiu vero bonus vir sim meum est. Idem Epist. 94.

Profunt inter se boni, malus autē malo nocet. Idem Epist. 100.

Omnis nostra cura debet in hoc ver fieri, vt si possumus boni aliquid faciamus, sin minus, ne quid mali. Cicer. 2. de Orato.

Vir bonus non modo facere, sed ne cogitare quidē quicquam audebit, quod non audeat prędicare. Idem. 5. Tuscul.

Vt quisq, est bonus, ita difficillime esse alios improbos suspicatur. Idem ad Quint. fr.

Probitas per se parum tuta est. Salust.

Vir bonus & prudens (qualem vix reperit vnum.

Millibus è cunētis hominum consultus Apollo)

Iudex ipse sui, totū se explorat ad vnguem. Verg.

Bonis hoc maximē propositum est, vt malis displiceant.

Semper

BONITAS.

Sēper cogites optimum esset te ut sis optim⁹ : si id
nequiveris, saltē ut optimis sis proximus. Plaut.
Magna nobis inest probitatis necessitas cum om-
nia faciamus ante oculos cuncta cernentis.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTRIBVS

Ideo Deus bonis & malis bonus est, quia summe
bonus est. minus enim bonus esset si tātum bonis
bonus esset. Aug. in Conf.

Boni plures sunt q̄ à nobis cognoscūtur. id. 2. d. Ord.

Quando timore pœnæ, non amore iustitiæ fit bonū,
nondum bene fit bonum: nec fit in corde, quod fie-
ri videtur in opere, quando mallet homo non face-
re si impune posset. Ibidem.

Bonum laudare, non laudato, sed laudantibus pro-
dest. Ibidem.

Sicut boni per cōtumelias meliores existūt, ita sem-
per reprobi beneficio peiores euadunt. Aug. ibid.

Qui bonum alterius adiuuat, suū facit Gre. Ep. 59.

Ad bonum tarditas ex ira Dei est. idem in Ench.

Bona sunt magis remunerāda, q̄ mala puniēda. ibid.

Non sunt omnia bona, quæ bona fiunt intentione.

idem contr. Mend.

Nemo inuitus bene facit, etiam si bonū est quod fa-
cit. idem lib. Conf.

Bonorum facta, non recte facta, non licet imitari.
idem de Imi. Bap.

Boni bona sua opera reijciunt, mala vero ante oculos
ponunt. idem super Psalm. 144.

Bonū

Bonum sine malo esse potest, sed non malum sine bono. August. in Quæst.

Sola virtus est bona, quæ possidentes bonos facit. Idem.

Bonum solius iustitiæ delectatione faciendum. idem lib. 21. de Ciuit. Dei.

Quisquis malus est, neminem putat esse bonum: & quisquis bonus est, non putat se solum bonum esse. idem Psalm. 25.

Nullus est in hac vita sine peccato, sed eum dicimus malum, cuius prævalent bona: & illum optimum, qui nimirum peccat. idem Epist. 2. ad Maced.

Rerum natura sic est, vt quoties bonus malo coniungitur, nõ ex bono malus melioretur, sed ex malo bonus contaminetur. Chrisof. super Math.

Boni nihil facere, facere malum est. Ibidem Epistol. ad Eph.

Bonus malo sic connectitur, vt aut pares reddantur, aut cito ab inuicem separentur. ibidem.

In omni statu ac conditione, optimis admixta sunt pessima. Hieronym. ad Rust.

Toties sacrificamus, quoties bonum aliquid agimus. Lact. lib. 6.

Non potest quisquam eligere, & scire quod bonum est, nisi sciat simul reiicere & euitare quod malum est. ibidem.

Naturale est bono, ad alterius salutem commoueri. Ibidem

Bonorum quorundá, sicut & malorum intolerabilis est

BONITAS.

est magnitudo. Tertul.

Bonus desinis esse, vbi incipis nolle fieri melior.

Bern.in Epist.

Inter bonos bonum esse, salutem habet: inter malos vero & laudem. Ibidem.

Legō, noli esse nimium iustus, legō etiam noli esse nimium sapiens: noli esse nimium bonus nusq̄ lego. Ibidem.

Non potest bonus non esse qui malis displicet, nec is qui bonis placet. Ibidem.

IUDEX, IUSTITIA, ET IUDITIUM.

EX GRÆCIS.

Difficile est nobis iudicare id non esse bonum, in quo naturaliter delectamur. Arist. et h. 2.

Meli⁹ est iudicare secūdū leges & literas, q̄ secūdū propriā scientiam, vel sentētiā. Idē Polit. 2.

Qui magnis in rebus se iustitiæ cultorem exhiberi vult, cum ius aliquando in parvis violare necesse est. Plut. de Polit.

Iudicantes eadem mente præditos esse oportet, qua legislatores fuerunt. Scobęus lib. 1.

Tum in omnibus iudicijs præteritam vitam considerare oportet, tum maximè in illis causis, in quibus ipsa vita accusatur. Ibidem.

In seueritate Iudicis, sita est legum authoritas. Demost. Cont. Mid.

Meli⁹ est inter inimicos iudicare, quàm inter amicos: quippe

quippe ex amicis alter futurus inimicus est. Laër.

EX LATINIS.

¶ Cum iudici dicenda sententia est, meminerit se Deū habere testem, Cicer. offic. 2.

Non contra Remp. nec cōtra iusiurandum amici causa faciet vir bonus, nec si iudex quidē erit de ipso amico: ponit enim psonā amici, cū induit iudicis. nā si oīa faciēda sunt quæ velint amici, nō amicitie tales, sed coniurationes putādæ sunt. idē. 3. effi

Primum iusticiæ munus. est, vt nulli noceat nisi la. cessitus iniuria: deinde vt communibus pro communibus vtatur: priuatis autē vt suis. idem 1. off.

Officijs scientiæ, anteponenda sunt officia iustitiæ; considerate enim agere plus est quàm considerare prudenter. idem. 2. offic.

Prætoris manus non solū à pecunia, & lucro, sed etiā oculi à libidinoso aspectu continētes esse debent.

Max. li. 4.

Ad pœnitentiam properat, cito qui iudicat. ibidem.

Tanto melior expectatur magistratus, quanto sæpius fuerit. Pli. in Pan.

Magistratū delicta iudicāda sūt graui⁹, q̄ plebeorū. ib.

Maximū bonæ sētētiæ præmiū est, bene iudicasse. ib.

Ius laborat, non tamē extinguitur. Liu. li. 2. Dec. 3.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS
ILLVSTRIBVS.

¶ Non debet iudex vendere iustum iudiciū, nec testis verū testimoniū, quia vendit aduocatus iustū patrociniū: illi enī inter vtrāq; partē ad examina

M adhiben-

IVDEX IVSTITIA ET

adhibetur, iste ex vna pre cōsistit. Aug. ad Maced.
Magno delicto implicaremur, si cum corda hominū
nō nouimus, eis nollemus iudicib⁹ credere, vltra
quos uon potuit causa transire. Ibidem.

In paupertate æquitatem seruate, noua & perfe-
cta iustitia est. Idem in Quæst.

Iudicium temerarium magis nocet iudicanti quàm
iudicato. Idem serm. D. in mo.

Ignorantia iudicis, sæpè fit calamitas innocētis. Idē.
9. de Ciuit. Dei.

Non vos iudicetis maleuolos esse quādo alterius cri-
men iudicatis, magis quippe nocentes est is, si fra-
tres vestros quos iudicando corrigere potestis, ta-
cēdo perire permittitis. Idem de com. vit. Cleric.

Qui quos vult iudicat, iudicari ferat. Idem Ep. 174.
Apud iustum iudicem, sola conscientia propria ti-
menda est. In Psalm. 37.

Iudices criminum suorum memores, misericorditer
agere possunt. Idem Epist. 54.

Quid tā humanum, q̄ non posse inspicere cor homi-
nū, & ideo nō ei⁹ latebras perscrutari, sed plerūq;
aliud quā id quod ibi agitur suspicari. Idē sup Ioā.

Peruersorū derogatio, vitę nostrę probatio est, quia
iā ostēditur aliquid iustitię nos habere, si illis dis-
plicere incipimus qui nō placēt Deo. Gre. f. Ezec.

Sicut non nunquām grauius est diligere peccatum,
quam fecisse, ita nequius est odisse iustitiam, quā
non facere. Idem Moral. 5.

Vnde agnoscitur quid est iusticia, inde agnoscitur
quid

- quid est culpa. Idem. 31. moral.
- Humana iustitia, iniusta est, si diuinitus districtè iudicetur. Idem. 21. Mor.
- Lucem debet aspicere, qui de tenebris vult iudicare. Idem in Hom.
- Iustus iudex transfert se in personam proximi. Idem. 19. Moral.
- Iudex habeat actionè districtà & linguà mitè. Ibidè.
- Facile deuiat à iustitia, qui in causis hominem, non Deum pertimescit. Chrysol. super Mat.
- Iustitia sine misericordia non est iustitia sed crudelitas: sicut & misericordia sine iustitia non est misericordia sed fatuitas. Ibidem.
- Cui dubiū est, quin inter tres peccatores, immo impios, Gētilē, Hēreticū, Ecclesiasticū, multis maioribus pœnis dignus sit, qui maioris fuit dignitatis Hiero. super Ezechi.
- Tene rigorem in discussione iustitiæ, misericordiam in diffinitioe sententiæ. Isido. in Simod.
- Non sufficit Christiano vnam partem iustitiæ implere, cum vtraq; præcipitur. Idem in Epist.
- Alienum te à personis omnium redde iudicio, ac propter misericordiã in iudicio pauperè ne defendas, nec propter gratiã diuiti indecenter assistas, aut si nō potes facere, cognitionè respuè causeris. Ibidè.
- Mitigat iudicem pudor vitiorum, excitat autem per tinacia denegantium. Ambr. de Cayn, & Abel.
- Iuris præcepta tria sunt, honestè viuere, alterū non lædere, ius suū vnicuiq; tribuere. Apud Iuriscōs.

I V D E X I V S T I T . I V D I T .

Semper aliquid admittitis iudices fermenti, quo tota mæsa corrumpitur.

Iustitia est in duobus modis, innocentia scilicet, & beneficentia, innocentia iustitia inchoat, beneficentia consumit. Ber. in sent.

Vigor iustitiæ semper feruidus sit nunquam præceps. idem super Cant.

Iustitiæ via est, per quam ad iustitiã venit. Idem.

Iudicium in alium non ferimus, nisi quia nos illo honoratiores iudicamur. ibidem.

L E X C I V I L I S .

EX GRÆCIS.

LEX veritatis imitatio, & veritatis inuentio est. Plat. de Reg.

Omnibus temperatis, Deus lex est: intemperatis vero voluptas. idem Ep. 9.

Sicut optimum animalium est, homo lege fruens: ita pessimum animalium est à lege, & iustitia separatus. Arist. pol. 10.

Vtere legibus antiquis, obsonijs vero recetibus. Demetr. phil.

Optima ciuitas est in qua omnes nõ minus legẽ quã tyrãnum timet. Plut. in. cõui. 7. sap.

Ciuiilia iura violari possunt, naturæ non possunt. idẽ in Apophteg.

Paucis legibus opus est, pauca loquentibus. ibidem.

Leges

Leges hominum, non homines legum dominos esse oportet. *ibidem.*

Si quis omne genus legum proponeret hominibus & omnibus consideratis sibi optimas deligere iuberet, singuli suas recepturi essent: ita quilibet omnium longe præstantissimas suas leges existimant. *Stob. lib. 1.*

Qui paucis utuntur legibus, non habent opus legibus. *ibidem.*

Necessarium est, naturæ condolere, legi autem suffragari: *ibidem.*

Oportet leges acriter statui, mitius autem quam ipsæ iubent pœnas sumere. *ibidem.*

Legum finis est conseruatio bonorû. *Demost. in Ep.*

EX LATINIS.

¶ Legib⁹ proposita sunt supplitia vitijs: præmia autem virtutibus. *Cic. 1. de Orat.*

Leges sunt inuentæ, quæ cum omnibus vna eademque voce loquerentur. *idem 2. off.*

Maior hereditas venit vnicuique nostrum à iure & legibus, quam ab ijs à quibus illa bona relicta sunt: nam vt perueniat ad nos fundus, testamento opus est: Vt retineamus quod nostrum factum est, sine iure civili non potest. *idem pro Cæcin.*

Silent inter arma leges, *idem pro Mil.*

Hoc spectant leges, hoc volunt, incolumem esse ciuium coniunctionem. *idem 3. offic.*

Vt corpora nostra sine membris, ita ciuitas sine legibus. *idem pro Cluent.*

Non aliquid in vniuersum, quod quasi certam formam habeat cōstitui potest. Veri iuris germaneq; iustitiæ solidam atq; expressam imaginem nullam habemus: vmbra ex imaginibus vtemur. Id. 3. off.

Legū imperia potentiora sunt, quā hominū. Liuius.

Lex noua semper abrogat antiquę. Ibidem.

Lex, fortis res est, si principem habeat. Ibidem.

Improbos orator, leges subuertit. Ibidem.

Non agnoscunt leges, ac iura miseros. Quint. Dec. 11.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS
ILLVSTRIBVS

Lex ista quæ regendis ciuitatibus fertur, multa cōcedit, atq; impunita relinquit, quę tamen per diuinam prouidentiā vindicantur. Aug. de lib. Arb. 1.

Non inutiliter metu legum humana coërcetur audacia, vt & tuta sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis, dum formidato supplicio frenatur facultas, inuocato Deo sanetur voluptas. Idem ad Maced.

Cum iubet ille qui legē cōstituit aliquid fieri, quod in lege prohibuit, iussio ipsa p lege habetur, quoniam autor est legis. Idem super Leuit.

In his temporalibus legibus quanquam de ijs homines iudicent, cum eas constituūt: tamen cum fuerint institutæ atq; firmatæ, non licebit iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas. Idem de Ver.

Legibus malis, boni probantur: bonis, mali emendantur. Idem contra Eres.

Ratio legem commendat. Ambr. de Offi.

Lex pauciloqua est, personarum autem infinitæ circumstantiæ. Ibidem.

Lex possibilis erit, iusta, & secundum naturam: secundum consuetudinem, patriæ locoq; conueniens, necessaria, utilis, manifesta quoq; ne aliquid per obscuritatem in captione contineat, nullo priuato commodo, sed pro utilitate ciuium. Ibidem.

Ratio legis, anima legis est. Apud Iuriscons.

Ratio naturalis sufficit pro lege. Ibidem.

IUDICIA DEI.

SICVT palato non sano pœna est cibus panis, qui sano est suauis, & oculis ægris odiosa est lux, qua incolumis gaudet obtuitus: ita displicet iniquis Dei iustitia, cui si subijcerentur, non cõturbarentur.

Operum Dei causa si lateat hominem, non se obliuiscatur esse hominem, nec propterea Deo det insipientiam, quia non bene capit eius scientiã: Idem de spiritu & li.

Nemo à me querat occultorum rationem; ille dicit, inscrutabilia sunt iudicia, et tu exscrutari venisti? ille dicit, inuestigabiles viæ eius, & tu inuestigari venisti? si inuestigabilia & inscrutabilia inuestigare venisti, crede quia peristi. tale est enim velle scrutari inscrutabilia, & inuestigabilia vestigare: quale est velle inuisibilia videre, & ineffabilia fieri. Idem de Verb. Apost.

IUDICIA DEI.

Iudicia diuina dum nesciuntur, non audaci sermone discutienda sunt, sed formidoloso silentio veneranda. ibidem.

Rationem de occulto dei iudicio querere, nihil aliud est quã cõtra eius cõsiliũ superbire, idem in Ho. Iudiciorũ Dei contemplatio tremorem inducit, & efficit ad sapientiam initia contemplantem. ibidem.

Illud est magnificum si subiectus contumelijs, iudiciũ Dei laudes, si vexatus egritudine iudicio Dei deputes, si teinopia premit non reuocet quo minus laudes iudicium Dei. Amb. super psal.

IUDICIUM EXTREMUM.

Quid ad te quando veniet extremum iudicium? sic viue quasi hodie venturum sit & non timebis cũ venerit. Aug. de Af. d.

Tam occultum est iudicij tempus, vt etiã ipso iudicio occultum esse dictũ sit, non ad cognoscendũ, sed ad prodendum. idem super psal. 9.

Quanto magis differtur iudiciũ, tanto maiore impetu venturum est. ibidem.

In ea carne veniet iudicaturus, in qua venerat iudicandus. idem. 20. de Ciuit. Dei.

Qui in infirmitate venit, vt redimeret: in potestate venturus est vt iudicet. ibidem.

Qui ceciderunt ad vnã vocẽ Christi morituri, quid facient sub voce iudicaturi? ibidem.

Sicut

Sicut rege adueniente ad aliquã ciuitatẽ, ij qui honoribus decorantur, eum summa confidentia, nõ expectato eius ingressu lógè ante portas occurrunt, & excipiunt venientem: rei autem & criminibus obligati, intra muros continentur imperatoriã expectaturi sententiam: ita & quando Dominus veniet iusti ei in ipso medio aëris aëre, confideter occurrēt, iniusti vero obligati peccatis, tunc hic remanebunt expectantes iudicium. idem de Asc. D.

In numero iudicantium omnes intelliguntur, qui propter euangelium omnia sua dimiserunt, & secuti sunt dominum. idem Hom. de pœn.

Ille desiderat diem iudicij, qui fidutiã habet in illo, eius conscientia non trepidat, formidandũ est malis propter pœnam, amandum Bonis propter coronam. idem super Ioan.

Si possemus facere quod dies iudicij non veniret, puto quia nec male viuendum esset. Super psal. 49.

Illa ineffabili potentia Dei, multi qui foris videntur, intus sunt, & multi qui intus videntur, foris sunt. August. 5. de Bap.

Iudex supremus ante iudicium placari potest, in iudicio non potest. Greg. in Mor.

Malos in iudicio, & boni & mali accusabunt. ibidẽ. Christus in iudicio tranquillus iustis, & iratus apparebit iniustis. idem 31. Moral.

Ad iudiciũ sine intermissione properamus. id. ho. 15.

Credendum est quod ante tribulationem extremi iudicij iniusti quosdam iustos in requie conspiciant.

IVDICIVM EXTREMVM.

vt eos videtes in gaudio non solum de suo suppli-
cio: sed de eorum bono crucientur. iusti semper
in tormētis intuētur iniustos, vt hinc eorum gau-
dium crescat, quia malum cōspiciunt, quod mise-
ricorditer euaserunt. Idem in Hom.

In iudicio pastores cū suis gregibus apparebūt. Ibid.

Quotiens diem illam considero, toto corpore contre-
misco, siue enim comedo, siue bibo, siue aliquid
aliud facio, semper videtur illa tuba terribilis so-
nare in auribus meis: Surgite mortui venite ad-
iudicium. Hiero. in Epist.

Pernitiosa nos metipso fallentes persuasione, puta-
mus quod mala nostra spatio temporis eua nescūt,
& quia nos illa obliuiscimur, credim⁹ quòd de me-
moria diuinę seueritatis delapsa sint: sed nō ita est,
omnia apud illum collecta, omnia apud illum re-
posita atq; signata sunt. Euseb.

In illa die, nihil est quod respondeamus, vbi cœlū
& terra, aqua, sol & luna, dies & noctes, & tot⁹ mū-
dus stabit aduersus nos, in testimonium peccato-
rum nostrorum, & si omnia taceant, tamen omnes
cogitationes nostrę: & ipsa opera, specialiter stabūt
ante oculos nostros, accusantes nos ante Deū. dicē-
te apostolo: cogitationibus inuicem accusantib⁹.
Chrysol. super Mat.

Excludi à bonis eternis, & alienum effici, ab ijs quę
preparata sunt sanctis, tātum generat cruciatum,
vt si nulla extrinsecus pœna torqueret, hæc sola
sufficeret. Idem in serm.

Bonū

Bonum iudicium, quod me in diuino districtoq; iudicio subducit & abscondit, volo vultui tuo iudicatus præsentari, non iudicandus. Ber. sup. ps.

PRVDENTIA, DISCRETIO & Prouidentia,

EX GRÆCIS.

PRudētia ppriè virtus est Principis. Arist. Pol. 2. Prouidere difficile est, videre autem facile. Idē Elench. 2.

Homo boni tact⁹ semper est discretus, nō sic de alijs sensibus. Idem. 2. de Ani.

Prudenti v iro paucorum sapientum potius, quàm multorū insipiētū iuditiū ē verēdū. Plat. d. Amo,

Prudentes facile ex omnium sententijs vtilia eligūt. Demost. 1. Olyn.

Frugi & bonus vir præteritorum memi d. se debet, agere præsentia, futura cauere. Apud Scob.

Robur, & murum, & arma, sapiēti prudentia præstat. Ibidem.

EX LATINIS.

Quid refert prouidere quod effugere nō possis? Seneca Epist. 88.

Homines in alienis negotijs plus vidēt. Idē. Ep. 100.

Non temere incerta casuum reputat, quem fortuna decipit. Liu. lib. 10. Dec. 3.

Iustitia sine prudentia plurimum potest. Nihil autē sine iustitia prudentia. Cicer. 2. de Offi.

Deorū prouidentia mundus administratur: ijdemq; con.

PRVDENTIA, DISCRETIO, ET
consulunt rebus humanis, nec solum vniuersis, ve-
rum etiam singulis. idem de Nat. Deor.

**EX SACRIS ET ALIIS VIRIS
ILLVSTRIBVS.**

¶ Vbicunq; fuerit prouidētia, frustrātur vniuersa cō-
traria, vbi autem prouidētia negligitur, omnia cō-
traria dominantur. August. de Sing. Ele.

Prudens dictus est, porro videns: si autem prudens
porro videt, ergo fide viuit, idem psalm. 73.

Prudentia carnis inimica est Deo. idem de Ver. Ap.

Cum tibi tuo animo indigna multa accidunt, ne te
ipsum contempnas, Nam si diuina prouidentia ex-
tenditur vsq; ad nos, quod minimè dubitandum
est. & mihi crede, sic tecum agi oportet vt agitur,
idem de Acad. Disp.

Non solum futura, quemadmodum geri debeant cō-
sulimus, verum etiam præterita quemadmodum
gesta sint, sollicita recordatione recolimus, vt nos
metipfos in bene factis imitemur: & si quæ culpæ
trāsierūt, ne repetātur curem⁹. idē lib. 50. Hom.

Prudentia absq; simplicitate malitia est, & simplici-
tatis absq; ratione stultitia est. Hiero. in Epist.

Prouidentia Dei gubernantur omnia, & quæ puta-
tur pœna medicina est. idem super Ezech.

Grandis est prudentia, aurum in luto quærere. idem
ad Lat.

Velimus nolimus, senescimus: paremus nobis viati-
cum quod longo itineri necessariū est, nobis porte-
mus, qđ inuiti dimissuri nō sumus. imo portem⁹ in

œcælū, qđ si negauerimus, terra sumptura est. ibidē.
Sola discretio est, quæ perturbatis cogitationibus
non succumbit. Greg. in Moral.

Sæpè vnde nos De⁹ estimatur deserere, inde nos reci-
pit, & vnde recipit, inde nos derelinquit. idē. 5. Mo.

Iusti cum contra desiderium agi conspiciunt, ad oc-
cultā Dei iudicia recurrūt, vt in eis videant, quod
ordinatè intus disponitur, quod in ordinatum fo-
ris currere videtur. idem. 16. Mor.

Sæpè discretus cedit in culpam, infirmus opus vir-
tutis facit. sed hic ex virtute fit peior, ille cautior
ex peccato. idem. 11. Mor.

Infirmi dum futura mala prouidere nesciūt, tãto eis
grauiora fiunt, quanto eis inopinata tolèrantur:
prouido autem repente aduersa non veniunt: ad-
uersa autem plus sentiunt, qui de prosperis extol-
luntur. idem. 13. Mor.

Deus in hoc mundo nec ab omnibus pœnam sumit,
ne desperes resurrectionē, & animo de futuro iu-
ditio desperdas, tanquàm omnibus hic in præsen-
tia rationem reddētibus: nec omnes impune finit
abire, ne rursus omnia citra prouidentiam eue-
nire putes. Chrisof. super Ioan.

Est quidē discretio non tã virtus, quàm quædã mo-
deratrix virtutū, ordinatrix affectuum, & doctrix
morum, vnde & auriga virtutum dicēda est. Ber-
super Cant. serm. 49.

FORTITVDO ET AVDATIA.

Sailam quantus est a ^{Nec} *contra*
deuētiā in gre mōm
duē cimenū rōto fo s mor

FORTITUDO ET
EX GRÆCIS.

Nec Hercules quidē cōtra duos. Plat. q̄ ami.
Fortitudo corrūpitur à superabūdātia, & de
fectu, à medio vero saluatur. Arist. 2. Eth.

Fortitudinis non est parare diuitias, sed fortitudinē
animi. Idem Pol. 2.

Fortitudo non eget ira, siquidem à ratione procedit.
Plut. de coh. ira.

Nulla fortitudinis vis est, absente iustitia. Id. i apoph.

Fortem mansuetum esse oportet, vt proximi non tã
metuant quã reuereantur. Diog. lib. 1.

Fortitudine cum sumus iuuenes, cum autem senesci
mus prudentia valemus. Idem. lib. 4.

Fortitudo nemini inesse potest, qui aliquid mali in
morte in esse per sua sum habuerit. Scob. lib. 2.

Robur cum imperitia, periculosa res est. Ibidem.

Audacia principium actionis est, fortuna enim do
minatur fini. Ibidem.

Nullum est vitæ maius, quam audatię viaticū. Ibidē.

Omnis audacia virium mensuram excedit. Ibidem.

EX LATINIS.

¶ Contemptum periculorum, assiduitas periclitan
di dat. Senec. de Prosper.

Fœlicius cedunt audacia, q̄ moderata consili. Ibidē.

In audaces, non est audaciã tuta. Ibidem.

Tu ne cede malis, sed contra audētior ito.

Audaces fortuna iuuat, timidosq; repellit. Verg.

Animus vereri qui scit, scit tuto aggredi. Pub. mi.

Claudis ex desperatione crescit audaciã, & cum spei
nihil

nihil est, sumit arma formido. Veg. lib. 3.

Quædam tam fortiter tuenda, quàm facta sunt.

Quintil. lib. 6.

Fortitudo virtus est pugnans pro æquitate. Cicer. 1. de Offic.

Fortes & magnanimi habendi sunt, non qui faciunt, sed qui propulsant iniuriam. Ibidem.

Quasi abnuit natura vtriusque boni largitionem, quasi supra humanam fœlicitatem sit, eundem & sapientissimum esse & valentissimum. Max. lib. 9.

Quid prodest foris esse strenuû, si domi male vivitur. Ibidem.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTRIBVS.

Fortitudinem gentilium mundana cupiditas, fortitudinem autem Christianorum Dei charitas facit. August. de Verb. Innoc.

Re vera fortiter pugnat, qui contra se pugnat. Idem de Nat. Deor.

Omnis fortitudo in humilitate est: fragilis enim est omnis superbia. Idem Psalm. 92.

Maior animus dicendus est, qui vitam erũnosam maluit ferre, quàm fugere. Idem de Verb.

Fortitudo corporis imbecillitas animi est, rursus fortitudo est animi, imbecillitas corporis. Idem super Euangel.

Virum fortem iniuriæ probant. Ibidem.

Fortitudo & constantia via regia est, à qua declinat
ad

FORTITUDO ET

ad dexteram qui temerarius est, & pertinax: ad sinistra qui formidolosus est et pavidus. id. sup. Esa.
Hęc est vera fortitudo, quę naturę vsus, sexus in firmitatē, mētis deuotiōe. trāscreditur. id. de vid.
Fortis viri non est dicere, hoc non patiar: sed hoc nō faciam. idem. i. de Ciuit. Dei.

Fortitudo si nulla causa cogente, aut non pro causa honesta periculum subierit, in temeritatem vertitur. Lact. lib. 8.

Nulla tanta vis, quę viribus, & ferro labefactari nō queat. Ibidem.

Valde fortitudo destruitur, nisi per consilium fulciatur, quia quo plus se posse cōperit, eo virtus sine moderamine in deterius ruit. Gręg. in Moral.

Fortes aliquando infirmitatis verba suscipiunt. Idem. 12. Moral.

Fortitudo rerum contemptu constat. Amb. Offi. i.

Fortitudo sine iustitia inęqualitatis materia est. Ibi.

Fortitudo quę per bella tuetur a barbaris patriā, vel defendit infirmos, vel a latronib⁹ socios, plena iustitia est. Ibidem.

Cōparamus nobis vires ad diuinos fulgores hauriēdos, si diuina sobriē, caste pieq; veneremur. Dio. de Diui. Nomi.

Incipe resistere desiderijs tuis, & tunc intelliges quam fortes sint spirit⁹ desideriorum malorū, qui te persequūtur, & hęc est pugna periculosa, & hęc est gloriosa victoriā cum potueris odisse quod amas: & amare quod odis. Chryf. super Mat.

Gran-

Grandis violentia est in terra nasci: & cœlum raper-
re, & habere per virtutem quod habere non pos-
sis per naturam. Ibidem.

Viri fortes semper in pace modesti sunt, & qui fre-
quenter pericula tractauerūt, iustitiam nimis di-
ligunt. Casi. lib. 5.

Fortitudinis est in audendis confidere. Naz.

Ad virtutem spectat tribulationes fortiter sustine-
re: ad sapientiã gaudere in tribulationibus. Bern.
super Cant. serm. 55.

Non est vir fortis, cui non crescit animus in ipsa re-
rum difficultate. Idem in Ep.

SEVERITAS.

EX GRÆCIS ET LATINIS.

Necessaria est ad res gerendas hominum bene-
uolentia, seueritas enim solitudinem amico-
rum parit. Pli. Epistol 4.

Reip. causa adhibenda est clementiæ seueritas, sine
qua administrari rectè ciuitas non potest. Ci-
cer. de Officijs. 2.

Turpe est ac vitiosum in re seuera conuitio dignum,
aut delicatū aliquem inferre sermonē Idē. 3. Offi.

Iudicijs acerbis ciuitas magis vastatur quam cor-
rigitur. Salust. ad Cæsar.

Arcum intētio frangit, animū remissio. Pub. Mim.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS

ILLVSTRIBVS.

¶ Aliud est charitas seueritatis, aliud est charitas

N man-

SEVERITAS.

mansuetudinis: vna quidem charitas est, sed diuersa operatur. Aug. cont. Porm.

Seueritas, quasi sœua veritas dicitur. Idē de verb. D.
Regat disciplinæ rigor mansuetudinem, & mansuetudo orniet rigorem, & sic alterum commēdetur ab altero, vt ne rigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta. Idem.

Non aspere quantum existimo, non duriter, nō modo imperioso: sed magis docendo quā iubēdo, magis monendo quā minando, cum multitudi-
ne agendum est. Seueritas autem in paucorū peccato exercenda est. Aug. ad. Aurel.

Sententiæ iustæ seueritatis, plerūque per clementiam temperantur. Greg. 1. Reg.

Seueritas nisi intra congruentes nocentium pœnas se coërceat, fit sœua crudelitas. Laët. libr. 6.

Nimia seueritas terrore sœpē extorquet veritatem. Ambr. de Off.

Beatus qui seueritatem & mansuetudinem tenet, vt altero disciplina seruetur: altero innocentia non opprimatur. Ibidem.

Seuerus, quasi semper verus. &c.

CONSTANTIA ET PERSE- VERANTIA.

EX GRÆCIS

T Arde aggredere quod aggressurus sis, perseueranter autem prosequere. Demet. Phala
Rare

CONSTANT. ET PERSEVE. 98

Raræ fœlicitatis est celeritas & magnitudo: rarioris diuturnitas & constantia. Demost. in arg.

Inter homines multi boni, maliq; sermones incidunt: quib⁹ haud exterraris, nec sinas ab instituto opere dimoueri. Ibidem.

EX LATINIS.

¶ Ut aduersas, sic secundas res immoderatè ferre leuitatis est: præclara est in omni vita æquabilitas, idemq; vultus, eademq; frons. Cicer. 2. Off.

Non est satis iudicare, quid faciendum, vel non faciendum sit: sed stare etiam oportet in eo quod iudicatum sit. Idem. 2. de fin.

Quærendi defatigatio turpis est: cum id quod quæritur pulcherrimum sit. Ibidem.

Homines agere vnum, magnam rem puta. Prætor sapientem autè nemo vnam rem agit: cæteri multi formes sumus, hoc exige à te, vt qualem te præstare institueris, talem te ad exitum serues, de eo quem vidisti heri, meritò dici potest, hic quis est? tanta mutatio est. Senec. Epist. 121.

In excelso est beata vita, sed perseuerantia penetrabilis. Ibidem.

Nihil est quod nõ expugnet pertinax opera, & intenta atque diligens cura. Idem Epist. 66.

Nemo ad bonam mentem certo animo contendit, qui non peruenerit.

Adnitendum est, etiam si summa desperes.

Non si præstantis ingenij vis, vel inelytaru artium

CONSTANTIA ET
defecerit instrumentum, cōfestim debemus ad
otiū, inertiamq; deuolui: sed quod sapienter spe-
rauimus perseueranter consecrari debemus. Co-
lum. Libr. i.

**EX SACRIS ET ALIIS VIRIS
ILLVSTRIBVS.**

¶ Inquietudo variat affectiones vt altera alterā pe-
rimat, cōstantiā autē quies habet. Aug. 2. d. li. Arb.
Pertinet ad Christianam firmitatem non solum ope-
rari quæ bona sunt, sed tolerare quæ mala sunt.
Idem lib. de Post.

Bonus si fuerit qui tibi præest nutritor tuus est: ma-
lus si fuerit tentator tuus est, & nutrimenta libe-
ter accipe, & in tentatione approbare. Idem de
Verb. Domini.

Mēs mutabilitatis suæ pondere, ad aliu d semper im-
pellitur, quàm est: & nisi in statu suo arcta custo-
diæ disciplina tueatur, semper in deteriora labi-
tur. Greg. in Moral.

In cassum bonum agitur si ante vitæ terminum de-
seratur, quia frustra velociter currit qui priusquàm
ad metam peruenit deficit. Idem in Mor. libr. i.

Regnum cœlorum vim patitur, an non videtur ti-
bi esse violentia, cū caro cupit esse quod Deus est?
& illuc vnde angeli corruere, angelis iudicatura
conscendit? Hier. ad Eust.

Cæpisse multorū est: perficere vero paucorū Ibidē.
Nemo existimet bonos de Ecclesia posse discedere:
triticum non rapit ventus, nec arborem solida ra-

dice

PERSEVERANTIA.

99

dice fundatam procella subuertit. Euseb.

Sola ex virtutibus perseverantia coronatur. Bern.
in Dedic Ecclesie.

Perseuerantia est vnica filia summi regis, finis & cō-
sumatio virtutum, totiusq; boni repositorium &
virtus, sine qua nemo videbit Deum. Idem in Ep
Tolle perseuerantiam, nec obsequium mercedē ha-
bet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitu-
do, deniq; non qui inceperit, sed qui perseuera-
uerit vsq; in finem saluus erit. Idem in Vig. Apo.
Non desistit, qui non deficit. Ibidem.

In via Dei non progredi, regredi est. Ibidem.

Currite fratres, tota curia cœlestis nos expectat. Ber-
nard. serm. 3 in Vig. Nat. Dñi.

PACIENTIA.

EX GRÆCIS.

LEX dicitur optimum esse in aduersis, quàm ma-
ximè fieri potest quietem agere: tum quod ni-
hil dolor ad sequentia conferat, nec vlla huma-
narum rerum magni pendenda sit, eiq; quod su-
bito præsidio esse potest, dolor impedimento sit
Plat. de Rep. 10.

Cum iratus fueris nihil dixeris, aut feceris, priusquã
viginti quatuor literas pcurreris. Plu in Apophth.
Postquam quæ honesta non sunt patrare ausus es,
patere & quæ non lubet. Eurip in orest.

Stultitias eorum ferre, qui rerum potiuntur neces-

PACIENTIA.

se est. Idem in phœn.

Certamen patientiæ tale est, vt qui vincitur, ipso victore melior sit. Scob. lib. 2.

Magnam peritiam existimato, aliam ferre imperitiam. Ibidem.

Fortunæ mutationem sustine. nauiga secūdam fluiuium, nauiga secūdam fortunam. Ibidem.

Prudentis officium est, cauere ne quid mali fiat, fortis quod factum est moderate ferre. Ibidem.

Vtile est, vt qui fideliter moneant tolerantur. Demosten. in Exord.

Simplicem dolorem cum liceat, non feras duplicem. Euripid. in Taur.

EX LATINIS.

¶ Tormenta quidem à me abesse velim, sed si sustinenda fuerint vt me in illis fortiter, honeste, & animose geram, optabo. Senec. Epist. 68.

Cauere fortunam potest, qui ferre potest. Idem Epistol. 99.

Non quid, sed quemadmodum feras interest. Idem de Prouid.

Si imbecillior est qui te læsit, parce illi: si potentior, tibi. Idem de ira. lib. 3.

Fortior est potentia, cum pietas scit se omnia fecisse pro vita. Quintil. Decl. 8.

Speremus quod volumus, sed quod acciderit feramus. Cicer. pro Sest.

Patientia tam similis est fortitudini, vt cum ea, vel

ex ea nata videatur. Max. libr. 3.

Patientia quæri debet, quod gratia impetrari non potest. Ibidem.

Fortiter malum qui patitur, idem post patitur bonum. Plaut. in Asia.

Furor fit læsa sæpius patientia. Pub. Mim.

Qui se vltro morti offerant facilius inuenies, quam qui dolorem patienter ferant. Cæsar. de Bel. Gal. Libr. 7.

Qui sua metitur pondera, ferre potest. Martial.

Perfer & obdura, dolor hic tibi proderit olim.

Sæpè tulit lassus fucus amarus opè. Ouid. 3. Amor.

Leniter ex merito quicquid paciare ferendum est:

Quæ venit indignè pœna dolenda venit, Idem Epistol. 5.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS
ILLVSTRIBVS.

¶ Virtus animi, quæ patientia dicitur tam magnum donum Dei est, vt etiam ipsius qui nobis eã largitur, qua malos vt corrigantur expectat, patientia prædicatur. Augult. de Ac. 1.

Patientis iniuste, melior conditio est, quàm facientis. Idem Psalm. 15.

Tunc erit vera patientia si fuerit iusta: & in eis est iusta patientia, quorum mentis inuicta constantia, nec doloribus, nec voluptatibus cedit. Idem ferm. 6. de Mat.

Patientiã in laboribus huius vitæ nemo potest per-

PACIENTIA.

- petuo retinere, nisi mitis, atq; mansuetus: qui nõ resistit voluntati Dei. Idem de verb. Apost.
- Quanto impatientius cœlestem Hierusalem desideramus: tanto patientius sustinemus omnia propter ipsam. Idem ad Paul.
- Oportet patienter ferri, quod festinãter non potest auferri. Idem de Pac.
- Præcepta patientiæ semper in cordis præparatione sunt retinenda: ipsaq; benevolentia ne reddatur malum pro malo, semper in voluntate complenda. Idem ad marc.
- Perfacile est vestem contemptam habere, inclinato capite incedere, velum super humeros dimittere, sed verum humilem patientia ostendit iniuriæ. Idem ad Probam.
- Non in passione esse, sed victorem esse passionis, beatum est. Idem de Sap. libr, 2.
- Oportet vt patiamur, nec potest voluntas Dei esse mala, quia iusta, quia & si peccatores sumus flagellari debemus: & si iusti essemus, probari debem⁹. Idem in côm. Ser.
- Sustineantur a fidelibus infideles, & inter hortorũ frumenta zizaniorũ auulsio differatur, quãtumlibet sæuiant impij: melior est enim in hoc tempore causa iustorum, qui quanto acrius impetuntur, tanto gloriolius coronantur. Idem de ver. vel.
- Molestias & difficultates seculi tolerari iubes, non amari: nemo enim quod tolerat amat. Id. 10. Cõf.
- Patiëntia vera, ipsum amat quem portat, nam tolerat se &

se & odisse non est virtus mansuetudinis, sed ve-
lamentum furoris. Greg. super Ezech.

Doctrina viri per patientiã agnoscitur, tanto ergo
quisq; minus ostenditur doctus, quanto conuin-
citur minus paciens. Idem Hom. 35.

Pulchrius est alienam petulãtiam ferre, quã referre.
Iustitia exigit vt quod sponte fecimus mente tole-
remus. Greg. 4. Moral.

Ego virtutem patientiã, signis, & miraculis maio-
rem credo. Idem super Ezech.

Nemo Deum longanimitatem negligat, quia tanto di-
strictiorem iustitiã in iudicio exiget, quanto lon-
giorẽ, ante iudicium patientiam prorogauit. Ibi.

Patientiã finis pmissorũ est expectatio. Amb. sup ps.
Magna virtus est, si non lædas a quo læsus es: mag-
na virtus est, si cui nocere potuisti parcas: nobile

vindictæ genus est parcere victo. Hug. 3. de Ani.
Siue dignè, siue indignè, depositi sint, Deo iudiciũ
derelinquant, & patienter sustineant quod de se
iudicatum est: illi & a Deo misericordiam conse-
quentur, & frequenter etiam ab hominibus reuo-
cãtur ad pristinum gradum, & ad gloriã quã ami-
serant. Origen. super Ezech.

Voluntariè Deo sacrificant, qui inter angustias pas-
sionum iugiter gratias agunt. Cassiod. super psal.

Non bona patientia est, cum possis esse liber, seruũ
te permittere fieri, vera patientia est, pati, vel age-
re contra quod libeat, sed non præter quod liceat.
Bernad. de Confid. 2,

PACIENTIA.

Nunquam est virtus patientiæ in prosperis, ille verò patiēs est qui aduersis conteritur, & tamē aspectu suæ rectitudinis non curuatur. Ibidem.

Plerumq; patientes ideo videmur, quia retribuere mala non possumus: sed qui idcirco malum non retribuit quia non valet, proculdubio patiens nō est: quia patientia non in ostensione inquiritur, sed in corde. Idem super Euang.

Paupertatem equo animo ferre virtus patientiæ est: sponte appetere, sapientiæ laus est. Ibidem.

Patientiæ & mansuetudinis exercitiū in tribus consistit, in verborum iniurijs, in damnis rerum, in corporis læsione. Ber de Purifi. Mar.

Nihil ita confusionem facit malum faciēti, quam tollerantia patientis. Chryf. Epist. ad Hebr.

Semel vincit, qui statim patitur. Cypr. in Epist.

Leuius feruntur mala, quæ nō possunt esse diuturna.

BENIGNITAS ET HVMANITAS.

MALO diu benignus, quam breui tempore Dominus appellari. Plut. in Apop.
Humanitas est morum habitus, ad hominum amicitiam valde propensus: habitus in omnes beneficia conferens. Plat de fin.

Nihil honestius culpa benignitatis est. Pli. Iun. li. 7.

Necessaria est ad res gerendas hominum beneuolentia: austeritas verò solitudinem amicorum parit. Plin. Epist. 4.

Beneue-

INFIRMITAS SPIRIT. 102

Beneuolentia facit vt amici vulnera, quam inimici oscula vttiliora sint. Ambr. 1. Off.

Humanitas lege naturæ docetur. Ibidem.

INFIRMITAS SPIRITVALIS.

NIHIL infirmius anima nostra posita in medijs tentationibus seculi, in medijs gemitibus & parturitionibus molestiarum. Nihil ea infirmius: donec hæreat soliditate cœlesti, & sit in tēplo Dei vnde non cadat. Aug. super psalm. 122.

Considerata infirmitas nostra, excusat aliena. Gregor. 4. Moral.

Infirmitas multorum, nec contēnenda, nec magno pere curanda est. Chrys. Hom. 46.

Christiana infirmitas, fortitudo est. Idē sup Psal. 36.

Imbecillior fortiorem mouere potest. Ibidem.

SCIENTIA ET SAPIENTIA.

EX GRÆCIS.

Scientiarum possessio nocua est absq; optimi cognitione. Pla. de Voto.

Dignoscit, qui inuenit: inuenit q; quærit: quærit qui putat se ignorare. De nat. nom.

Vna scientia est melior altera, vel quia certior, vel quia de meliori. Aristot. Top. 1.

Scientes vniuersale sæpè ignorant ipsum singulare. Elenchor. 1.

Tunc

SCIENTIA ET

- T**unc scimus cum causas cognoscimus. Ibidem.
Sicut conseruantium corpus, est sanitas: sic conseruantium animam, est eruditio. Ad Alex.
Omnes homines natura scire desiderant. Meta. 1.
Signum scientis est posse docere. Ibidem.
Absurdum est simul quærere scientiam, & modum sciendi. Metaph 2.
Finis scientiæ speculatiuæ est veritas, practiciæ vero est opus. Ibidem.
Eiusdê scientiæ est opposita considerare. Metaph 4.
Licet omnes scientiæ nobiles sint, tamen diuina est nobilior, quia eius subiectû est nobilius. Metaph. 5.
Studiorum liberalium radices amaræ sunt, fructus autem dulces. Ibidem.
Eruditio inter prospera est ornamentum, inter aduersa refugium. Ibidem.
Sapiens ipse sibi sufficit, ipsius enim sunt, quæ aliorum sunt bona. Ibidem.
Sapiens non secundum constitutas leges uiuat, sed secundum virtutis normam. Ibidem.
Sapienti nihil nouum aut peregrinum est. Ibidem.
Omnes ex æquo scimus. Stob. 2.
Nimis sapere non est sapientia. Ibidem.
In bello ferrum auro præstat, in vita autem eruditio diuitijs. Ibidem.
Sentire atq; sapere illustre aliquid stude. Ibidem.
Cum cetera omnia tempore diminuuntur, sapientia sola in senectute augetur. Plut. de lib. Educ.

EX LATINIS.

¶ Ne

Nemini nisi sapienti sua placent: omnis stultitia laborat fastidio sui. Senec. Epist. 9.

Sapiens non semper eat vno gradu, sed vna via.

Idem Epist. 20.

Vnus dies hominum eruditorum plus patet, quam imperitorum longissima ætas. Ibidem.

Sapiens est artifex domâ di mala: dolor, egestas, ignominia, carcer, exilium vbiq; horrenda: cū ad hūc peruenerint mansueta iunt. Epist. 57.

Stude vt non plus alijs scias, sed melius. Epist. 96.

Docti tegunt suas iacturas. Pub.

Literarum expertus non videt: videns. Ibidem.

Baculus est eruditio vitæ. Ibidem.

Duplū magis alijs vidēt, qui literas didicerūt. Ibid.

Exempla omnia iacerent in tenebris, nisi literarum lumen accederet. Cic. pro Arch.

Studia adolescentiã agunt, senectutem oblectāt, secundas res ornant, aduersis solatium præstant, delectant domi, foris non impediunt, pernoctāt nobiscum, peregrinantur, rusticantur: quod si ipsi, nec attingere, nec sensu nostro gustare possimus, tñ ea mirari debemus, cū in alijs videmus. Ibidē.

Literæ posteritatis causa repertæ sunt, quæ obliuionis subsidio esse possent. Pro Syl.

Non tam præclarum est scire latinè, quam turpe nō scire. Ad Brut.

Nihil est turpius quam sapientum vitam ex insipientum sermone pendere. 2. de fin.

Non est sapientis dicere non putabam. 3. de fin.

SCIENTIA ET

Si sapientia oculis videri posset, omnes in amorem
sui compelleret. Ibidem.

Docti non solum viui atq; praesentes studiosos discē
di erudiunt, ac docent: sed hoc etiam post mortē
monumentis literarum assequuntur. 1. Off.

Non paranda nobis solum, sed fruenda sapientia
est. 1. de fin.

Saepe sub sordido pallio latet sapientia. 3. Tuscul.
Studiorum salutarium etiam citra effectum lauda-
bilis tractatio est. Senec. de Vit. bea.

Scientia aliena sibi quidam famā aucupantur. Pli.
in praefat.

Quasi abnuit naturę vtriusq; boni largitionem, ne
supra humanam foelicitatem sit, eundem & valen-
tissimum esse & sapientissimum. Max. libr. 9.

Quicumq; sunt habiti sapientissimi, dicuntur multa
scisse, nō omnia, Scientiam amasse, propemodum
parasse est. Col. lib. 12.

Adde quod ingenuas didicisse foeliciter artes, Emol-
lit mores, nec finit esse feros. Ouid. 2. de pont.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTRIBVS.

Non aliā putes sapientiā, nisi veritatē, in qua tene-
tur & cernitur summū bonum. Nullo loco est, &
nusquā deest, foris admonet, intus docet, demen-
tes in se omnes in melius cōmutat, a nullo in de-
terius commutatur, nullus de illa iudicat, nullus
sine illa bene iudicat. August. de libr. Arbitr.

Hęc tota scientia magna hominis, scire quia ipse ni-
hil

hil est per se, & quod quidquid est ex Deo est: & propter Deum est. Super psalm. 70.

Qui se diligit stultum, non multū proficit ad sapien-
tiam: nec fiet quisque qualis esse cupit, nisi oderit
qualis est. De Verb. Relig.

Qui dicit scire quod nescit, temerarius est: qui se ne-
gat scire quod scit, ingratus est. Da Ascen.

De sapiente, solus sapiens iudicare potest. De Ciuit.
Dei. libr. 18.

Sapientibus credere tutissima res est. De Util. Cred.

Sapiēs sine opibus, sapiētię abusus est. Id. d. 12. abus.

Sciētia rerum falsarū esse non potest. Li. 14. de Trin.

Vt discamus inuitare nos debet suauitas veritatis,
vt autem doceamus cogere nos debet necessitas
charitatis. Idem.

Sapiens nunquā minus solus quā cum solus. Amb.

Sapiēs vbiq; ciuis est, & patria eius mūdus est. Ibid.

Sapiens nunquā solus esse potest, habet enim om-
nes secum qui sunt & fuerunt boni, & animum li-
berum: quæcumque vult profert & transfert, &
quod corpore non potest, cogitatione complecti-
tur. quod si hominum penuria est, cū Deo loqui-
tur. Hier. contr. Iouin.

Non parum est scire, quod nescias. Ibidem.

Nihil magis ad spem percipiendæ sapientię mentē
erigit, quā cum eos quos in sapientia clarescere
mirantur, aliquando paruos & indoctos fuisse me-
minerimus. Super prouer.

Ille plus didicit qui plus facit. Cæterum si quod tu
edicis

SCIENTIA ET

ediscis ego facio, magis mea opera scripturas tenet, quam sermo tuus qui vane resonat. Sup psal.
Nulla est scientia si utilitatem pietatis non habet, & inutilis est pietas si scientiæ discretionem careat.
Greg. in Moral.

In cõparatione Dei, scientia nostra ignorantia est. Ibidem.
In modico sermone sapientiæ plus laudatur rusticus, quàm in magno Philosophus: & si puer aliquid dixerit sapienter, laudatur, ubi perfectior non auditur. Chryl. in pol.

Primus gradus scientiæ est falsa cognoscere: secundus autem vera intelligere. Lact. li. 1.
Plus sapit interdum vulgus, quia tantum sapit quantum opus est. Ibidem.

Non est scientia, sed opinio earum rerum, quæ pro ingenijs varia est. Ibidem.

Ad maiorem culpæ cumulum pertinet, scire quemquam quid sequi debeat, & sequi nolle quod scit. Isidor. de Sum. Bon.

O quam velox factus est sermo sapientiæ, & ubi Deus magister est, cito discitur quod docetur. non est adhibita interpretatio ad audiendum, non cõsuetudo ad usum, non tẽpus ad studium, sed spirante ubi voluit spiritu veritatis, singulares gentium voces factæ sunt in Ecclesiæ ore communes. Leo Pap. de Pœnit.

Otium stultitiam, labor scientiam generat. Hugo.
Scientia literarum quod primum facit in homine, mores purgat, quod secundum verborum subministrat gratiam:

gratiam: & ita utroque beneficio & tacito ornat, & loquētes. cuius est facere de irato beneuolum, de suspecto placatū, de austero mitem de aduersante propitium, Cas. in Ep. 1.

Scientia violentia non aufertur, antiquitate non corrumpitur, absconsione non minuitur, & communicatione multiplicatur. Ibidem.

In literis prudens inuenit unde sapientior fiat: ibi bellator inuenit unde virtute animi roboratur: inde princeps accipit quomodo populos sub equitate componat. Nec aliqua in mundo potest esse fortuna quam literarum non augeat gloriosa notitia. Ibidem.

Quatuor sunt præ cæteris scientiæ discendæ. Theologia, quæ est animæ pabulū: leges quæ sunt egenis remedium: decreta quæ sunt sublimatio humiliū: physica quæ est morbis subsidium. Apud Iuris consul.

Sapientia in homine longo rato reperitur. Ibidem. Plebeis argenti, nobilibus auri, principibus gemmarum loco literæ sunt. Pius. 2. apud Plat.

Nec avarum pecunia, nec doctum cognitio rerum vnquam repleuit. Ibidem.

Cui plura datū ē nosse, ei maiora sequuntur dubia. ib. Sapientia otia negotia sunt, & quo otiosior est sapientia, eo exercitior in suo genere. Ber. super Cant.

Sunt qui scire volunt tantum eo fine ut sciānt, & turpis curiositas est: & sunt qui scire volunt, ut scientiam suam vendant, & turpis quæstus est:

SCIENTIA ET

& sunt qui scire volunt vt sciantur ipsi, & turpis
vanitas est, sed sunt quoq; qui scire volunt vt
ædificent, & charitas est: & sunt qui scire volunt
vt ædificentur, & prudentia est. Ibidem serm. 36.

Sapiens nullus est, nisi seculo stultus fiat. Idem.
super cant. ser. 30.

Sapientia victrix singula vitia eradicat, & singulas
virtutes inlerit: Ser. de 7. donis S. sancti.

Scientia literarum bona est: scientia propriæ infirmi-
tatis melior est. Ibidem.

Scientia sine operibus cibo indigesto compara-
tor. Ibidem.

Initium sapientiæ timor domini: medium, spes: cha-
ritas plenitudo est. Idem.

Discere Iesum omniscibili est sa' u' rias. Bernard.
in Epist.

Scientia sui timorem dei generat in anima: scientia
dei eius amorem. Super cant. ser. 37.

Vbi amor est labor non est, sed sapor: & forte sapien-
tia a sapore denominatur. Nec dixerim reprehen-
dendum, si quis sapientiam, saporê boni defineat.
Super cant. ser. 85.

Inuenisti plane sapiëntiam, si prioris vitæ peccata de-
stas, si huius seculi desideria parui pendas, si æter-
nam beatitudinem toto desiderio concupiscas.
inuenisti sapiëntiã si horum singula sapiunt pro-
ut sunt: vt hæc quidem amara & omnino fugien-
da, ista quoq; velut caduca cõtênêda: illa verò vt
perfecta bona, totis desiderijs appetenda. In sct.

Nihil

Nihil sapientiali alienum est, nisi quod virtuti incongruum est, quocumq; accesserit sua sunt omnia, totus ei mundus possessio est, quoniam toto eo quasi suo utitur. super Epist. ad heb.

DOCTOR ET DOCTRINA.

EX GRÆCIS.

HI solum docent, qui causas de singulis dicunt. Arist. 1. metaph.

Docentes alios mentiri non debent. Ibid.

Signum scientis est posse docere. Ibidem.

Ei qui non docet, non illi qui non didicit peccatum est imputandum. Plut. de curios.

Præceptoris opera ad hoc prodest, ut honesta faciat pueris jucunda. Ibidem.

Qui regem erudit, atq; ad virtutem instruit, subditos quoq; instruere ad fortitudinem & probitatem certum est. Diog. lib. 7.

EX LATINIS.

IN hoc gaudeo aliquid scire ut doceam. Si cum hac exceptione detur sapientia ut inclusam teneam, nec enunciem, reiiciam. Senec. Epist. 6.

Optim⁹ quisq; præceptor frequëntia gaudet. Qui. l. 1.

Præceptor nec habeat vitia, nec ferat. Lib. 2.

Tradi omnia quæ ars efficit non possunt. Li. 7.

Quæ bona sūt fieri meliora possunt doctrina. & quæ non optima, acui tamen & corrigi aliquo modo possunt. Cic. 2. de orat.

DOCTOR ET

Quo quisq; est solertior & ingeniosior, hoc docet iracundi⁹ & laboriosi⁹, qd̄ enim ip̄e celeriter arripuit id cū tarde percipi videt discruciatu r. Pro. Rosc.

Facile est cuius in genere præcipere.

Doctrina proficit vt politiora, non vt meliora sint in genia. Max. lib. 3.

Nihil præcipere debemus, quod nobis prius nō imperauerimus. Libr 8.

Pars est prima scientiæ, ipsam quam præcepturus sis æstimare personam. Pallad. de Re, Rust.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTRIBVS.

Docti viri diuinarum scripturarū pertractatores diligentissimi, pie cogitantes tantæ auctoritatis eminentiam, latere ibi aliquid crediderūt, quod petentibus daretur, oblectantibus negaretur: a querentibus inueniretur: reprehendentibus subtraheretur: pulsantibus aperiretur. Pulsauerunt, inuenerunt, intrauerūt, acceperūt. Aug. Cō. Faust.

Non dedignatur docere per hominem, qui non dedignatus est esse homo. Super psalm, 96.

Docet Deus suauitatem inspirando delectationem, docet disciplinam temperando tribulationem, Super psalm. 18.

Nescio aliquem malum doctorē: si enim malus est, doctor non est: si doctor est, malus non est. Libr. 1. de lib. Arbitr.

Non quod scimus vt doceamus, aliorum ignorantia optare debemus. Idem Epist.

Habet autem vt obedienter audiatur doctrina, quã-
tumcũq; grauitate dicatur, magnum pondus y-
ta docentis. Libr. 4. de Doctr. Christ.

Vt doctõri cõstiterit intellecta esse quæ dixerit, aut
sermo finiendus, aut ad alia trãseundum est. sicut
enim gratus est, qui cognoscẽda enubilat: sic on-
erosus est qui cognita inculcat. Ibidem.

Et si minus intelligantur, minus placeant, minus
moueãt quæ dicuntur: vera tamen dicantur &
iusta. Ibidem.

Si possis me docere quod nescio non solum verbis,
sed & pugnis: cedẽtem te deberem patientissime
sustinere. 4. de Orig. Ani.

Tutior est discantis, quã docentis conditio. In sent.
Nulla falsa doctrina est, quę non aliqua vera inter-
misceat. Idem libr. 2. Quæst.

Mihi propemodum donatum credo, quidquid lecto-
rem meũ, melius sentire cognosco. Greg. in Mor.
Quantacumque doctrina mens polleat, grauis eius
imperitia est, velle docere meliorem. 6. Moral.

Doctrina cũ omni impio docetur, quãdo prius agi-
tur quam docetur: nã doctrinæ subtrahit fidutiã
quando conscientia præcedit linguam. Ibidem.

Hoc habet proprium doctrina arrogantium, quod
humiliter nesciant inferre quæ doceant: & re-
cẽta quæ sapiunt, etiam recte ministrare non pos-
sunt. 24. Moral.

Secundum capacitatem discipulorum, moderetur
lingua doctorum. 31. Moral.

DOCTOR ET

Non minus debemus ijs, à quibus recte viuēdi, quā
 à quibus viuendi initia duximus.

Quemadmodum plurimum laedit qui fontem infi-
 cit: ita latissime patet illius beneficiū qui pectus
 instruit omnibus imperatorum. Ibidem.

Qui sciētiā cōmunicare nolūt peiores sunt quā infa-
 mes avari: si quidē ab illis nihil aliud, certe mors
 trāsfert in vsus aliorū, ab illorū aut rogo nihil re-
 dit ad heredē: nisi uas cogitatiōes literis madaue-

Iniquissimum est quidquid peccant au- (rint. lbi.
 ditores imputare doctrinā. Ibidem.

Frequēter de malo homine bona doctrina procedit,
 sicut terra vilis pręciosum aurū producit: & sicut
 terra relinquitur & aurū eligitur, sic & vos doctri-
 nā accipite, & mores relinquite. Chry. super. Mat.

Doctrina optima est, docere vitam. Homil. 30.

Doctrina per partes digesta facilius percipitur. Sup
 Epist. ad Heb.

Quomodo potes eum iudicare cōsilio superiorem,
 quem videas moribus inferiorē supra me debet
 esse cui me committere paro. Amb. de off.

Delicata doctrina est pugnāti ictus dictare de muro
 & cum ipse vnguētis delibutus sis, cruentum mi-
 litē accusare libidinis. Hiero in Epist.

Docere quod nouerit ille quē doceas stultū ē. Ad rust.

Delicatus magister est, qui pleno ore de ieiunijs dis-
 putat. Ad nep.

Disce diu quod doceas. Ad rust.

Clausum habeat os peccator, qui seipsum docere nō
 potest,

potest, alios non doceat. Beda de temp. sal.
 Experte crede, aliquid amplius inuenies in syluis,
 quam in angulis: ligna & lapides docebunt te
 quod à magistris audire non possis. Ber. in Ep.
 Non minus pium est docere animam scientiã, quam
 escam præbere corpori, idem. super cant.
 Qui vias vitæ ingredi vult, præceptorem & ducem
 sibi assumat. Super cãt. ser. 77.

DISCIPVLVS ET DISCIPLINA.

EX GRÆCIS

Disciplina gñratio quædã è qua fact⁹ in animo
 discētis à doctore pducitur. Plut. de curi.
 Initium ad disciplinæ vsus, ab exercitio &
 meditatione fit. ibidem.

Cæca res est, sine disciplina natura. ibidem.

Honestatis fons ac radix est legitimam consequi dis-
 ciplinam. ibidem.

Hostes disciplinarum, labor & somnus. ibidem.

Disciplina magis necessaria è, mala dediscere. Dio. l. 5

Tandiu discendum est, quandiu viuitur. ibidem.

Oportet discitem credere. Arist. elench. 1.

Auditor ex suis affectibus, pbat aut dãnãt audita. ib.

Auditor aciẽ oculorũ in dicentẽ semper intendat, ita
 vt minime eum fallat quam attẽto sit animo. ibid.

Præstantior est ille qui bene quod dicitur audire po-
 test, atq; eo vti: quã ille qui per seipsum omnia
 assequitur. Diog. lib. 7.

Nauigando gubernatori auscultandũ est, viuẽdo illi

DISCIPVLVS ET

qui plus ratione valet. Stob.li.2.

Qui breui tempore præ pudore disciplinã non patitur, omni tempore in pudore insipientiã permanebit. Ibidem.

EX LATINIS.

Homines discunt dum docent. Senec.Ep.7.

Semper discendum est, quod an sciamus experiri nõ possumus. Ep.26.

Disciplina cuiusq; gentis singula suadet atq; imperat suis. Epi.36.

Vt quisq; audit, mouetur. Quinti.li.11.

Ne sit vitiosus sermo pedagogis ac nutricibus, quas si fieri posset sapientes Crysippus optauit: certè quantum res pateretur, optimas eligi voluit: natura enim tenacissimi sumus eorum quæ à pueris discimus: & hæc ipsa magis pertinaciter hæret quæ deteriora sunt. Idem lib.1.

Omnia cuiusmodi sunt cupere scire, curiosum est, duci vero maiorum rerum contemplatione, laudabile. Cic:de fini.

Disciplina mores facit. Col.lib.7.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS

ILLVSTRIBVS.

Disciplina domus Ecclesia dei est, quid ergo hic discitur, vel à quo discitur? discitur bene viuere, vt perueniatur ad semper viuere: discunt Christiani, docet Christus. August.de Doct.Chr.

Omnes in domo disciplinae sumus, sed multi nolunt habere disciplinam: & quod est peruersius

fius, nec in domo disciplinæ, volunt habere disciplinam. Ibidem.

Disciplina quæ animi medicina est, quantum ex ipsis diuinis scriptis colligi licet, in duo distribuitur: coërtionem, ex instructionem: coërtio, timore: instructio vero amore perficitur. De Mor. Eccles. libr. 1.

Quia bonitas temperamentum est disciplinæ, & disciplina condimentum est bonitatis, caue ne ita bonus videri velis vt abijcias disciplinam: aut ita arduam secteris disciplinam, vt remoueas bonitatem. Ibidem.

Ad discendum quod opus est nulla ætas sera videri debet. Aug. Ep. ad Heb.

Ab omnibus libenter disce quod nescis, quia humilitas tibi potest facere commune, quod natura fecit commune. Ibidem.

Naturæ ordo sic se habet, vt cum aliquid discimus, rationem præcedat auctoritas. De Mor. Eccles.

In primis optandum est, vt prima quæq; elementa discantur ab artifice summo.

Quem diuina disciplina conterit, humanis flagellis non est conterendus. Gre. super 1. reg.

Licet ad discendum sim paratus, longè tamen paratior sum, dicentes audiendo. Ibidem.

Sum opere caue idum est, qui quærit scientiã, vt nõ negligat disciplinam. Hug. in didasc 1.

Quamuis in nullo loco disciplinam debet homo
O ▼ desere

DISCIPVL. ET DISCIPL.

deferere, diligentius tamen ibi conseruanda est, vbi vel neglecta pluribus nocet, vel custodita bonæ imitationis generat exemplum. Ibidem.

Pincipium disciplinæ est humilitas, cuius cum multa sint documenta, hæc tria ad auditorem vel ad lectorem pertinent: primum, vt nullam scripturam, nullam scientiam vilem teneat. secundum, vt a nemine discere erubescat, tertium, vt cum scientiam adeptus fuerit, cæteros non contemnat. Ibidem.

Eam naturæ putamus legem, quam discimus. Hier. in Epistol.

Cognito discipulo, cognosces facile, qualis fuerit magister. Ambr. ad Thessal.

Discipuli perfectio, magistri laus est. Ibidem.

Discipulus debet excusare sententiam magistri. Apud Iuriconsul.

Disciplina non constringit liberum, sed voluntarium regit, & dirigit in viam pacis. Bernar. serm. de Assump.

RATIO ET CAUSA.

EX GRÆCIS.

Quod caret rōe, ars non est. Plat. de Rhet.
Quisquis aliquid alicuius gratia agit, non id vult quod agit, sed illud cuius gratia agit. Ibidem.

Ad principia, non est ratio. Arist. Eth. 6.

Tūc scimus cum causas cognoscimus. Idem post. 1.
 Rationis officiū est, omnia iucunda reddere. Plut.
 Præstat rationabiliter esse infelicem, quàm absque
 ratione felicem. Diog. lib. 10.

Multitudo rationum prudētes expedit, hebetiores
 autem intricat, & inopes consilij facit. Demost.

EX LATINIS.

¶ Si vis tibi omnia subijcere, te subijce rationi: mul-
 tos reges, si ratio te rexerit. Senec. Epi 37.

Vt patrimonium homini ab homine relinquatur, sic
 ratio homini à Deo. Cicer. de nat. deor.

Cum præcipitur vt nobis metipsis imperemus, hoc
 præcipitur vt ratio coërceat temeritatem. Idem
 Tuscul. 2.

In re magna ratio vincat auctoritatem. Plin. lib. 1.
 Nihil diuturnum potest esse, cui non subijt ra-
 tio. Ibidem.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS
ILLVSTRIBVS.

Ad discendum rem aliquam, necessario dupliciter
 ducimur, auctoritate atque ratione; tempore au-
 ctoritas, re autem ratio prior est. August. de Ord.
 Rerum.

Aspectus animæ ratio est, quæ ita est in mentibus,
 vt in oculis aspectus. Non enim hoc est habere
 oculos, quod aspicere, aut aspicere quod videre.
 Idem in Solil.

Aliud est intellectus aliud ratio: nam & rationem ha-
 bemus antequàm intelligam⁹, sed intelligere nō va-
 lem⁹

RATIO ET CAUSA.

mus nisi rationem habeamus. Aug. de Ver. Apo.
Ratione cessante auctoritati standum est. Ibidem.
Vniuersis animalibus data est ratio, sed brutis tantum modo ad vitam tuendam, homini autem ad propagandam. Laer. libr. 2.

Ratio, legem commendat. Tertul. de Coro. Mil.

Ratio legis, est anima legis. Apud Iuriconsul.

Causam morbi ignoras, non pot curare morbum. Ibidem.

Sicut absente domina, ancillae vagantur: sic absente ratione cogitationes. Greg. 1. Moral.

Ratio, quamuis libera, quodam modo captiua tenetur. Bernard. de Sept. serm. 7.

Auiculis ideo datae sunt alae, ut fugiant laqueos: ideo homini ratio, ut fugiat a peccatis. Idem sup. Matth.

ELECTIO.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTRIBVS.

NON facile inuenitur electorum nomen in malo, nisi quando mali eliguntur a malis. August. quaest. 97.

Plerumque, fastidio fit ut eligenda reijciatur, & aspernanda delectent. Quaest. 31.

Qicumque electi sunt, sine dubio vocati sunt: non autem quicumque vocati consequenter electi. De Corr. & Grat.

Deus non eligit dignos, sed dignos faciendo facit. Contr. Iul.

Electi in tentatione proficiunt, & quod diabolus illis præparat ad ruinam, hoc illis Deus conuertit in gloriam. Greg. 2. Moral.

Deus electum suum custodiendum deserit, & deserendo custodit. 3. Moral.

Deus eligit quos hic mundus despicit. Ibidem.

Electi deo seruietes, vitæ præsentis subsidijs indigent. 8. Moral.

Electi honores mundi metuunt. 10. Moral.

Deus electorum suorum aduersarios temporaliter permittit exercere. 20. Moral.

Electi tanto a criustiment, quanto æterna retributio vicinior est. 24. Mor.

Mors carnis electos luci restituit, lucem suam reprobis tollit. Ibidem.

Si electi tanti iudicij terrorem expauescunt: quid facient qui Iudicis aduentum oderunt? Ibidem.

Vnum signum electionis est, soliditas charitatis.

Super Ezech.

In electione non sit venalitas, vnde electum præmio, & eligentem par pœna respicit: & electus præmio indignus efficitur sacerdotio. In Reg.

Disceant electorum principes successores sibi, non eos qui consanguinitate generis iuncti sunt testamento signari: nec hæreditarium tradere Ecclesiæ principatum: sed referre ad iudicium Dei.

Orig. super Exod.

Hæc est iusta ex æquitate veniens partitio, vt meliores semper in officijs præferantur, pessimi au-

ELECTIO.

tem ciues vel minus boni luce careant dignitatis.
Non enim potest quispiam eligere quæ meliora
sunt, nisi sciat simul reijcere aut vitare quæ mala
sunt. *Lact. de ira D.*

Sicut in ordinatiõibus malorum, princeps est pecca-
torum qui tales constituit: ita in ordinatione san-
ctorum princeps est eorum iustitiæ qui bonos eli-
git. *Hier. in Epistol.*

Res penè cõtra naturam est, vt sine peccato aliquis
sit: sed talis eligatur cuius comparatione cæteri,
grex dicantur. *Idem ad Heliod.*

Etiam in minimis eligendum quod melius est.
Non potest esse delectus, vbi de numero labora-
tur. *Ibidem.*

PRÆLATVS ET PASTOR.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTRIBVS

IPSE qui vobis præest nõ se existimet potestate
dominante, sed charitate seruiente fœlicem. Ho-
nore coram vobis prælatus sit vobis, timore corã
Deo subiectus sit pedibus vestris. *Aug. in Reg.*

Quicumque ita præpositus est vt in eo quod præpo-
situs sit gaudeat, & honorem suũ quærat, & cõmo-
da sua solũ respiciat: se pascit nõ oues. *De Pastor.*
Diligendus est pastor, tolerandus mercenarius, ca-
uendus latro. *De verb. D.*

Pastor bonus à Domino magnis precibus quæren-
dus

- dus est. Greg in Past.
 Pastor negligenter præest, qui subditorum fortitudinem & infirmitatem nescit. Ibidem.
 Ecclesie prælati subditorum peccata quasi propria plangant. Super. I Reg.
 Non nullâ peccata apertè cognita, sunt à prælatis mature tollenda: aliqua dissimulanda: aliqua subtiliter & occulte perscrutanda: aliqua vehementer increpanda: aliqua leuiter arguenda. In Past.
 Prælati oēs min⁹ sapietes estimatur q̄ ipsi sūt. 25. Mo.
 Prælati tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Ibidem.
 Prælati circumspectionis studio, oculos peruigiles habeat. Ibidem.
 Prælati & si sibi nihil timet, commissis tamen sibi timere debet. Ibidem.
 Prælati propria vita non sufficit: subditis vero sufficit. Ibidem.
 Prælationis culmen pro alijs non pro nobis ascendimus. Ibidem.
 Præpositorum sollicitudo, subditorum est cautela. Ib.
 Hoc scire sollicitè rector debet, quod plerumq; vitia virtutes esse mentiuntur. In past.
 Sicut is qui inuitatus tenuit, quæ situs refugit, sacris est altaribus admouendus. sic qui vltro ambit, vel importunè se ingerit, est proculdubio repellendus. In Reg.
 Debet quisq; proprias virtutes perpendere, ac pro qualitate virium suarum curam aliorum suscipere

PRÆLATVS ET

re, ne dum delectatur loco gloriæ, fiat subditis author ruinæ, & qui grauantur pondere suarum, velit fieri iudex alienarum culparum. Durum est enim vt qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, iudex fiat vitæ alienæ. Chri. super Eccle.

Pastoris gaudium est cum agni insultant: & multitudo ouium & profectus, pastorum gloria est. Ibi. Pastor qui oues suas non pascit, indignus lacte & lana conuincitur. Bernard. in sentent.

Bonitas, disciplina, & scientia, pastori conueniunt, bonitas attrahit, disciplina corripit, sciētia pascit. bonitas amabilem, disciplina imitabilem, sciētia docilem reddit. Ibidem.

Discite prælati, subditorum vos matres esse debere, non Dominos. Super Cant. ser. 23,

Quoscumq; de tuis inueneris tristes, pusillanimes, murmuriosos, ipsorum te patrem, ipsorum te no ueris esse abbatem: consolando, exhortādo, increpando, agis opus tuum, portas onus tuum, & portando sanas, quos sanando portas. Idem in sent.

Prælati medici sunt nō domini, mansueti sint vt matres filijs. Super Cant. serm. 22.

Prælatus, infirmæ animæ onus est. Idem in Epist.

Nil me prælatus prohibeat horum quæ promisi, nec plus exigat quàm promisi. De præc. & disp.

Misisti manum ad fortia fortitudine opus est, speculator factus es in domo Dei, opus est prudentia. Idem in Epistol.

Nomen Episcopatus operis nomen est non honoris:

ris: etenim superintēdens est, vnde nō Ep̄s est qui
 præesse non p̄desse desiderat. Aug. li. 29. de Ci. D.
 Cogēdi sunt multi vt Ep̄atū suscipiāt, teneātur in-
 uiti, p̄ducantur, includātur, donec eis adsit volū-
 tas suscipiēdi onus operis boni. Idē Epi. ad Don.
 Ep̄alis dignitas fructuosior nobis erit, si deposita ma-
 gis gregē Christi collegerit, q̄ retēta disperfit. Ibid.
 Indecēs est, Ep̄um Eccl' iasticis curis occupatū; in dis-
 soluēdis litigiosis & curiosis q̄stionib' occupari. Idē
 Si pauperum compauperes sumus: quæ nostra sunt
 & illorum sunt. Idem libr. de Corre.

Quod ad patrē familias, hoc ad Ep̄atus officiū quo
 ad doctrinā quodāmodo ptinet. Idē in cōm. ser.
 Episcopi munus, vt in hac vita nihil difficilius, ita
 apud Deum nihil beatius. Idem Epist. 124.

Episcopi sacris literis eruditi sint, Ecclesiæ enim lu-
 men sunt. Hier. Epist. ad Paul.

Episcopus eligitur vt sit intercessor pro populo ad
 Deum, in cui' electione cōmuni vtilitati non suo
 commodo quisq; prospiciat. Greg. in Reg.

Episcopi officiū est ad Ecclesiæ vnitatem reducere,
 qui à fidei veritate dissentiunt. Ibidem.

Tunc fuit laudabile Episcopatū quærere, qñ per hūc
 dubiū non erat ad supplicia peruenire. In Past.

Tres sunt pastoris voces, suavis, dulcis, & alta: sua-
 vis ad infirmum, dulcis ad morientem, ad surdū
 pertinet alta. Hug. de Claustr. Anim.

Discant à te cōepiscopi tui cōmatos pueros & corru-
 ptos adolescentes secū non habere: certē inter mi-

CLERICVS ET

tratos discurrere calamistratos non decet.

CLERICVS ET SACERDOS.

Christus idē sacerdos dicitur & sacrificiū: idē Deus, & tēplū, & sacerdos. Sacrificiū per quē sumus recōciliati, tēplum in quo recōciliati, Deus cui reconciliati. Aug. de Fide ad Pet.

Quanta sit dignitas ordinis sacerdotalis, causa ostēdit Caiphē: q̄ cū pessimus homo esset, pphetavit, & ideo q̄a princeps erat sacerdotū. Lib. 3. Quest.

A domino Deo missus Christ⁹ sacerdos noster, à nobis sumpsit quod offerret. Super psal. 64.

Talem oportēbat esse dñi sacerdotem, vt quod populus pro se apud Deum non valet, ipse apud Deū mereatur quod populus impetrare. Sup ps. 3.

Si pro te vnusquisq̄, in die iudicij vix poterit reddere rationē, quid de sacerdotibus futurū est, à quibus sunt omniū animæ requirenda? Homil. 7.

Si sacerdotibus grande peccatum est aliena peccata nō arguere, quanto periculosius erit propria noluisse corrigere! Homil. 16.

Sacerdos non bonorum Ecclesię possessor, sed dispensator est. Idem Ep. 6.

Vt quid sibi clericus adhibet mulierem, qui ducere contemplit vxorem? Idem.

Omnis q̄ nō māducauerit carnē vt q̄d habitatiōnē suā carnis apparatus replet? De contēp. niund.

Cum etiā laicos deceat ne aut extraneis blasphemādi occasiones, aut socijs opportunitatē fornicationis

oppo-

Examine M...

opponāt: maximè clericos necessitas ista cōstrin-
git, quibus aut religio blasfemata, aut fraternitas
perdita pœnas duplices irrogabit. Ibidem.

Hæc diuina sententia, estote vestris contenti, quæ
ad milites loquitur, potest ad clericos retorqueri:
quia etiam si non militare seculo videatur, tamè
Deo & domino militamus. De Verb. D.

Sacerdotis est scire legē domini, & ad interrogatio-
nes respondere de lege. Hier. super Age.

Clerici dñm possideāt, & ab eo possideātur. Ad nep.

Clericorum nomen nouerint fœminæ, vultum ne-
sciant. Ad Rust.

Vehementer Ecclesiam Dei destruit, meliores esse
laicos quàm clericos. Super Ep. ad Thimoth.

Clericos illos conuenit Ecclesiæ stipendijs sustenta-
ri, quibus parentum & propinquorum nulli suf-
fragantur, qui autem bonis parentum sustenta-
ri possunt, si quod pauperum est accipiant, sacri-
legium committunt. In Epist.

Cui rei dixerim similes sacerdotes malos, nisi aquæ
baptismatis, quæ peccata baptizatorum diluens,
illos ad regnum cœlestē mittit: & ipsa in cloacam
mittitur. Greg. in Hom.

Nos qui fideiū oblatione viuim⁹, quæ qua frilli pro
peccatis suis offerūt, si comedimus & tacemus, p-
culdubio peccata comedimus. Greg. in Hom.

* Sacerdos membrorum dñi prima pars est. 24. Mor.
Sacerdos irreprehensibiliter graditur cū priscorū pa-
trum exēpla frequenter intuetur. In Past.

in membris

CLERICVS ET

Sacerdos prædicationis nescius, præco est mut⁹. ibi.
Mundus ex malis sacerdotibus multas patitur calamitates. Ibidem.

Sacerdos sonitum dare debet, ex cuius culpa saepe populus ruit. Ibidem.

Contumelia sacerdotis est, de diuinis cultib⁹ admoneri. Ibidem.

Deus a sacerdotis officio non quærit aurum, sed animas. Ibidem.

Nec imperatoris est libertatē dicēdi negare, nec sacerdotis quod sentiat non dicere. Amb. de offi.

Sobriā a turbis grauitatem, seuerā vitam, singulare pondus, dignitas sibi vēdicat sacerdotalis. In Ep.

Callitas & perpulchrum ornamentum est, & sacerdotium honorat.

Ex inordinata & indisciplinata multitudine sacerdotum, datur hodie contemptui venerabile redemptoris nostri sacramētum. Nam qui debuerāt esse vicarij apostolorum, & filij Petri, facti sunt socij iudæ & præambuli antichristi. In serm.

Bene agente populo, vnusquisq; pro suo merito remuneratur, sacerdos autem pro bonis omnium: habebit enim pro proprijs aureum, & pro acquisitione aliorum aureolam. Ibidem.

Quidquid terribile ē in scripturis, vsu vilescit: propterea cleric⁹ qui semper meditatur scripturas, aut omnino obseruaturus est, & erit perfectus: aut si semel illas contempserit, nunquam excitatur in illis, vt timeat. Idem Hóm. 15.

Cleri-

Clerici peccātes difficile pœnitentiā agūt: qui enim semper fuerat iudex, reus aliquādo fieri erubescit.

Chryf. super Math.

Bona sacerdotis cōuersatio, populi cōditura ē. Ibi melius est ppter bonos etiā mala fouere, quā ppter malos etiā bonos contēnere: propter bonos ergo sacerdotes malos honorate, ne propter malos etiā bonos contemnatis. Ibidem.

Mali medici corpora, imperiti sacerdotes animas occidunt. Pius apud Platinam.

Clericis cōceditur, vt bē viuētes & altario seruiētes d̄ altario viuāt: viuāt qdē sed nō luxuriētur. B. i E.

Pro quo rogaris sit suspectus, qui ipse rogat pro se iā iudicat⁹ est, nec interest an per se an per aliū quis roget Clericū curiā frequētātē qui nō sit de curia, noris ad ambiētū genus pertinere. li. 4 d̄ Cōsi.

Quidquid clericus p̄ter necessariū ac simplicem vestem de altari retines, tuū non est, rapina est, sacrilegium est. Idem in Eqist.

Quia sola attēditur gloria & non pœna, purū esse clericū erubescitur in Ecl'ia, seq; viles existimant & ingloriosi qui non fuerint eminentiori loco sublimati. Ad Henr.

Vos fratres exhortamur in domino, vt propositū vestrū custodiatis & vsq; in finem perseueretis. ac si qua opa vestra mater Ecclesia desiderauerit, nec elatione auida suscipiatis, nec blādiēt. m. desidia. Epist. ad Euxon.

MONACHVS.

MONACHVS.

Intēde charissime, & tolle crucē tuam & sequere dūm: nā cū præsens te aduenterē domesticis cūris à diuino studio retardari, ferri te potius & duci à cruce tua, nō eā te ferre ac ducere sentiebam. Ibid. Siue sancti simus, siue peccatores, nō licet nobis mutare propositū: si sanctus es, beatus es monachus: si peccator es, miser es monachus. nō licet mutare propositū, licet perdidideris propositi dignitatē: sed quia in hac vita cōstitutus es, esto patiens & penitēs quasi monachus nō quasi secularis: & ad penitentiam quę lapsorum medicina est, tota animi aueritate confugas. Idem de pers.

Aggredere intrepidus & dicta imple factis, ipse adiuuabit qui vota tua expetit, felix est necessitas quę in meliora conuertit. Ad aur. Epist.

Vagus monachus, diaboli mancipiū est. Ibidem.

Monachus aut summe bonus est, aut summe malus. Ep. 137.

Monachorum vita crucigera est. Basil. in serm.

Dico tibi monache, quid quæris patrē? quid quæris matrē? aut Chriana est mater, aut nō Chriana: aut facta est mater, aut peccatrix. Si facta est gaudet, quia seruis dño: si peccatrix est dimitte illā quia mortua est. etenim qui habet Iesum habet patrē & matrem, habet filios, habet omnem propinquitatē quid quæris mortuū? sequere viuū, & dimitte mortuos suos. Chryl. de compūct.

Monacho id sunt preces, quod venatori gladius. Ib.

Habitus monachi contēptus est mūdi. Gr. in mor.

Si cupis esse quod diceris monachus, id est solus: quid facis in urbibus quę non sunt solorū habitacula,

sed multorum? Hier. in Epist.

Summa utilitas est renūtiare seculo, dimittere patriam
urbes deserere, & monachū profiteri: & inter maio-
res p[ro]p[ri]os viuere peregrē q̄ erat victur⁹ in patria.
Constat monachū in patria sua perfectum esse nō
posse. Idem ad Eliod.

Quanti monachi, dum patri matriq; miserētur suas
animas perdidērunt, Ibidem.

Monachus non docētis sed plangētis habet officī-
um, qui vel se, vel mundum luget & domini iūi
semper p[ro]uidus p[re]stuletur aduētū: qui sciēs im-
becillitatem suā, & vas fragile quod portat, timet
offendere ne impingat, & corruat, atq; frāgatur.
Vnde & mulierum maximē iuencularum vitet
aspectum, & in tantum castigatō sit sui, vt etiam
quæ tuta sunt pertimescat. Idem in Epist.

Monach⁹ qui Christū desiderat, nihil aliud dignatur
sed ex cella p[ro] paradiso: variarū scripturarū dona
decerpit, ijs vtitur delitijs, harū fruitur āplexu. 94

Prima monachi virtus est, hominum iudicia cōtem-
nere, & semp[er] Apostoli recordare dicentis: si homi-
nib⁹ placere, Xp̄ seruus nō essem. Idē ad pama.

Licet sp[er]so crine & scissis vestibus etiam vbera qui-
bus te nutrieret mater ostēdat: licet n[on] limine pa-
ter iaceat: per calcatū perge patrem, siccis oculis
ad vexillū crucis euola: solū pietatis genus est, in
hac re esse crudelem. Ibidem.

Vtinā qd' renūciam⁹ seculo volūtas sit nō necessitas.
Summa monachi virtus humilitas: summum

MONACHVS.

monachi vitium superbia est. I sid. de Sum. Bon.
Tunc se quisq; monachum iudicet, quando se mini-
mum existimauerit, etiã si maiora virtutum ope-
ra gesserit. Ibidem.

Sic debet monachus vndiq; se ipsum circumspicere,
& immobilem tenere animi oculũ ad suã custodiã,
quasi si p̄ medios laqueos semper incedat. Athan.

Monachi gloria est, a nemine cognosci. Gre. E sen.

Nemo in cœlestem thalamũ coronatus ingreditur,
nisi primã, & secundam, & terciã abrenũtiationẽ
impleuerit vt. s. primo abrenũciet reb⁹ omnibus,
& hominib⁹ & parẽtib⁹: secũdo volũtati ppriẽ:
tertio inani gl'iẽ quẽ solet obediẽtiã subseq. Cli.

Si vis esse monachus curialis, laudas quod non de-
bes, defendis quod nõ expedit, operaris quod nõ
licet, loqueris quod non decet. Hug. de ira.

Monachi sibi claustra faciũt, quibus homo exterior
teneatur: sed vtinam claustra facerent quibus ho-
mo interior ordinatẽ teneretur! Idẽ de Clau. Ani.

Solitaria vita cœlestis doctrinæ schola est, ac divina
rum artium disciplina. Ibidem.

Verus religiosus debet esse neglector quietis, fugax
voluptatis, apertor laboris, patiẽs abiectiois, im-
patiẽs honoris, pauper in pecunia, diues in cõsciẽ-
tia, humilis ad meritũ, supbus ad vitiũ. Euf. in ser.

Ante omnia caueamus vt quod nobis agere necesse
est, non faciamus inuiti, nec ante opus contradi-
camus, nec in opere murmuremus, nec nobis de
consumato placeamus, male blandiente iactãtia.

Idem Homil. 8. *com esteras de pra La-*
fa mam fusauer com de nade
nade

Labor & latebræ, & voluntaria paupertas, hæc sunt monachorum insignia, hæc vitam solent nobilitare monasticam. Bernard. ad Robert.

Quale est hoc quod in totis pluuijs, agris, hortis, & cellarijs repiri vix possit quod comedas monachus? putata te quæso monachum esse non medicum: nec de complexione iudicandum, sed de professione. Ibidem.

Monachi plures cum primum religionem intrant timorati sunt: sed fiducia tandem accepta in superbiam & presumptionem assurgunt. Idem cont. Vit. Ingra.

Pertinax monachus, magistram habet voluntatem, non regulam. Super Cant. serm. 19.

Video quod non parum doleo, post spretam seculi popam, nonnullos in schola humilitatis superbiam magis addiscere, ac sub alijs humilis mitisque magistri grauius insolescere, & impatiētes amplius fieri in claustro, quam fuerint in seculo, Ber. sup. Euā.

Tu qui in congregatione es, bene viue, ordinabiliter, sociabiliter, & humiliter ordinabiliter tibi, sociabiliter proximo, humiliter Deo. Idem in quodam ser.

Religio munda, secundum baptismum est. De dup. bap. Iuxta sententiam cordis mei, si paradysus in hac vita presentem est, vel in claustro, vel in scholis est: quicquid enim extra hæc duo est, plenum est anxietate, inquietudine, amaritudine, formidine, sollicitudine & dolore. Petr. Chr. in serm.

Qui intra muros positi vix resistimus, in seculo expositi quid faciemus? quomodo stare poterunt in fluctu, qui tam grauius periclitantur in

RELIGIO ET

portum. Euseb. ad monach.

Professionem tuam & habitu & incessu demonstra-
sit in gressu tuo simplicitas, in motu puritas, in
gestu grauitas. Isid. in symb.

RELIGIO ET CVLTVS DEI.

EX GRÆCIS.

Primū quidē cole quę ad Deos pertinēt nō so-
lū sacrificās, sed iuribus iurādis permanēs. Il-
lud enim pecuniarū quidē abūdantię signū est,
hoc autē morū pbitatis cōiectura. Hoc. ad dem o.
Mortalis natus, ne quæras sapere sup̄ ra diuina. Ibī.
Equū profecto est nomina deorum nō facile inqui-
nare, nec ea huc ac illuc diuoluere: sed omnia quę
ad Deos pertinent pure religioseq. seruare. Plat.
in dialog de leg.

Bonum virum decet sacrificare Dijs: & interesse di-
uinis, nempe illos prosequi orationib⁹, quod ad
vitam beatā ac præ ceteris est decorū. Plat. d. leg.

Reuerentia mihi semper erga deorum numina est,
non humana quidem, sed maximum quenquam
timorem exuperans. Plat. in phile.

EX LATINIS.

Cum in amicitia quę honesta non sunt postulātur
religio & fides anteponātur amicitię. Cic. 3. off. c.

Nulla gens tam immansueta & tam fera est quę etiā
si ignoret qualem deum habere debeat, tamen ha-
bendum non sciat. Idem. 1. de leg.

Illud

Illud videto, vt Deum noris, & si ignores & locū, & faciem. sic animum tuum tibi notum esse oportet etiam si ignores & locū & formā. Idem. 1. Tusc.

Religione vita constat. Plin. sen. li. 4. ca. 14.

Omnia prospera eueniunt sequētibus Deos, aduersa autem spernentibus, Liu. 1. dec. lib. 5.

Religiones piē magis quam magnifice coli debent,

Idem in dec. lib. 2.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS

ILLVSTRIBVS.

Religio vbi nulla est, virtutes esse non possunt,

Aug. 19. de ciu. Dei. cap. 4.

Religio vera prius fide quam oratione discenda.

Idem lib. 2. de ciuit. Dei. cap. 4.

Sit tibi manifestum atq; perspectū nullū errorē in religione esse potuisse: si anima pro deo suo nō coleret animā aut corp⁹ aut facta smata sua: Nō ergo creaturę poti⁹ quā creatori seruiam⁹, nec vane scamus in cogitationibus nostris, & perfecta religio est. Aug. lib. 1. retract. cap. 13.

Ipa res, quę nūc religio xp̄iana nūcupatur, erat apud antiquos, nec defuit ab initio ḡnris humani, quō vsq; ipse veniret in carnē vnde vera religio, quę iam erat, cepit appellari Christiana. Nostris ergo tēporibus hęc ē Christiana religio, non quia prioribus temporibus nō fuit sed quia a posteriorib⁹ hoc nomē accepit, quā cognoscere & assequi securissima est salus, Ibi dem.

Religionis sūma ē, imitari quē colis. Id. 1. 3. de ci. D.

Latro

RELIG. ET CVLT. DEI.

Latro est, & domū Dei cōuertit in speluncā latronū,
qui lucra de religione sectatur: cultusq; eius non
tam cultus Dei est, quā negotiationis occasio.
Hier. super Matth. libr. 4.

Vera religio est, qua se anima vni Deo, vnde se pec-
cato velut abruerat, reconciliatione religat. Au-
gust. de quant. an.

Si desideras breuiter aperiri quomodo colendus
sit Deus, respondeo: Fide, Spe, & Charitate co-
lendus est Deus. Ibidem.

FESTIVITAS ET SOLEMNITAS.

EX GRÆCIS ET LATINIS.

VIRO bono omnis dies festus est. Diog. li. 4.
Festis maximè diebus animo imperādum est
vt tunc voluptatibus solus abstineat, cum in
illas omnis turba procurrat. Senec. Epist. 4.

Non minus illustres atq; iocundi hi dies sunt quib;
conseruamur quā quibus nascimur, quod salu-
tis certa lætitia, sit nascendi incerta conditio: &
cum sine sensu nascimur, cum voluptate conser-
uamur. Cicer. ad Cath.

Luce sacra requiescat humus, requiescat arator,
Et grauis suspēso vomere cesset humus. Ti. Ele. 11

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTRIBVS.

Quod semel factum est, solemnitas reuolutis tem-
poribus iterat, tanquam sæpius fiat: nec tamen cō-

FESTIUIT, ET SOLEMN. 119

traria sunt veritas & solemnitas: quia quod semel factū est in rebus veritas indicat: hoc sæpius celebrando, in pijs cordibus solemnitas renouat.

August. serm. 24.

Cum sanctorum gloriam colimus, nō eis aliquid beneficij præstamus, sed nobis maximum lucrum conquirimus. De nat. bap.

Tenete omnes vnanimiter Deum patrem, & matrē Ecclesiæ, natalitia sanctorum cum sobrietate celebrate: vt imitemini eos, qui præcesserunt, & gaudeat de vobis, qui orat pro vobis. Super psal. 89.

In domo Dei festiuitas sempiterna est. Nō enim ibi aliquid celebratur & transit, festum sempiternū, chorus angelorū, vultus præsens Dei, lætitia sine defectu, dies festus ita est, vt nec aperiatur initio, nec sine claudatur. Super psalm. 41.

In Sanctorum festiuitatibus & gaudere & confundi debemus: gaudere quia patronos præmisimus, cōfundi quia eos sequi non possumus.

EMENDATIO ET PROPECTVS.

EX GRÆCIS ET LATINIS.

QUOD si non facile fuerit vniuersa animi vitia eradicare, illa certe tollenda vel minuenda sunt, quæ apparent maxima. Plut. de Polit.

Argumentum est in melius translati animi, quod vitia sua quæ ignorabat videt. Senec. Epist. 6.

Agas-

EMENDATIO ET

Agamus bonum patrem familias, faciamus ampliora qua accepimus, maior ista hæreditas a me trãseat ad posteros: multũ adhuc restat operis, multũq; restabit: nec vlli nato post mille secula præcludetur occasio aliquid adijciendi. Idẽ Ep. 65.
Magna pars est profectus, velle proficere. Idẽ Ep. 7.
Profectum tuum vitam æstima, & tantum scire, quãtum non cupis, quantum non times. Epist. 116.
Non deprehendes, quem admodum tibi vir sapiens proffit, profuisse deprehendes. Epist. 47.
Sunt qui prodesse, non nisi pretiosa putãt. Pl. li. 29.
Optimũ & emendatissimũ existimo, qui cæteris ita ignoscit tanquã ipse quotidie peccet: ita peccatis abstinat, tanquam nemini parcat. Lib. 8.
Ex vitio alterius sapiens emendat suum. Pub. Mim.
Potest videri satis emendatus, qui in odium eorũ in quibus errauerat, ipse cõuersus est. Quint. lib. 11.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTRIBVS.

Cõsiderate fratres quia omnis homo, qui aliquid apud Deum profecerit, diabolum contrariũ habebit, & in maiori se inueniet pugna. Aug. serm. 9.
Sicut vnicuiq; est parata a Deo fidei mẽsura, sic proficit. Idem serm. 44. de temp.
Nos præcedere potest ad vitam, quem nouissimum reputamus. Ibidem.
Tria sunt genera hominum quæ Deus odit: remanentẽ, retrocedentem, & aberrantem: ab his tribus generibus malis, domino adiuuante, mundificetur

tur & defendatur gressus noster. Iam vero cū ambulantes sumus, alius tardius ambulat, alius celerius, ambo tñ ambulāt, excitandi sunt ergo remanentes, retrocedentes reuocādi, errantes in viam ducendi, tardi exhortandi, celeres imitandi. Idē de nouo Cant.

Fateor me ex eorum numero esse qui proficiendo scribunt, & scribendo proficiunt. Idem de Trinit.

Cum ceperit homo Christianus cogitare proficere, incipit pati linguas aduersantium. Ibidem.

De manu fugit ferientis, qui suam corrigit prauitatem. Greg. 16 Moral.

Nemo quantum proficit, nisi inter aduersa, cognoscit. Ibidem.

Molesta non debent esse, quę profunt. Chr. sup Ioā.

Nullam aetatem ferā arbitror ad id, vt se ipso quisq; meliore uadat. Ibidem.

Qui fratri prouidet, se ipsum curat. Hier. in Epist.

Profectum hominis, donum Dei est. Ibidem.

Malum cum perseuerat augetur: remediabile bonū est peccato accelerata correctio. Casiod. 3. Epi.

Cum ab authore relinquimur, nec ipsa destitutionis nostrę damna sentimus, fitq; anima nostra tanto securior quanto peior, nescitq; quantum loquenda sit: adiuuante autem domino proficiens plorat, quę prius omnino torpebat. Greg. 9. Moral.

PERFECTIO.

Omnes

miser. Plat. de Rhet. Non sufficit iustè egisse: sed secundum iustitiam a-

gere. Plut. Iustus vir pluris faciendus est, quàm p̄pinqu⁹. Diog. li. 6.

Nō est signū inocētię, à paucis accusari. Dem. 1. Oli.

Iust⁹ vir natus est in p̄ximi cōmodū. Scobeus. li. 4.

Iustus est, qui legibus obtemperat. Ibidem.

Verba inuenire innocentie facile est. Ibidem.

Si iustus fueris, mores habebis tanquā leges. Ibidem.

Innocentia per gradus certos ab homine discedit, &

ne in maximis trepide laudatā, diu vires in mi-

noribus colligit. Quint. Decl. 1.

Nihil innocenti facere conuenit, quod negandum

sit. Idem Decl. 3.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS

ILLVSTRIBVS.

¶ Examine se homo, & quicquid in se boni inue-

nerit quod pertineat ad iustificationem nostram,

agat gratias illi, qui dedit: & agendo de eo quod de-

dedit, petat quod non dedit. Non enim dum tu in-

accipiendo proficis, ille in dō deficit: quantum-

uis capaces fauces & capace rem afferas, fons

vincit sitientem. Aug. de Verb. Apost.

Quicumque hīc viuit, quantumlibet iustè viuat, vā-

illi, si cum illo intrauerit dominus in iudicium.

Da operam esse iustus, & quantumcumq; fueris iu-

stus confitere te peccatorē, & semper spera mise-

ricordiam. Idem super psalm. 42.

Si tantum dedit huic vitæ, vt verum carnem factū

Q peccat

peccator iustificatus accipiat, quid in futuro iu-
 stificatus accipiet? Idem super psalm. 110.
In iustificatione quidem operamur & nos, sed illo
 operante cooperamur. Quia misericordia eius
 præueniet nos: præuenit ut sanemur, quia subse-
 queur ut etiam sancti vegetemur: præuenit au-
 tē ut vocemur, subsequetur ut glorificemur: præ-
 uenit ut pie viuamus: subsequetur ut cum illo
 semper viuamus, quia sine illo nihil facere possu-
 mus. Aug. de diu. Quæst. **Iuste fit, quod iure fit.** Idem in Epist.
Innocentem condemnare peius est, quam nocentē
 absoluerē. Ibidem.
Iustus in prosperitate turbatur. Greg. 4. Mor.
Iustorum propriū est dōlōlū suā, sed p̄ximorū ædifica-
 tionē in factis & dictis quærere. Idem. 11. Mor.
Ille bene agit quæ pia sunt, qui scit prius agere quæ
 iusta sunt. Ibidem.
Iustus iniusta patiens, non tam ad iras quàm ad pre-
 ces conuertitur. Idem. 4. Mor.
Iusti partem a domino non accipiunt, sed ipsum do-
 minum. Idem. 1. Mor.
Iustus in principio sermonis se ipsum accusat. Ibidem.
Iusti semper ad cordis secretariam redeunt. Ibidem.
Indignū est iustum ab iniustis iudicari. Ibidem.
Iusti vituperiū suū nō semper patiūtur. Sup. Ezech.
Iusti non humanā, sed diuinā iudicia respiciunt. Ib.
Iustorum mors, bonis est adiutoriū. Super Ezech.
Iustus aliquando opera sua bona aliis narrat. Ibidem.

Iustus afflictionem requiem putat. Greg. 8. Mor.

Iustus nec presentia bona curat, nec futura mala timet. Idem. 9. Moral.

Iustus Dei illustratione, non comparatione iustus est. Ibi.

Utilitati iustorum militat, potestas iniquorum. Idem. 20. Moral.

Iustus cum laborem suum sine fructu esse considerat, in aliud locum ad laborem cum fructu migrat. Ibidem.

Odoratum tantum peccator dominum; iustus autem gustat.

Rectitudinem spiritus, servare docet rectitudo corporis. Super Cant.

Ille est innocens, qui cum alijs non nocet nec sibi nocet: qui non sibi nocet, non est innocens. Amb. in Ep.

Iustus vir, murus est patrie. Ambr. de Abrah.

Nunquam iustus solus est, quia cum Deo semper est. Idem de Virg. 3.

Difficile est innocentiam pressam malis non dolere. Hier. in Epist.

Abstinens se a malo, innocens est, non iustus. Chr. su. Ioan.

Iustus solum peccantibus apparet gravis. Ibidem.

Gaude innocentia & exulta, gaude inquam, quia ubique illaesa es, ubique secunda & si tentaris, proficis: si humiliaris, erigeris: si pugnas, vincis: si occideris, coronaris. Idem in ser.

Iste in hac vita iustorum labor est, ut se ipsos inveniunt. Idem in Reg.

In principio sermonis iustus accusator est sui, in medio glorificat Deum: in fine si eatenus affluit sapientia edificat proximum, Ibidem.

Est iustus qui

Q il in

SACRAMENTVM.

in principio sermonis accusator est sui, & est iustus qui ex fide viuit: & est iustus qui absq; terrore est. Primus quidem bonus, quia accedit ad vitam: secundus melior quia currit per viam: tertius optimus quia iam appropinquat ad finem vitæ. Idem in Sent.

SACRAMENTVM.

Sacramenta, signa sunt rerum aliud existentia, aliud significantia. Aug. cont. Maximi.

Alia sunt sacramenta dantia salutem, alia promittentia saluatorem. Sacramenta noui testamenti dant salutem: sacramenta veteris testamenti promittunt saluatorem. Idem super psalm 73.

Prima sacramenta, quæ ex lege obseruantur, prænunciatiua erant Christi venturi, quæ cum suo aduentu Christus impleisset, ablata sunt: & ideo ablata quia impleta. Non enim venit soluere legem sed adimplere, & alia sunt instituta virtute maiora, utilitate meliora, actu fœliciora, numero pauciora, tanq̃ iustitia fidei reuelata, & in libertatē vocatis filijs Dei, iugo seruitutis ablato, qđ duro populo & carni dedito cōgruebat. Idē cōt. Faust. li. 19.

Pertinuit ad præbendum nobis humilitatis & deuotionis exemplum, vt Christus etiam illa sacramenta veniens suscipere dignaretur, quibus venturus ipse prænuntiabatur, vt hinc ostenderet, quāta religione nos oportet accipere sacramenta quibus

bus iam venisse nunciatur. Aug. super Ioan.

Sacramentum gratiæ dat Deus per malos, ipsam vero gratiam non nisi per se, & per Sanctos suos.

Idem de bap. lib. 5.

Salus sacramentorum propria est bonis, sacramenta vero propria communia sunt bonis & malis. Ibid.

Memento sacramentis Dei nihil obesse mores malorum hominum, quo illa vel omnino non sint, vel minus sancta sint: sed ipsis malis hominibus, vt hæc habeant ad testimonium damnationis non ad adiutorium sanitatis. Idem cont. Pet. lib. 2.

Sacramenta foris percipimus, vt intus spiritus sancti gratia repleamur. Greg. Super. 1. Reg.

Sacramenta tutius in Ecclesia, quam extra eam sumuntur. Ibidem.

Multi secularium hominum, cum plus sacerdotis vitam quam suam discutiunt, in magnam contentionem diuinorum sacramentorum, & crimen incurrunr: magna enim trabe habentes vulneratos oculos, eamque negligentes: festucam tenerem in aliorum conspiciunt oculis, quam dum in caute festinant euellere, in foueam erroris dilabuntur, minus quidem considerantes, quod non eos sacerdotum vita læderet, si ipsi humiliter bonis sacerdotum admonitionibus acquiescerent: sed dum hypocritarum more plus illorum famam quam vitam diiudicant, spernunt sancta monita, & spiritualia dona sacramentorum. Idem in Mor.

BAPTISMVS.

Q. iij. Be-

BAPTISMVS

BENEDICTVS dominus qui facit mirabilia solus, qui fecit vniuersa & conuertit vniuersa: ecce libertatis serenitate perfruuntur, qui paulo ante tenebatur captiui: & ciues Ecclesiae sunt, qui fuerunt in peregrinationis errore: & in sorte iustitiae versantur, qui fuerunt in confusione peccati. Non enim tantum sunt liberi sed & sancti: non tantum sancti, sed & iusti: non solum iusti sed & filij: non solum filij sed & haeredes: non solum haeredes sed & patres Christi: Non solum fratres Christi sed & cohaeredes Christi: non solum cohaeredes, sed & membra: Non tantum membra, sed & templa: non tantum templa sed & organa spiritus. Vides quot sint baptismatis largitates? Aug. contr. Iul. lib. 1.

Generat pater moriturus per vxorem filium successurum: generat Deus de Ecclesia filios, non successuros, sed secum mansuros. Idem super Ioann.

A paruulo recens nato, vsque ad decrepitem senem, sicut nullus est prohibendus a baptismo: ita nullus est qui non peccato moriatur in baptismo: sed paruuli tantum originali, maiores autem etiam ijs omnibus moriuntur peccatis, quaecumque male viuendo addiderunt ad illud, quod nascendo contraxerunt. Idem in Eucharist.

In aqua verbum Dei mundat, detrahe verbum, & aqua erit aqua, accedit verbum ad clementum

tum, & fit sacramentum. Vnde ista tantavis
 aquæ, vt corpus tangat, & cor lauet, nisi
 faciente verbo? non quia dicitur, sed quia cre-
 ditur. Nam & in ipso verbo aliud est sonus
 transiens, aliud virtus immanens. Idem su-
 per Via.

Multa quamuis bona sint, & ad vtile aliquid in-
 stituta, non omnibus tamen habentibus sunt
 vtilia, sed tantummodo bene vtentibus: idem
 cibus alias valetudines alit, alias lædit: idem
 medicamentum hos curat, illos debilitat: sic &
 baptismus alijs valet ad regnum, alijs ad iudi-
 cium. Idem contr. Cretc.

Auctoritatem dare baptismo suo hinc dignatus est
 dominus, vt cognoscerent serui quanta alacri-
 tate deberent serui currere ad baptismum domi-
 ni, quando ipse dignatus est accipere baptismum
 serui. Idem super Ioan.

Lacrimarum fons, secundus baptismus est. Idem
 de Salut. Doct.

Baptismum legitimum hæretici habent, sed non
 legitimæ. Vnde extra Ecclesiam baptismus esse
 potest, sed non prodesse si actualia peccata su-
 peraddantur. Aug cont. Don.

Baptismi vices, passio, fides, cordis conuersio sup-
 plent. Ibidem libr. 4.

Baptismus etiam spe rerum temporalium acceptus
 regenerat. Idem Epist. 25.

Q iij Iterum

BAPTISMVS.

Iterum baptizare, iterum est Christum crucifigere.

Chr. de lau. paru,

Baptismo accepto delitijs non est vacandum. Ibi.

Baptismus, crux & sepulchrum nobis est. Ibidem.

In baptismo, & rex, & propheta, & sacerdos effici-
mur. Ibidem.

Baptizati inuiti, ad pristinam infidelitatem reuer-
tuntur. Gre. in reg.

Quia in hoc mundo victuris, tota ætate inter inuisi-
biles hostes gradiendum est, in baptismo regene-
ramur ad vitam, post baptismum confirmamur
ad pugnam. Euseb. Hom. de pœnit.

CONFESSIO.

Qvando nobis male est, confiteamur peccata
nostra: quando bene, in exaltatione
iustitiæ confiteamur laudem Deo. sine
confessione non simus, Aug. sup ps. 29.

Confessio tua non Deum docet: sed te mundat. id.
super psalm. 74.

Confiteri modò, quod tu fecisti in Deum, & confite-
beris quod fecerit tibi Deus: confitenti peccata
dimisit, vt ei postea laudem eius cõfitens, in æter-
num non compungaris a peccato. Ibidem.

Maximè ad laudem Dei pertinet, quando confiteris
peccata tua, quia tanto amplius laudatur medi-
cus, quâto plus desperatur ægrotus, & tâto maior
est laus ignoscentis, quanto est maior exaggera-
tio cõfi-

tio confitentis. Idem. super psal. 93.

Cōfessio peccatorū humiles nos facit. Au. sup ps. 47

Mala quæ facimus, sponte confiteamur: & hæc alijs
arguentibus non negemus. Greg. 21. mor.

Apud aures Dei, valida vox est deuota confessio.
Id. 26. mor.

Signum veræ confessionis, in afflictione pœniten-
tiæ est. Id. super 1. reg.

Bonæ mentis est, ibi agnoscere culpam, vbi culpa nõ
est. Ibidem.

Confessio, erroris medicina est, Ambr. de virg.

Apertas confessionis fenestras, inueniat in nobis
Dominus. Ber. super cant, ser. 29.

Confessio humilis sit, & pura, & fidelis. Ibidem.

Si patet vitium, fit ex magno pusillum; si latet fit ex
minimo magnum: silentio culpa crescit. Ibid.
in Epist.

Primus fœlicitatis gradus est non delinquere, secū-
dus delicta cognoscere, illic currit innocentia in-
tegra quæ seruet, hic succedit medela quæ
sanet. Ibidem.

Non sufficit summis labijs dicere, peccaui, parce,
remitte: & Saul dicebat peccaui, sed non obti-
nuit veniam quam David vna pœnitentię voce
promeruit: Quia confessionem illam nuda ma-
gis verba, quam veri gemitus exprimebant:
quia non compensabat magnitudinem crimi-
nis lenta humiliatio supplicantis. Non leui
agendum est contritione vt delicta illa redi-

Q v mantur,

POENITENTIA.

matur, quibus mors æterna debetur: nec transitoria opus est satisfactione pro malis illis propter quæ paratus est ignis æternus. Si volumus intelligere quàm graues faciat apud se iudex noster culpas, respiciamus ad pœnas. Euseb. hom. 5.

POENITENTIA.

EX GRÆCIS ET LATINIS.

QVI non pœnitet, ex concupiscentiarum prosecutione, insanabilis est. Arist. Eth. 3.

Quædam emendatio, pœnitentia est Quint. dec. 9.

Satis pœnarum est pœnitentia erroris. Hug. de 3. l. 7.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTRIBVS.

Nihil aliud agit, quem veraciter pœnitet, nisi id quod male fecit impunitum esse non sinere. eo quidem modo sibi non parcenti, parcit ille cuius altum iustumq; iudicium nullus contempitor euadit. Aug. ad macedo.

Multi assidue se dicunt peccatores, & tamen adhuc delectat eos peccare, professio est non emendatio accusatur anima non sanatur: pronunciatur offensa, sed non tollitur. Pœnitentiam certam non facit, nisi odium peccati & amor Dei. Ibidem.

Si vis veram pœnitentiã agere, iam peccata noli comittere, sed commissa ieiunijs, & orationibus defle: & tamẽ quod absit si peccaueris postquam pœnitisti, & promisti Deo te amplius non peccaturum,

non

non desperes: sed age grauiorē pœnitentiā quā primo egisti: quia quotiēs cadit homo, totiēs debet resurgere & plangere excessum suum cum gemitu & suspirio. Ibidem.

Ille qui sua scelera cogitat, & statim confessus fuerit veniam se adepturum credat. Si enim vis pœnitentiā agere, quando peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu peccata. Ibidem.

Nu!l⁹ hoiū trāsit ad Xpū vt incipiat esse qd' nō erat, nisi eū pœniteat esse & fuisse qd' erat. Au. ho. d' pœn Prouidentia Dei, ne desperando augeamus peccata propositus est pœnitentię portus: rursus ne nimis cōfidamus dat⁹ est dies mortis incertus. Ibi.

Pœnitentia huius temporis, dolor est medicinalis: pœnitentiā tēporis iudicij dolor ē finalis. Au. i. cōf.

Agere pœnitentiā aliquē qui ægrotat, aut quādo nimis senex est, nec laudo, nec vitupero, quia peccata eum dimiserunt non ille peccata: sed laudo si tunc declinat à malo & facit bonum: quando omnia mala perpetrare potest. Idem de pœn.

Tres syllabæ sunt Peccau: Sed tantum valent, vt in illis flamma sacrificij cordis ascēdat in cælum. Ibidem.

Nemo arbitretur se salubre pœnitentię consiliū debere contemnere: quia multos forte aduertit & nouit ad sacra altaris accedere, quorum talia crimina non ignorat. Multi. n. corriguntur vt Petr⁹: multi tolerantur, vt Iudas: multi nesciuntur donec veniat dominus & illuminet abscondita tenebrarum.

POENITENTIA.

rum, & manifestet consilia cordis. Id. li. hom. 50.
Sunt multi quos peccare non pudet, agere pœnitentiam pudet. O incredibilis infania, de tuo vulnere non erubescis, de ligatura vulneris erubescis? Aug. super psal. 50.

Pœnitens de misericordia Dei quam postulat, præsumat. Gre. in past.

Quod David peccauit, conditionis est: quod supplicauit correctionis, lapsus communis est: cōfessio specialis: in culpam itaq; incidere naturæ est, dolere autem virtutis est. Amb. de David lib. 1.

Si erramus paruam pœnitentiã imponendo, melius est de misericordia Deo rationē reddere quã de austeritate. Vbi enim pater familias est largus, dispensator non debet esse auarus, & si Deus benignus, vt quid sacerdos austerus? Chry. super math.

Non dolere quia peccasti, magis indignari facit Deũ quã illud peccatum quod antea perpetraueras. Ibidem homil. 22.

Sicut in præceptis medicinæ medicamentum quidẽ multas herbas recipit, vnã autem dominantissimã: sic in pœnitentiã, elemosyna quidem dominantior est, & vniuersum conficit. Ibidem.

Qantum displicet Deo impudentia peccatoris, tantum verecundia peccatoris placet. Bernard. in Epistol.

CONTRITIO.

Qui

QVI se conuertit, irascatur sibi: se habeat iratum vt Deum habeat placatum: se habeat iudicem, vt deum habeat defensorem. Aug. de poen.

Compunctiois præcipue partes sunt timor, & amor. Greg. 3. dia.

Alia est compunctio siue cõtritio, que per amorem nascitur, alia quæ per timorem: quia aliud est supplicia fugere, aliud præmia desiderare. Id. 8. mor.

Afflicta mens citius inuenit malum quod fecerat, cuius secuta non meminit. Ibidem.

Quo vberius culpa fletur, eò altius cognitio veritatis attingitur. Idem 27. mor.

Qui nescit lugere quod grauat, non valet proferre quod subleuat. Vis compunctiois cordis poros aperit, & pennas virtutum fudit, cumq; se studio se mens de pigra vetustate redarguit, alacri nouitate iuuenescit. Idem 21. mor.

Sola compunctio est quæ facit animam horrere purpuram, desiderare cilicium, amare lachrymas, fugere risum. Chri. de compunct.

Hæc est humiliati cordis vera compunctio, magna agere & humilia loqui, iusta operari, & supra peccantes timere. Ibidem.

Sicut impossibile est vt ignis inflammetur in aqua: ita impossibile est compunctioe vigere in delitijs: cõtraria enim hæc inuicẽ sunt & perreptoria. Ibid.

Dominus nescit differre, quem cõpuncto corde sibi senserit supplicare. Casiod. super psalm.

CONTRITIO.

Pungeris bene, si compungeris. Ber. super Cant.
Cōpunctionem vel cōtritionē peccatorū qui nō ha-
bet, mundam non habet orationem. Idem ad sor.
Inditium veræ cōpunctionis, subtractio occasionis
est. Ber. ad sor.

EUCHARISTIA.

Accipe quotidie, quod quotidie tibi pro-
vive vt quotidie merearis accipere: qui nō me-
retur quotidie accipere, non meretur post an-
num accipere. Audis quod quotiens cumq; offer-
tur sacrificium, mors domini, resurrectio domini,
& remissio peccatorū significetur: & panē istum
vitæ nostræ quotidianum non assumis? Qui
vulnus habet medicinam requirit: vulnus est
quia sub peccato sumus, cœleste, & venerabile sa-
cramentum medicina est, quotidie si accipis, quo-
tidie est tibi hodie, tibi hodie christus passus est ti-
bi quotidie resurget. Aug. lib. de Verb. D.

Vocatur caro quod non capit caro: & ideo magis nō
capit caro, quia vocatur caro. Ibidem lib. 3.

Quotidie Eucharistiæ cōmunionem percipere, nec
laudo, nec vitupero, omnibus tamen dominicis
diebus communicandum suadeo & hortor: si ta-
men mens in affectu peccandi non sit. Nam habē-
tem adhuc voluntatem peccandi: grauari magis
Eucharistiæ perceptione quam purificari dico.

Et ideo quamuis quis peccato mordeatur, peccā-
di

di de cætero non habeat voluntatem, & communicaturus satisfaciatur lachrymis & orationibus: & confidens de domini misericordia accedat intrepidus & securus ad Euchariam: sed hoc de illo dico quem capitalia, & mortalia peccata non grauant. Nam cum mortalia post baptismum præmunt, hortor prius publica penitentia satisfacere, & ita sacerdotis iudicio reconciliatum communioni satisfacere. Idem de Eccl. Digni.

Aliud est sacramentum, aliud virtus sacramenti, quæ multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur. Aug. super Ioan.

Qui corpus Christi sumere volunt fiant corpus Christi: si volunt viuere de spiritu Christi, de quo non viuit nisi corpus Christi, Escam vitæ accipit, poculum eternitatis bibit, qui in Christo manet: & eius habitator est Christus. Ibidem.

Inspira mihi & semper doce gratiam tuam, qua irreprehensibiliter sit credendum istud mysterium quod est ineffabile & præ cæteris intellectu difficile, & præcipue inter cætera simplici conscientia sentire, credere, sumere, & retinere: nec sinas in eo fidem meam vacillare. Ibidem.

Huius sacrificij caro & sanguis ante aduentum Christi per victimarum similitudinem promittebatur in passione Christi per ipsam veritatem reddebatur, post ascensum Christi per sacrificiæ memoriam celebratur. Id contr. Faust. lib. 2.

Eucharistiam indigne sumentes, saturari non possunt.

EVCHARISTIA.

possunt. Greg. in Reg. *id non est deus*
Quanta cordis contritione & lachrymarum fonte,
quanta reuerentia & tremore, quanta corporis ca-
stitate, atq; animi puritate istud diuinum ac cœle-
ste mysterium est celebrandum, domine Deus! vbi
caro tua in veritate sumitur, vbi sanguis tuus in
veritate bibitur: vbi summis ima, humanis diui-
na iunguntur: vbi adest sanctorum angelorum
præsentia, vbi tu es sacerdos & sacrificium mira-
biliter, & ineffabiliter: quis digne hoc celebrare
mysterium potest? nisi tu Deus omnipotens of-
ferentem feceris dignum? Amb. in Ord. an. myst.
Si tantum valuit sermo Eliæ, vt ignem de cœlo de-
poneret, non valebit sermo Christi, vt species ele-
mentorum mutantur? de totius mundi operibus
legisti, quia ipse dixit & facta sunt. Sermo igitur
Christi qui potuit ex nihilo facere quod non
erat: nō potest ea quæ sunt mutare in illud quod
non sunt? Nonne minus est nouas rebus dare
formas, quàm creare naturas? Idem de Sacra. li. 3.
Liquet quod præter naturæ ordinem virgo genera-
uit, & hoc quod cōficimus corpus ex virgine est,
quid ergo quæris naturæ ordinem in Christi corpo-
re, cum præter naturam sit ipse partus? Ibidem.
Sicut corporalis cibus cum vêtrem inuenerit aduer-
sis humoribus occupatum amplius lædit: ita &
spiritualis cibus si aliquē reperit malignitate pol-
lutum, magis eum perdit, non sua natura, sed ac-
cipientis vitio. Chry. super Matth.

Illis

Illis qui nolunt accedere, nisi sint actualiter deuoti ac teruidi, cōtingit similiter agere quasi frigidis nolentibus igni appropinquare nisi prius calidi sint. & infirmis nolentibus consulere medicum, nisi prius sint sani: quod quā stultum sit, nemo est qui ignoret. Idem Hom. 61.

Laudabilius est ex amore sacramenti & confidētia misericordiae Dei saepe accedere, q̄ ex timore vel scrupulis diu se ab eodem sacramento quodāmodo ex cōmunicatū facere. Alex de Al. in ser.

Quia corpus assumptum Dominus ablaturus erat ex oculis nostris, & syderibus illaturus, necessarium erat vt nobis in hac die sacramētum corporis & sanguinis sui consecraret, vt cōleretur iugiter per mysterium, quod semel offerebatur in pretium, & quia quotidiana & indefessa currebat pro hominū salute redēptio, perpetua esset etiā redemptionis oblatio: & perēnis illa victima viueret in memoria, & semper prēsens esset in gratia: vnde merito cælestis confirmat auctoritas, quia caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus: recedat ergo omnis ambiguitas infidelitatis, quandoquidem qui auctor est muneris, ipse etiam testis est veritatis. Euseb. Hom. 3.

Sacramentum Dei altissimi suscipiendum est, non discutiendum: venerandum, non diiudicandū: si de sortite m, non innatum: traditione sancitū, nō ratione adinuentum. Bern in Ep.

Nolite mirari hoc, & manducat nos & māducatur

EVCHARISTIA.

Ad nobis, quò arctius illi astringamur: etenim si
 manduco & non manducor, videbitur in me ille
 esse, sed nondum in illo ego. quod si manducor
 nec manduco, me in se habere ille, sed non in me
 etiã esse videbitur: nec erit perfecta vnio in vno
 quouis horum. Ibidem.

DEVOTIO.

Deuotio est mentis conuersio in Deum pio &
 humili affectu: humili quantum ad conside-
 rationem propriæ infirmitatis, pio quantum
 ad dulcedinẽ, diuinæ pietatis. Nunquam Deus ci-
 tius ad anuẽdũ flectitur, quàm dũ orationis animus ad
 Deũ tota intentione, per deuotionẽ conuertitur,
 sola ergo quãtum ad Deũ sufficere pòt supplicã-
 tis deuotio, nisi ad hoc formaretur oratio, vt orã-
 tis affectus ad maiorem accendatur deuotionem.
 Aug. de Orand. Deum.

Melius est deuotum in minoribus, quàm indoctum
 in maioribus inueniri. *Casi. in cõ. Cat.*

Si nos virtus deuotiois in intimis afficit, omnis stre-
 pitus prauæ suggestiois obmutescit. *Gre. in ho.*

Temporis præteriti fructus, est compunctio: futuri
 autem flos est deuotio. *Ber. super Cant.*

Deuotio in frigidis accenditur afflatu, aspectu, vel
 memoria spiritaliũ vitorũ. *Ber. sup. Cat. ser. 18.*

Deuotio vnguẽtũ est, animæ dolorẽ leniẽs. *Ib. ser. 6.*

Deuoti semper orare debent, Cito nos anticipet mi-
 sericordiæ tuæ Domine. *Ibidem ser. 84.*

Quædam fidei anima, ipsa deuotio est. *Ibidẽ. ser. 24.*

Con.

EX GRÆCIS ET LATINIS.

Sola bona cōsciētia caret in vita metu. Stob. li. 4.
 Bona cōsciētia turbā aduocat: mala etiā in solitudine anxīa & sollicita est. Senec. Ep. 43.

Conscientia, mille testes. Idem Decl. 9.

A recta cōsciētia nō oportet quēquā in omni vita, vel trāuersum vnguem discedere. Cice. ad Att.

Nobis persuasum esse debet, si Deos, si homines cōsulare possimus: nihil tamē auare, nihil iniuste, nihil libidinosē, nihil incontinenter esse faciendū.

Honesti boni nō occulta quarūt. Idem 3. off.

Conscientia bonæ voluntatis, maxima cōsolatio est rerum incommodarum. Idem ad Torq.

Major honestatis fructus in conscientia quā in fama reponitur. nihil ad ostentationē, omnia ad cōsciētiā referēda sunt: reſtiq; facti merces, nō ex populi sermōe, sed ex facto petenda est. Plin. li. 4. Epi.

Multi famā, conscientia pauci verentur. Idē lib. 3.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS

ILLVSTRIBVS.

Conscientiā malā laudātis nō sonat præconiū: nec bonam, cōsuetum vulnerat. Aug. cōtr. Petil.

Tranquillitate conscientie, nihil beatius excogitari potest. idem lib. 22 de Ciui. Dei.

Iucundius est gaudere de bona cōsciētia inter molestias, quā de mala inter delicias. idē de Cath. Rud.

Interiora pulchritudinis conscientie amat Christus, ibi videt, ibi amat, ibi loquitur, ibi pupit, ibi

CONSCIENTIA.

coronat. Id. de ferm. d. in. mor.

Sipremium ab eo expectas qui conscientie testis est
sufficit ad promerendum præmium ipsa consci-
entia. Ibidem.

Est quidam modus gloriandi in conscientia, vt no-
ueris fidem tuam esse synceram, spem tuam esse
certam, charitatem tuam non esse simulatam: sed
quoniam multa sunt, quæ possunt offendere oca-
los domini, lauda eum qui tibi ista donauit. Idē
super psal. 149.

Conscientia & fama necessaria est: nobis siquidem
conscientia, alijs autem fama. Idem de com.
vit. Cleric.

Si quis malorum hominum videret truces consci-
entias si quis eorum animas potuisset inspicere:
tantis perturbationibus cupiditatum & timorum
diuerberari: videret illos miseros quando fœli-
ces putantur. Id. super psal. 74.

Electi intra sinum cordis sui aduersum se quidquid
illos impugnat coaceruant, ibi arte oculos suos
omne quod defleant enumerât, ibi quidquid per
iram districti iudicis discerni possit, intuentur: ibi
tot patiuntur supplicia quot pati timēt, nec deest
in hoc iudicio mēte concepto omne ministeriū,
quod punire reos suos plenius debeat. Nam conf-
cientia accusat, ratio iudicat, timor ligat, dolor ex-
cruciat. Greg. in mor.

Ille veraciter se ante se ponit, qui se in suis actibus
tanquam alium attendit. Id. 5. mor.

CONSCIENTIA.

111

Tranquilla conscientia est. quæ omnibus est dulcis nulli gravis, utens amico ad gratiam, inimico ad patientiam, cunctis ad benevolentiam, quibus potest ad beneficentiam: cui Deus nec sua peccata imputat, quia non fecit, nec aliena quia non approbavit, nec negligentiam quia non tacuit, nec superbiam quia in unitate permansit. Hug. 2. de anima.

Nulla pœna est grauior, pœna conscientia: Vis autem nunquam esse tristis, bene viue. I. fid. 2. eloq.

Faciens contra conscientiam, ædificat ad gehennam. Ansel ad Rom.

Conscientia, sufficiens magister est. Chr. super. gen.

Conscientia codex est, in quo quotidiana peccata conscribuntur. Idem super psal.

Est testimonium conscientia, non, quod perhibeat conscientia, sed quod loquitur spiritus veritatis in ipsa: cum enim veritas applaudit iustitia attestatur: Dei sine dubio commendantis vox est, spiritus sancti testimonium perhibetis. Idem i. ser. d. omn. sac.

Alia est conscientia bona & non tranquilla, alia tranquilla nec bona, alia autem nec bona nec tranquilla, alia autem bona & tranquilla: Prima eorum qui in spe peccant & dicunt in corde suo, quod Deus non requirit, & ista est maxime adolescentium. Secunda eorum qui iam conuersi ad dominum recogitant annos suos in amaritudine. Tertia eorum est qui in multitudine peccatorum desperant. Quarta eorum est, qui carnem spiritui subdiderunt, qui cum iis, qui oderunt pacem sunt pacifici.

SACRIFICIUM ET ALTARE.

EX GRÆCIS ET LATINIS.

Sacrificia stultorum, ignis solum alimenta sūt.
Scob. lib. 4.

Oportet virum bonum sacrificandi studiosum esse, nō quod sumptuose, sed quod crebro hūc honorem numini tribuat: Illud enim diuitiarū, hoc pietatis signum est. Ibidem.

Sacrificantium mens, non res attēditur. Plin. in prol.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS

ILLVSTRIBVS.

¶ Quia nos sumus templū Dei, ideo ara ē anima nra vbi sacrificiū imponimus. Aug. super psal. 49.

Dicimus Deum legis & prophetarū, non humanis sacrificijs delectatum: sed nec illa delectatum vbi peccatorum holocausta offerebantur: sed quod significatiua fuerint, & quædam vmbrae res ipsas nobis: quæ ijs sacrificijs significabantur commendare voluisse: fuisse autem etiam istam vtilem causam cur illa mutarentur, nec modo iaberentur, immo prohiberentur offerri, ne vere secundum carnalem affectum talibus Deum delectari putaremus. Idem lib. iudic.

Vnum sciant insipientes tardi ad intelligendum, præcipientes ad reprehendendum: Quod Dæmon sibi sacrificium non exigeret, nisi Deo vero deberet. falsus enim Deus se vult honorari ab eis quos decipit, quomodo verus Deus honoratur ab eis quibus confutit. Id. cont. adu. leg. & pro.

Nemo

SACRIFIC. ET ALTARE. 172

Nemo ita desipiat, vt existimet deo esse necessaria,
quæ in sacrificijs offeruntur: quia non solum per
core, vel qualibet alia re corruptibili atq; terrena,
sed nec ipsa etiam iustitia hominis Deum egere
credendum est. Totum igitur quo rectè colitur
Deus, nõ deo pdest, sed homini. Id. lib. 10. de ciui.
Sacrificia impiorum eis ipsis oberunt, qui offerunt
impie. Idem cont. par. lib. 2.

Quemadmodum si vnus idemq; homo, Deo manè
aliud offerat, aliud vesperi, per congruentiam di-
uisi temporis, non Deum, non religionem mu-
tat: sicut etiam nec salutem, qui alio modo manè
alio vesperè salutatur: Ita in vniuerso tractu seculo-
rum, cum aliud oblatum est ab antiquis sanctis,
aliud ab eis qui nunc sunt offertur: non humana
præsumptione, sed diuina auctoritate tempori-
bus congruis sacra mysteria celebrantur, non
autem Deus aut religio commutantur. Aug.
Epist. ad deogr.

Edent pauperes sacrificium quod Christus obtulit,
& saturabuntur: qui autem diuites sunt non satu-
rabuntur, quia non esuriunt. Id. super psal. 21.

Gratior est pro fratre deprecatio, vbi sacrificium di-
lectionis offertur. Id. Epist. ad Ant.

Gratum sacrificium est, omne opus quod agitur ad
illum relatum finem, vt sancta societate inherca-
mus Deo. Ibidem.

Sacrificium iustitiæ, sacrificium est pœnitentiæ:
quid enim iustius, vt suis quisq; potius, quam

SACRIFICIUM ET ALTARE.

alienis irascatur peccatis. Id. super ps. 4.

Ipse sacerdos & victima sacrificium laudis impletit
malorum operum tribuens indulgentiam, & bene
operandi largiens gratiam. Ibidem

Qui bene accedit ad altare, bene accedet ad glori-
am. Idem. super psalm. 42.

Decimas & rerum & dierum debemus Deo offer-
re. Greg. super Euan.

Gratum Deo sacrificium est, afflictio contra pecca-
tum. Ibidem.

Totiens sacrificamus, quotiens bonum aliquod ope-
ramur. Lact. lib. 1.

Sacrificium precum si quid incepturi sumus, domi-
no prius offeramus. Chry. ho. 65.

Oblatio tria habere debet, constantiam virilem, cō-
rinentiam carnalem, conscientiam humilem. Ber.
in serm. de purif.

Officium diuinū ordinate, reuerenter, & attentè di-
cendum est. Idem super cant. serm. 8.

MIRACVLVM ET ADMIRATIO.

EX GRÆCIS.

RES quarū natura est vt casu accidāt, mirabi-
les existunt. Arist. de Poët. 2.

Quod admirabile est, delectabile est. Rhet. 3.

Propter admirari, cœperunt homines philosophari.
Id. Matap. 1.

Qui dubitat & admiratur, ignorat. Ibidem.

Qui

MIRACVLVM.

133

Qui rei cuiuslibet inuestigare probabilem causam ſa-
tagit, is rerum miracula ubiq; tollit & euertit.

Plut. in probl.

EX LATINIS.

Quam magnus admirantium, tam magnus inui-
dentium populus eſt. Sene. de vit. beat.

Auferunt nobis vocem, quæ fieri poſſe non credi-
mus; & ſilentium eſt admiratio ſubita miſerorum.

Quint. dec. 9.

Admiratio quæ maxima eſt, non parit verba ſed ſi-
lentium. Gel. lib. 4.

Et hoc prauum malignumq; eſt, non admirari homi-
nem admiratione dignum. Pli lib. 1. Epist.

Sunt maximè mirabilia, quæ maximè inſpectata.
Idem lib. 9.

Miracula plerumq; aſſiguntur locis inſignibus. Li-
uus lib. 4. dec. 3.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS

ILLVSTRIBVS.

Sicut non impoſſibile fuit Deo, quas voluit inſti-
tuere naturas, ſic ei nõ eſt impoſſibile in quidquid
voluerit quas inſtituit mutare naturas. Auguſt.

lib. 21. de ciu. Dei.

Miracula rara maiorem hominibus afferunt ſtupo-
rem. Trac. 9.

Miracula ex aſſiduitate vileſcunt. Aug. ſup Euã.

Nihil eſt in rerum natura, quod irrationabiliter fe-
cerit Deus, ſed quorundam mirabilium operum
eius, etiam expedit tantillũ occultã eſſe rationem

R. v ne

MIRACVLVM ET.

ne apud animos fastidio languidos, eiusdem rationis cognitione vilescant. Id. in. ser. de Resur.

Omni miraculo, quod fit per hominem, maius miraculum est ipse homo. Idem.

Omnium mirabilium velut principale quoddam fundamentum Deus instituit, quando omnes quas condidit creaturas ex nihilo fecit Id. Lib. de mir. sanc. Sacram.

Miracula quauis plærunq; contra naturam appellantur, non est quia naturæ modum qui nobis est vsitatus excedant Id. cont. Faust.

Visibile miraculum ad illuminationem vocat: inuisibile autem eum qui vocatus venit, illuminat.

Ibidem.

Quanuis dominus multa visibilia miracula fecerit, vnde ipsa fides velut quibusdam primordijs lactescentibus germinaret, & in suum robur ex illa teneritudine coalesceret, tanto est fortior quanto iam ista non quærit. Id. de peccat. mer.

Miracula antiqua in nostra tēpora durare permissa sunt, ne anim⁹ semp visibilia quæreret, & eorum cōsuetudine frigesceret gen⁹ humanū, quorū nouitate flagrauit: Nec iā dubiū nobis esse oportet, ijs esse credēdū, q̄ cū ea prædicēt quæ pauci assequuntur, se tñ sequēdos populis psuadere potuerūt. Ib.

Cum maiora facit Deus per seruos suos, quam præter eos, non est defectio, sed dignatio. Aug. de peccat. mer.

Dicamus aliquid Deum posse, quod nos fateamur inue-

intelligere non posse in rebus enim mirabilibus
tota ratio facientis est ipsa potestas facientis. Ibi.

Signa infidelium causa frunt. Ambr. Ep. ad col.

Diuina miracula semper debent considerari per
studium, & nunquam discuti per intellectum.

Greg. in mor.

Primitiua Ecclesia, miraculorum adiutorio indiguit

Idem. mor. 27.

Quædã miracula etiã homines scelerati facere pos-
sunt, qualia sancti non possunt, nec ideo potioris
loci sunt apud Deum. Aug. quaest. 89.

CREATIO ET CREATURA.

OMnis substantiæ quæ De⁹ nõ est creatura est:
& quæ creatura nõ ẽ, De⁹ est. Au. l. 1. d. Tri.

Qui fecit in cælo angelũ, ipse fecit in terra
vermiculum. Idem super psalm. 148.

Magna opera domini, exquisita in omnes volunta-
tes eius, præuidet bonos futuros & creat, præui-
det malos futuros & creat. Idem de vera innoc.

Quod in operibus Dei dicitur prius & posteri⁹, nõ
ad facientem, sed ad facta refertur: Nouit enim
quiescens agere, & agens quiescere. Ibidem.

Omnis creatura velit nolit vni domino suo subiecta
est, sed hoc admonemur, vt tota volũtate seruiam⁹
mus domino Deo nostro, quoniam iustus libera-
liter seruit, iniustus autẽ cõpeditus. Au. d. agõ. Ch

Circue cælum vsq; ad terras, nihil relinquant
omni

CREACIO ET

omnia tibi resonant conditorem: ipsæ enim species
creaturarum voces sunt quædam Deum laudan-
tium. Idem super psalm. 26.

Omnis disciplina scientiæ est, creatorem & creaturam
cognoscere. Ad simpl.

Intelligat qui potest, iudicet qui potest, maius ne sit
iustos creare, quam impios iustificare. Certe enim
& si æqualis est utraq; potentia, hæc maioris est
misericordiæ. Idem super Ioan.

In creaturis, si quid erratum cogitamus, inde est quod
non congruis sedibus ea querimus. Idem de lib. Ar.

Creatura non à tempore, sed tempus à creatura in-
cipit. Idem lib. 5. de gener.

Creaturæ difficilius quam creator, cognoscuntur. Ib.
Ex creaturarum miraculis Dei potentia cognoscenda
est. Idem 11. de Ciuit. Dei.

Non omnia facta sunt propter utilitatem hominis:
sed quædam propter magnificentiam Dei. Chr. ho. 7.

Creaturæ singulæ, singulis rationibus conditæ
sunt. Ibidem.

Decorum à summo artifice in formando homine
seruatum est. Ambr. 1. Offi.

Ex creatis cognoscimus, quantum à creatoris subli-
mitate distamus. Greg. 26. Mor.

Rectus dominus rectum fecit hominem. Bernard.
super Cant. serm. 22.

Quidquid es, quidquid potes, debes creanti, redimere
ti, vocanti. Idem de Verb. Apost.

Plus videtur ipsa creatura in domino, quam in se
ipsa:

CREATURA.

119

ipſa: plus in arte qua facta eſt, quàm in ſe ipſa qua facta eſt. Ibidem.

PETITIO ET ORATIO.

EX GRÆCIS.

NON precandum eſt, vt voluntatem noſtrã cuncta ſequatur, ſed vt prudentiam noſtram volũtas. / Plat. de Leg.

Preces parentum aduerſus liberos ſæpè audiuntur. Ibidem.

Aliquando preces, maioribus precibus indigent. Plut. in Apoph.

Iniquum aliquando eſt petendum, vt æquum ſeras. Demolt. in Olimp.

EX LATINIS.

¶ Tunc ſcito te omnibus cupiditatibus eſſe ſolutum cum eo perueneris, vt nihil Deũ roges, niſi quod rogare poſſis palam. Senec. Epift. 100.

Sic loquere cum Deo tanquam homines audiant, ſic cum hominibus tanquã audiat Deus. Ibidem.

Honeſtis precibus occurre, exorare antequam rogeris. Idem de Vit Beat.

Qui maleuolo ſunt animo, deteriores ſiunt rogati. Cicer. ad Cur.

Malo emere, quàm rogare. Idem in Ver.

Rogat efficaciſſimè, q̄ reddit cauſas rogãdi. Pli. li. 2.

Quid honeſtius aut efficacius pijs precibus amantis? Ibidem.

Efficacia.

PETITIO ET

Efficacissimū rogandi genus est gratias agere. Idē.
Animaduerto Deos ipsos non tam accuratis adora-
tionum precibus, quā innocentia & sanctitate
lætari, gratioremq; æstimari, qui delubris eorum
puram castamq; mentem, quā qui meditatam
carmen intulerit. Idem lib. 6.

Flectitur iratus uoce rogante Deus. Ouid.

EX SACRIS ET ALIIS VIRIS ILLVSTRIBVS.

Oremus vt det, quod iubet adiuuando & inspirādo,
qui præcipiēdo & vocando commonuit quid vel
le debeamus. Aug. de sanct. vid.

Habemus Deum qui paratus est dare, sed agenda
tria sunt: petere, quærere & pulsare: qui petit af-
ferat humilitatem, qui quærat diligentiam, qui pul-
sat instantiam. Idem in Hom.

Nolite pro magno habere ad voluntatem exaudiri,
aliquando enim Deus iratus dat quod petis: &
Deus propitius negat quod petis. Idem de ver. D.

Ora pro malo, & noli dicere: nunquid talem homi-
nem Deus correcturus est: tam malum, tam per-
uersum? Noli desperare, quid roges attende, non
pro quo roges: magnitudinem morbi vides: po-
tentiam medici non vides. Idem super psalm. 59.

Oratio tua locutio est ad Deum: quando legis, De-
us tibi loquitur: quando oras, cum Deo loqueris.
August. super psalm. 85.

Non deficias in oratione, Deus quod concessurus
est, & si differt, non aufert, non leuitate ducitur
qui

- qui promissit, non facile de sententia mouetur:
 quod promissit fixum est, fallere non potest, habet
 unde faciat. Idem super psalm. 65.
- Non vere inuocat Deum, qui ea desiderat, quæ illi
 displicent. Idem super psalm. 117.
- Orare, gratia etiã est spiritualis. Idem Ep. 117.
- Cogitando & orando, pii plus proficiunt, quàm
 legendo. Ibidem.
- Qui recte nouit orare, recte nouit viuere. Ibidem.
- Alimentum spirituale, oratio est. Ibidem.
- Orandum semper est, etiam cum acceperimus pe-
 stulata. Hier. ad Pet.
- Egredientem te de hospitiis armet oratio, & de
 platea regredientem occurrat antequam scideas,
 nec prius corpusculum requiescat, quàm animã
 pascas. Idem in Epist.
- Post honesta operum exercitia, operationi lectio,
 lectioni succedat oratio: & sic breuẽ uidebitur
 tempus, quod tantis operum uarietatibus oc-
 cupatur. Idem ad Lætã.
- Ea quæ scrutari in nobis metipsis plenius nitimur,
 sæpẽ uerius orando quàm inuestigando penetra-
 mus. Greg. in Mor.
- Orare, commune opus est hominum & angelorum.
 Idem de Orand. Deum.
- Efficacior est oratio quæ in Ecclesia, quàm quæ do-
 mi fit. Idem ad Pop. Ant.
- Orationes aliorum profunt nobis, cum nos coo-
 peramur. Ibidem.

PETITIO ET

Orare cum ira ociosus labor est. Greg. super Act.
Petentis negligentia reprehéditur, vbi de dantis mi-
sericordia non dubitatur. Ibidem.

Orare non est multa loqui, breuis itaq; & crebra o-
ratio sit. Idem ad Eph.

Oratio continua, indignā orationē facit dignā. Ibid.
Petitiones nostras & præuenit Deus, & sua liberali-
tate transcendit. ibidem.

Si pro te rogas tantum, solus pro te rogabis: si autē
pro omnibus rogas, omnes pro te rogabunt. ibi.

Talis requirendus est ad rogandum, qui sit idoneus
ad placandum: quia si is qui displicet ad interce-
dendum mittitur, irati animus ad deteriora pro-
uocatur. idem in Mor.

Quisquis orat inimici detrimentum, contra Deum
pugnat. idem Hom. 27.

Cum Deus in oratione non quæritur, citius in ora-
tione lassatur. idem. 18. Mor.

Importunæ cogitationes in orationis sacrificio se se-
pè ingerunt. idem in Reg.

Apud Deum oratione fulciatur operatio, & opera-
tione oratio, idem. 18. Mor.

Oratio mutua, orantes inuicē sustentat. ibidem.

Qui orat & peccat, non orat Deum, sed illudit eum.
Chr. super Matth.

Tu non audis orationem tuam, & Deum vis audi-
re precem tuam: flecto inquis genua: curuasti qui-
dem genua, sed mens vagabatur: corpus tuū in-
tus in Ecclesia est, sed mens foris est. ibidem.

Sicut

Sicut nec miles sine armis est aliquid, nec arma sine milite: sic nec oratio sine ieiunio, nec ieiunium sine oratione. Idem super Matth.

Bonum est semper cum Deo colloqui per orationem: nam si boni viri occurfus meliorem reddit illum quem conuenerit, quanto magis colloquiū quod die noctūque cū Deo fit? Greg. sup Matth.

Pro se orare necessitas cogit, pro alijs autem charitas fraternitatis hortatur, dulcior autem ante Deum est oratio: non quam necessitas transmittit, sed quam charitas fraternitatis commendat. Idem super Matth.

Orans nil nouū faciat, quod aspiciant homines, nec uoce clamet, nec manus expadat, nec oculos tollat, ut notabilis fiat. Ibidem.

Mos est demonibus orationis tēpore, prætextu bonæ & iustæ causæ, urgere nos ad secessum, ut à salutari doctrina ueluti per probabilem causam abducatur. Basil in Ep.

Multum iuuat orationis puritatem, si in omni loco uel tempore nos ab actibus temperemus illicitis, si semper ab ociosis sermocinationibus auditū pariter castigemus & linguam. Quæcunq; enim sæpius agere, loqui, uel audire solemus, eadem necesse est sæpius ad animum, quasi ad propriam solitamq; sedem recurrere. Bed. de Templ. Salo.

Illius est oratio perfecta, cuius & caua clamatur, & lingua, & actus, & uita, & cogitatio. Cassiod. super Psalm. 16.

PETITIO ET

Oratio serenat cor, abstrahit à terrenis, mudat à vitijs, subleuat ad caelestia, reddit capatius & dignius ad recipienda spiritualia dona. Ibidem.

Iustum est vt iugiter oretur, qui si nõ rogetur, offenditur. Cassiod. super psalm.

Meditatio docet quid desit, oratione desit obtinet. Bern de S. And.

Periculum est si fuerit oratio timida, maius periculum si fuerit temeraria: tertium tandẽ periculum est, si sit oratio tepida, & non ex viua affectione procedat. Bern. serm 4. de quad.

Multa forsan quæ dare disposuit Deus, prius pollicitus est; vt ex promissione deuocio excitetur, sicq; quod gratis daturus erat, deuota promeretur oratio. Idem Hom 4.

Sit enuẽ sicut reuerenter domino assistite, alacriter, non pigri, non somnolenti, non oscitantes, non parcentes vocibus, non proscindẽtes verba dimidia, non integra trãsilientes, non frãctis & remissis vocibus, sed virili sonitu & affectu voces sancti spiritus depromite: pure vero, vt nihil aliud dum psallitis, quam quod psallitis cogitetis. Idẽ super Cant serm. 47.

Exaudi non postulat, qui tepide postulat. Ibidem
Orans consideret quid petat, quem petat, se ipsam qui petit. Idem in sent.

Orationes nostras nõ parui pendamus, nam aut dabitur quod petimus, aut aliquid vtilius. Ibidem.

Oratio ad eos sanctos precipue fiat, quib9 orans ma

gis afficitur. Ibidem.

Oratio si fidelis, humilis, & feruens fuerit, cœlum sine dubio penetrabit: vnde certū est quod vacua non redibit. Ibidem de quadr.

Oratio potus animę est, & secretum amat. Ibidem.

Oratio recta non est si aliud petitur præter Deū, aut propter Deum. Idem super Cant. ser. 89.

Persistentibus in oratione infunditur gratia, quāuis in initio aridi sint. Ibidem.

Orationibus mundamur, lectionibus instruimur, vtrūq; bonum est si liceat: si nō licet vtrumq;, melius est orare quam legere. Ibidem.

ELEMOSYNA.

QUI vult ordinate dare elemosynam, a se ipso debet incipere, & eam primum sibi dare. Aug. super Euang.

Multa sunt genera elemosynarum, quæ cum facimus adituamur vt nobis dimittantur peccata: sed ea nihil est maius, quam cum ex corde dimittimus peccata. Ibidem.

Fecundus est ager pauperum, cito edat donantibus fructum. Ibidem.

Via cœli pauper est, per quem venitur ad patrem, incipe erogare, si non vis errare. Ibidem.

Elemosyna ad necessitatem, non ad pigritiam accipienda est. Idem de oper. mon.

Elemosyna extra Ecclesiam nihil prodest, sicut

ELEEMOSYNA.

nec scelerate viuentibus Ibidem.

Eleemosyna tristis meritū perdit: Id. super ps. 43.

Eleemosyna etiam ingrato concessa nō perditur. lb.

Fac quantum potes. fac vnde potes, fac hilariter, & securus mitte orationem. Ibidem.

Potes dicere: non habeo vnde pauperibus erogem, nec ab aliquo læsus sum vt iniuriam dimittā. Accipe tertium & præclarum eleemosynę genus, sit in te bona voluntas dandi, & parcendi proximo, & audies b angelis, pax in terra hominibus bonę voluntatis. Idem in ser eom.

Eleemosynę possunt tibi prodesse ad delenda peccata præterita, si mores mutaueris: si autem in eisdem malis perseueraueris, eleemosynis tuis non corrūpes iudicium Dei. Ibidem.

Egere vult in paupere Christus, vt haberes vbi seminare, qui dedit vt meteres vitā æternā. De io. ch.

Eroga terram vt emas cælū, age illi gratias qui rem tam pretiosam tam vili pretio te fecit emere: das quod in tempore perijt, accipis quod manet in æternum. Ibidem.

Ecce trater tuus habet onus paupertatis, tu habes onus superfluitatis: onus paupertatis est non habere, onus diuitiarum est plus quam oportet habere. Tu ergo diues oneratus es, ille pauper oneratus est, porta cū illo nō habere, portet tecū plus habere vt fiat æq̄les sarcinæ vestre. Id. d̄ ver. Ap.

Perfecta misericordia est, vt ante occurrat esuriēti cibis, quam roget mendicus: Non est enim perfecta

John 13: 12

fecta misericordia quæ precib⁹ extorquetur. Ibi.
 Si manum porrigis, & in corde non miserearis, nihil
 fecisti: si autē corde miserearis, etiā si non habeas
 quid porrigas, acceptam fecisti eleemosynam. Ib.
 Consilium neum est, vt quotiens messes aut vinde-
 mias colligitis, vestras, & omnium qui apud vos
 sunt computetis expensas, simulq; quod fisco da-
 turi estis: & quod vobis superesse cognoscitis, se-
 questrate, quia non vobis propriè est datum, sed
 per vos ad dispensandum pauperibus transmis-
 sum. Aug. in com. ser.

Ætas, debilitas, & verecundia in largiendo pauperi-
 bus consideranda est. Ambr. 1. off.

Pars sacrilegi, est, rem pauperum dare non paupe-
 ribus: laudent te esurientium viscera, non eructa-
 tium opulenta conuiuia. Hier. in Epist.

Sunt qui pauperibus parum tribuunt, vt amplius
 accipiant, quæ magis venatio appellanda est quā
 eleemosyna. Melius est enim non habere quod
 tribuas, quā impudenter petere quod des. Ibi.

Quantis omnem censum tuum pauperibus distribu-
 as, nihil erit apud Christum pretiosius, quā quod
 manibus tuis confeceris. Ibidem.

Quidquid tribuitur pauperi, si subtili considera-
 tione pensetur, non est donum sed mutuum:
 Quia quod datur, sine dubio multiplicato sceno-
 re recipitur. Greg. in reg.

Qui indigenti proximo exteriorē substantiam præ-
 bet, sed vitam suam à nequitia non custodit,